

Turpaaina

A pirpir kaapa muga

A buk mi i pirpir kaapa u ra turpaai ra kum utnaa raap. I wapua daat naa God i waki a rakrakaan buaal ma ra maawa, a kum diwaai, a kum wewagua ma i waki daat kaai a taara kupi daat a welaar ma ra malalarina.

I wapua daat kaai naa i pilak paa Aabaraam ma ra nuna wuna taara kupi diat a waan paat a taara anun God.

A buk mi in wapua daat naa a taara diat paam a mongoro naa utnaa baa pa i koina. God i baboi ma i taar a naagagon karom diat, iaku i waraaut kaai a taara kupi diat a nunurai ma diat a nurnur uni.

A winawaan i ra buk Turpaaina:

God i waki a rakrakaan buaal (1:1—2:25)

A taara diat puka u ra aakaina mangamangaan (3:1-24)

Aadaam tuk Noaa (4:1—5:32)

Ina lomon (6:1—10:32)

A TADAARU i walaklagon a pirpir anu ra taara (11:1-9)

Sem tuk Aabaraam (11:10-32)

A lalaaun anun Aabaraam, Aaisaak ma Iaakob (12:1—35:29)

A wuna taara anun Esaau (36:1-43)

A lalaaun anun Iosep ma ra kum tatena liklik (37:1—45:28)

A kum taara Israael diat ki irong Aaigipto (46:1—50:26)

U ra turpaaina

¹ U ra turpaaina God i waki a maup ma a rakrakaan buaal.

² Ma i laklagon ma pa ta utnaa uni, ma a baboto i burung baat a ngaala na polo. Ma a Nion God i rowo taltalili nate u ra polo.

³ Ma God i piri naa, "A kaapa in waan paat." Ma a kaapa i waan paat.

⁴ God i baboi naa a kaapa i koina ma i weraana wa a kaapa ko ra baboto.

⁵ Ma God i waatung a kaapa baa "keke," ma a baboto i waatungi baa "marum." A bung na keke ma ra bung na marum ia raap. Io, a mugaana bung ia waan.

⁶ Ma God i piri naa, "Raa utnaa in waan paat kupi in weraana polo kupi in rudi."

⁷ Io, God i paam a utnaa maa kupi in weraana wa a polo baa i ki napia ko ra polo baa i ki nate. Ma i waan paat lenutmaa.

⁸ God i waatung a utnaa maa "a maup." A bung na keke ma ra bung na marum ia raap. Io, a weru bung ia waan.

⁹ Ma God i piri naa, "A polo natudaangi ra maup in waan ungaai un raa wanua ma a pia in waan paat." Ma i waan paat lenutmaa.

¹⁰ God i waatung a utnaa mi baa i mamaa paat naa "a pia." Ma a polo baa i ki ungaai taau i waatungi baa "a pakaana taai." Ma God i baboi naa i koina.

¹¹ Ma God i piri naa, "A kum aalawur mangaana diwaai ma ra wali in tawa paat ko ra pia." Ma i waan paat lenutmaa.

¹² A diwaai ma ra wali i tawa paat ko ra pia. Ma God i baboi naa i koina.

¹³ A bung na keke ma ra bung na marum ia raap. Io, a wetula bung ia waan.

¹⁴ Ma God i piri naa, “A kum kaapa diat a waan paat u ra maup kupi diat a weraana a keke ma ra marum ma diat a wakilang a kum bungbung, a kum kalkalaang ma a kum kilakilaala.

¹⁵ Ma diat a kup u ra maup kupi diat a wakaapa a rakrakaan buaal.” Ma i waan paat lenutmaa.

¹⁶ God i paam paa a ru ngaala na kaapa, a ngaala aakit kupi in naagagon a keke, ma ia baa i kinalik taana in naagagon a marum. Ma i paam kaai a kum naangnaang.

¹⁷ God i waki ta diat u ra maup kupi diat a wakaapa a rakrakaan buaal,

¹⁸ kupi diat a naagagon a keke ma ra marum, ma kupi diat a weraana a kaapa ko ra baboto. Ma God i baboi naa i koina.

¹⁹ A bung na keke ma ra bung na marum ia raap. Io, a wewaata na bung ia waan.

²⁰ Ma God i piri naa, “A pakaana taai in teng ma ra kum lalaaun na utnaa ma a kum pika diat a rowrowo nate u ra rakrakaan buaal.”

²¹ Io, God i waki a kum aalawur ngaalangaala na wewagua u ra pakaana taai. Ma i waki kaai a kum aalawur mangaana lalaaun na utnaa raap baa diat teng u ra pakaana taai. God i waki kaai a kum aalawur mangaana pika. Ma God i baboi naa i koina.

²² God i pir wadaan diat ma i piri naa, “Muaat a babuta ma muaat a wabure muaat ma muaat a

wateng a pakaana taai. Ma a kum pika kaai diat a wabure diat u ra rakraakaan buaal.”

²³ A bung na keke ma ra bung na marum ia raap. Io, a welima na bung ia waan.

²⁴ Ma God i piri naa, “A kum aalawur mangaana wewagua diat a waan paat kupi diat a lalaaun nate u ra pia: A kum laa na wewagua, a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, ma a kum lomlom na wewagua.” Ma i waan paat lenutmaa.

²⁵ God i waki a kum aalawur mangaana wewagua raap, a kum lomlom na wewagua, a kum laa na wewagua, ma a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia. Ma God i baboi naa i koina.

²⁶ Ma God i piri naa, “Datul a paam a taara welaar ma datul, ma welaar ma ra malalarindatul. Diat a naagagon a kum ian ko ra pakaana taai, ma a kum pika ko ra maup, ma ra kum laa na wewagua. Diat a naagagon a rakraakaan buaal ma ra kum wewagua raap baa diat lalaaun uni.”

²⁷ Io, God i waki a taara welaar ma ra malalarina. I waki a muaana ma ra tabuan, welaar ma ra malalarina ut i waki diat.

²⁸ God i pir wadaan diaar ma i piri taan diaar, “Mur a babuta ma mur a wabure muaat ma muaat a wateng a rakraakaan buaal ma muaat a naagagoni. Muaat a naagagon a kum ian ko ra pakaana taai, a kum pika ko ra maup ma a kum lalaaun na wewagua raap baa diat lalaaun u ra pia.”

²⁹ Ma God i piri naa, “Baboi, iaau tabaara mur ma ra kum waina diwaai raap u ra rakraakaan buaal. Diat maa mur a wangaan kon diat.

³⁰ Ma karom a kum wewagua, ma ra kum pika ko ra maup, ma ra kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, karom diat raap baa diat lo a dadaip na lalaaun iaau tabaara diat ma ra wali ma ra kum dondona gilaai baa andiat utnaa na winangaan.” Ma i waan paat lenutmaa.

³¹ God i babo a kum utnaa raap baa ia paam taai. Ma i baboi naa i koina aakit. A bung na keke ma ra bung na marum ia raap. Io, a we-6 na bung ia waan.

2

¹ Io, God i waki raap taa a maup, ma ra rakrakaan buaal ma ra kum utnaa raap baa diat ki uni.

² Baa ia waraap wa a kum pinapaam baa i paami, io, u ra we-7 na bung i ngo.

³ God i pir wadaan taa a we-7 na bung ma i waatung taai naa a gomgom na bung, kabina maa i ngo uni. I ngo ko ra nuna kum pinapaam na wawaki raap.

A wanua Iden

⁴ Bi ia a aakaakur u ra wawaki i ra rakrakaan buaal ma ra maup.

Baa a TADAARU God i paam a rakrakaan buaal ma ra maup,

⁵ pa ta diwaai ma pa ta utnaa utbaai i tawa u ra pia, maa a TADAARU God pa i taar utbaai ta baata urin napia, ma pa ta muaana baa in papaam u ra pia.

⁶ Iaku a kum daanim liklik diat waan paat ko ra pia kupi diat a wamamawok a pia raap.

⁷ Ma namur a TADAARU God i kaut paa a pia ma i paam paa a muaana koni. I ip aruk taa a dadaip na lalaaun u ra in ngirngirono, ma a muaana i lo dadaip ma i lalaaun.

⁸ Ma a TADAARU God ia maarut raap taa a wanua na diwaai irong Iden, u ra mataana taubaar, ma matira i waki taa a muaana baa ia paam taai.

⁹ A TADAARU God i watawa a kum aalawur mangaana diwaai u ra pia. A kum diwaai diat babo wakwakaak ma diat topaa a winangaan. Ruin diwaai kaai diaar tur naliwan u ra wanua maa, in diwaai na lalaaun, ma raain kaai baa i taar a manaana u ra koina ma ra aakaina.

¹⁰ Raa daanim i kalaa naliwan u ra wanua Iden ma i laana wamamawok a pia. A daanim maa baa i kalaa pari kon Iden i waan weraan kup waat na gagaana.

¹¹ A mugaana daanim a iaana maa Pison, ma i kalaa naliwan u ra papaar Aawilaa baa a goled kuraa iaai.

¹² A goled taanga Aawilaa i koina aakit. A bulit na diwaai baa i aangawian wakwakaak, ma ra kum ngaatngaat na waat di waatungi naa oniks kuraa kaai matira.

¹³ A weru daanim a iaana maa Gion baa i kalaa naliwan u ra papaar Kus.

¹⁴ A wetula daanim a iaana Tigris, baa i kalaa u ra mataana taubaar i ra papaar Aasiria. Ma a wewaata na daanim a iaana maa Eupraat.

¹⁵ A TADAARU God i ben paa a muaana ma i waki taai u ra wanua Iden kupi in papaam uni ma in babourai kaai.

¹⁶ A TADAARU God i taar a dekdek na pirpir karom a muaana lenbi, “U laangalaanga kupi un wangaan ko ra kum diwaai na winangaan raap min Iden.

¹⁷ Iaku in diwaai baa i taar a manaana u ra koina ma ra aakaina, koku u wangaan koni. Baa un wangaan koni, lingtatuna aakit un maat.”

God i waki a tabuan

¹⁸ Ma a TADAARU God i piri naa, “Wakir i koina kupi a muaana in lalaaun ia ot ku. Ang paam taa anuna ta tena wewaraaut baa in welaar mai.”

¹⁹ Io, i kaut paa a pia ma i paam a kum aalawur mangaana wewagua raap baa diat lalaaun u ra pia, ma ra kum aalawur mangaana pika raap. Ma i lo pa diat karom a muaana kupi in baboi baa aawa ma a muaana in waatung diat mai. Ma a iang baa i waatung raaraa mai, maa ut ia a iaandiat.

²⁰ Io, a muaana i taar raap taa a iaa ra kum aalawur wewagua raap, a kum laa na wewagua, a kum lomlom na wewagua, ma ra kum pika ko ra maup. Iaku karom a muaana ut, pa te kon diat i welaar mai kupi in tena wewaraaut mulu anuna.

²¹ Io, a TADAARU God i taar a ngaala na ininep karom a muaana. Ma baa i inep duman, i lo paa raaina re ko ra muaana, ma i paam banoto taa balet a wanua baa i lo paai taanga iaai.

²² A TADAARU God i paam paa a tabuan ko ra ina re baa i lo paai ko ra muaana, namur i ben taai karomi.

²³ Ma a muaana i piri naa,
“Ta maraagaam mi! Maa a urina ko ra uring,
ma panina ko ra paning.

Din waatungi baa a tabuan,*

kabina maa di paam paai ko ra ina ur i ra muaana.”

²⁴ Mari ia a kabina baa a muaana in waan paa kon tamaana ma naana, ma in ki ungaai ma ra nuna tabuan, kupi diaar a raa maku.

²⁵ A muaana ma ra tabuan diaar towaturia, iaku pa diaar wawirwir.

3

A punuka anu ra taara

¹ Io, ina wui ia raa ngaala na tena manaana u ra warwaruga ko ra kum lomlom na wewagua raap baa a TADAARU God ia waki pa diat. Ina wui i tiri a tabuan, “I dowot ut maa God i piri naa koku mur wangaan ko ra kum diwaai raap u ra wanua mi?”

² A tabuan i baalui naa, “Mir a wangaan ko ra kum diwaai raap,

³ iaku raain diwaai ku kuri naliwan baa God i piri naa koku mir wangaan koni, ma koku utkaai mir paami, kaduk mir a maat.”

⁴ Iaku ina wui i piri taa ra tabuan, “Painte, pa mur a maat.

⁵ God i piri lenmaa kabina i nunurai naa baa mur a wangaan koni, a mataamur in tapalaa, ma mur a welaar mulu ma God ma mur a nunura a koina ma ra aakaina.”

⁶ A tabuan i babo in diwaai baa waina i babo wawkakaak ma i koina aakit kup a winangaan, ma i koina kaai kupi din lo a manaana koni. Io, i

* **2:23:** U ra pirpir Ebraaio a pakaana pirpir “muaana” ma ra pakaana pirpir “tabuan” diaar pot na welaar. **2:24:** Mt 19:5; Mk 10:7,8; 1Kor 6:16; Ep 5:31 **3:1:** Bin 12:9; 20:2

lo paa raa kum waina diwaai ma i aani ma i taar
taa kaai raa mangaan taa ra nuna muaana baa
kuraa ut i tur naana, ma ia kaai i aani.

⁷ Io, a kiok na mataandiaar i tapalaa, ma diaar
babo lele paai naa diaar towaturia. Io, diaar ingit
ungaai paa a kum dondona fig, ma diaar gopi.

⁸ U ra bung na maluraap maa, baa i madiring
a buaal, diaar waana walangoro paa a TADAARU
God baa i waan waanwaan nabalaara wanua, ma
diaar paraau koni naliwan u ra kum diwaai.

⁹ Ma a TADAARU God i wewataai ma i piri taa ra
muaana, “Kuraa ui awaai?”

¹⁰ A muaana i baalui naa, “Iaau walangoro pa ui
baa u waan urin, ma iaau burut ma iaau paraau
kon ui, kabina maa iaau towaturia.”

¹¹ God i tiri naa, “Woi maa i piri taam naa u
towaturia? Lelawaai, u aa wangaan paa ko rin
diwaai baa iaau piri naa koku u wangaan koni?”

¹² A muaana i baalui naa, “A tabuan baa u waki
taai karom iaau, i taar taa kum waina diwaai
taang ma iaau aan paai.”

¹³ A TADAARU God i tiri a tabuan, “Aawa mulu
mi u aa paam taai?” A tabuan i baalui naa, “Ina
wui i waruga ta iaau uni, ma iaau aani.”

¹⁴ Ma a TADAARU God i piri karom ina wui naa,
“Ang taar a naagagon na binabaalu taam,
kabina u ra utnaa mi u aa paam taai.

Ui ot ku ko ra kum wewagua raap,
a kum laa na wewagua ma ra kum lomlom
na wewagua,

un lo a naagagon na binabaalu mi.

Turpaai umari un laana kakaa ma ra in balaam,

ma un laana aan a kabu
u ra kum bungbung raap u ra num kinkini na
lalaan.

15 Anung naagagon karom ui

baa mur ma ra tabuan mur a nget wetalaai
mur;

a kum taptabu ra tabuan ma a kum taptabum
kaai diat a ki na ebaar.

A tabu ra tabuan in paa ginagina in lorim ma ui
un karaat a kakina.”

16 Ma God i piri taa ra tabuan,

“Anung naagagon na binabaalu karom ui,

baa un kipbaala un kariaana a kum mawaat,
ma u ra bung baa un babuta un kariaana a
ngaala na ngunungut.

Iaku anum ngaala na nemnem kup anum
muaana in ki ut,
ma ia ut in naagagon ui.”

17 Ma God i piri taa ra muaana,

“U walangoro paa anum tabuan ma u wangaan
ko ra in diwaai baa iaau piri naa koku u
wangaan koni.

Io, anung naagagon na binabaalu in ki u ra pia,
kabina u ra utnaa baa u aa paam taai.

Un laana papaam dekdek kup a maam winan-
gaan,

ma un kariaana a ngunungut uni a kum
bungbung raap u ra num kinkini na
lalaan.

18 Kum barudu ma ra kum katkadaa diat a tawa
paat u ra maam wanua,

ma un papaam dekdek kupi un wangaan ko
ra wai ra kum diwaai baa u aa maarut paai.

19 Un laana papaam dekddek ma un wangaan ko ra maakmaagonim,
tuk un maat, io, un waan talili balet kup a pia, baa di aa paam pa ui koni.
Di paam ui ko ra pia, io, un waan talili balet kup a pia.”

20 Aadaam i taar a iaa ra nuna tabuan baa Iwa,* kabina maa ia naa ra kum taara raap baa diat a lalaaun.

21 A TADAARU God i paam maalulu ko ra pani ra wewagua ma i wagop taa Aadaam diaar waana mai.

God i lu wa Aadaam ma Iwa ko ra wanua Iden

22 A TADAARU God i piri lenbi, “Baboi, a muaana ia waan paat welaar ma datul ma ia manaana u ra koina ma ra aakaina. Koku di maadek taai kupi in lo ta wai ra in diwaai na lalaaun, kaduk in wangaan koni ma in lalaaun takum.”

23 Io, a TADAARU God i lu wa Aadaam ma Iwa ko ra wanua Iden. Ma Aadaam i papaam u ra pia baa God i paam paai koni.

24 Baa God i lu wa diaar, i ung taa a kum aangelo ma ra in liwan baa i kupkup u ra papaara taubaar u ra wanua Iden. Ma in liwan maa i papakaat taltalili kupi in tur baat a taara baa koku diat waan marawaai naa ra in diwaai na lalaaun.

4

Kaain ma Aabel

1 Io, Aadaam i ki ungaai ma nuna tabuan Iwa, ma Iwa i kipbaala ma i buta paa a naat muaana

* 3:20: Iwa a kukuraaina “a lalaaun” 3:22: Bin 22:14

ma i waatungi naa Kaain. Iwa i piri lenbi, “A TADAARU i waraaut iaau ma iaau buta paa a naat muaana.” *

² Namur Iwa i buta paa balet raa naat muaana, Aabel, a tein Kaain. Baa diaar ngaala, Aabel a tena baboura sip ma Kaain a tena minamaarut.

³ Raa bung, Kaain i lo paa a kum utnaa ko ra ana pinapaam, ma i wetabaar mai karom a TADAARU.

⁴ Ma Aabel kaai i aak doko a kum mugaana sip baa nuna kum sip diat buta diat, ma i lo paa a kum kokoina pakpakaana ma i wetabaar mai karom a TADAARU. A TADAARU i gaaia aakit un Aabel ma ra nuna wetabaar.

⁵ Iaku pa i gaaia un Kaain ma ra nuna wetabaar. Io, Kaain i kaankaan dekdek ma a mataana i aaka taau maku.

⁶ A TADAARU i piri taan Kaain naa, “I lawaai maa u kaankaan? Ma i lawaai maa a mataam i aaka taau maku?”

⁷ Lelawaai, pa u nunurai naa baa un paam a takado, io, ang gaaia un ui? Baa pa un paam a takado, a aakaina mangamangaan i waninaar kupi in naagagon ui, welaar ma ra ebaar baa i waninaar kupi in uwia pa ui. Iaku un ongor kupi un uwia paai.”

⁸ Namur Kaain i piri taan Aabel naa, “Le, daar a waan unabuaal.” Baa diaar ki nabuaal, Kaain i tapuku ma i aak doko wa Aabel.

⁹ Namur a TADAARU i tiri Kaain lenbi, “Temlik Aabel kuraa waai?”

* **4:1:** Kaain a kukuraaina “lo paai” baa “buta paai” **4:4:** Ebr 11:4 **4:8:** Mt 23:35; Lk 11:51; 1Io 3:12

Ma Kaain i baalui naa, “Pa iaau nunurai. Lelawaai, iaau ku maa a tena binaboura anun tenglik?”

¹⁰ A TADAARU i piri taan Kaain, “Aawa maa u paam taai? Baboi, a gaapin temlik baa i talabo taau napia, i welaar ma ra in ingaana baa i kulkulaai karom iaau kup a binabaalu.

¹¹ Kabina baa u aa aak doko wa temlik ma a gaapina i talanger u ra pia, io, mi a naagagon na binabaalu in ki un ui ma pa un papaam balet u ra pia.

¹² Baa un maarut utnaa u ra pia, pain ta utnaa in tawa paat. Mi pa un ki wowon taau un ta wanua, un waan taltalili ku u ra rakrakaan buaal.”

¹³ Kaain i piri taa ra TADAARU lenbi, “A naagagon mi i dekdek aakit karom iaau, ma pang pet laar paai.

¹⁴ Baboi, mi u aa lu wa iaau ko ra pia kupi koku iaau papaam balet uni, ma pang tur balet u ra mugaana mataam. Ang waan taltalili ku u ra rakrakaan buaal, ma pang ki wowon taau un ta wanua. Baa te in baraata pa iaau, in aak doko wa iaau.”

¹⁵ A TADAARU i piri taana, “Pate, baa te in aak doko wa ui, a naagagon baa din taari karomi, din wangaalai 7 na pakaan nate u ra naagagon baa i ki un ui.” Io, i ung taa a wakilang un Kaain kupi a weturbaat karom te baa in waan taau uni, koku i aak dokoi.

¹⁶ Io, Kaain i waan ingen ko ra mataa ra TADAARU ma i lalaaun u ra papaar Nod,[†] u ra

4:10: Ebr 12:24 [†] **4:16:** Nod a kukuraaina “winawaan taltalili”

mataana taubaar ko ra wanua Iden.

Kaain ma ra kum natnatuna

¹⁷ Kaain i ki ungaai ma ra nuna tabuan, ma anuna tabuan i kipbaala, ma i buta paa a naat muaana, ma i waatungi naa Enok. Kaain i paam raa taamaan ma i ung taa iaan natunalik Enok uni.

¹⁸ Enok a tamaan Irad, Irad a tamaan Mekuiaael, Mekuiaael a tamaan Metusaael, ma Metusaael a tamaan Laamek.

¹⁹ Laamek i taulaa ma ru tabuan, raa a iaana maa Aadaa ma raa paan diaar kaai Silaa.

²⁰ Aadaa i buta paa Iaabaal, a tamaa ra taara baa diat bababoura a kum wewagua ma diat ki u ra kum ruma na sel.

²¹ Iaabaal diaar tenalik ma Iubaal. Iubaal a tamaandiat baa diat ogogo a kum gitaa ma diat ipip a kum tulaal.

²² Silaa kaai i buta paa raa naat muaana, a iaana maa Tubaal-Kaain, ia baa i paam apaat paa a kum utnaa na pinapaam ko ra braas ma ra aaen. Tubaal-Kaain diaar tenalik ma raa tabuan, a iaana Naamaa.

²³ Laamek i piri taa ra nuna ru tabuan naa,
“Aadaa ma Silaa mur a walangoro iaau.

Anung ru taulaa mur a walangoro anung
pirpir.

Iaau aa aak doko wa raa muaana baa i paar ta
iaau ku,
maia, iaau aak doko wa raa baarmaan baa i
um iaau.

²⁴ Baa te in aak doko wa Kaain,
a naagagon baa din taari karomi,

din wangaalai 7 na pakaan nate u ra naa-
 gagon baa i ki un Kaa'in.
 Iaku baa te in aak doko wa iaau,
 a naagagon baa din taari taana in aaka aakit,
 din wangaalai 77 na pakaan."

Iwa i buta paa Set

²⁵ Aadaam i ki ungaai ma Iwa, ma Iwa i
 kipbaala, ma i buta paa balet raa naat muaana,
 ma i taar taa iaana baa Set.‡ Iwa i piri naa, "God
 i tabaara iaau balet ma raa naat muaana, baa i
 kiaana Abel baa Kaa'in ia aak doko wai."

²⁶ Namur Set i wangaala paa raa naat muaana,
 ma i taar taa iaana baa Enos. U ra pakaana bung
 maa a taara diat turpaai kupi diat a waatung a
 iaa ra TADAARU,§ baa diat lotu karomi.

5

A wuna taara anun Aadaam tuk Noaa

¹ Bi ia a aakaakur i ra wuna taara anun
 Aadaam.

Baa God i waki a taara, i paam diat welaar ma
 ra malalarina ut.

² I waki ta diat in muaana ma in tabuan, ma
 i pir wadaan ta diat, ma i waatung diat baa a
 taara.*

³ Baa a kilaala na lalaaun anun Aadaam i 130,
 di buta paa natuna, a naat muaana. I welaar ut
 ma Aadaam ma i lo a malalarina, ma Aadaam i
 taar taa iaana baa Set.

‡ 4:25: U ra pirpir Ebraaio, "Set" i walangoro welaar ma ra
 pakaana pirpir "tabaara" § 4:26: A iaa ra Tadaaru baa diat
 waatungi naa Iaawe 5:1: Tur 1:27,28 5:2: Mt 19:4; Mk 10:6

* 5:2: U ra pirpir Ebraaio, Aadaam a kukuraaina naa "taara"

⁴ Baa di aa buta paa Set, Aadaam i lalaaun paa balet 800 na kilaala, ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

⁵ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Aadaam i welaar ma 930, ma namur i maat.

⁶ Baa a kilaala na lalaaun anun Set i 105, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Enos.

⁷ Baa di aa buta paa Enos, Set i lalaaun paa balet 807 na kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

⁸ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Set i welaar ma 912, ma namur i maat.

⁹ Baa a kilaala na lalaaun anun Enos i 90, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Kaainaan.

¹⁰ Baa di aa buta paa Kaainaan, Enos i lalaaun paa balet 815 na kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹¹ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Enos i welaar ma 905, ma namur i maat.

¹² Baa a kilaala na lalaaun anun Kaainaan i 70, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Maalelel.

¹³ Baa di aa buta paa Maalelel, Kaainaan i lalaaun paa balet 840 kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹⁴ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Kaainaan i welaar ma 910, ma namur i maat.

¹⁵ Baa a kilaala na lalaaun anun Maalelel i 65, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Iaared.

¹⁶ Baa di aa buta paa Iaared, Maalelel i lalaaun paa balet 830 kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹⁷ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Maalelel i welaar ma 895, ma namur i maat.

¹⁸ Baa a kilaala na lalaaun anun Iaared i 162, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Enok.

¹⁹ Baa di aa buta paa Enok, Iaared i lalaaun paa balet 800 na kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²⁰ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Iaared i welaar ma 962 kilaala, ma namur i maat.

²¹ Baa a kilaala na lalaaun anun Enok i 65, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Maatuselaa.

²² Baa di aa buta paa Maatuselaa, Enok diaar weur ma God 300 na kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²³ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Enok i welaar ma 365.

²⁴ Enok diaar weur ungaai ma God. Namur i panaai maut, kabina maa God ia lo paai.

²⁵ Baa a kilaala na lalaaun anun Maatuselaa i 187, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Laamek.

²⁶ Baa di aa buta paa Laamek, Maatuselaa i lalaaun paa balet 782 kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²⁷ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Maatuselaa i welaar ma 969, ma namur i maat.

²⁸ Baa a kilaala na lalaaun anun Laamek i 182, di buta paa natuna, a naat muaana.

²⁹ Laamek i taar taa a iaan natuna lik baa Noaa,[†] ma i piri naa, "Noaa in taar taa a kinalik na ningo karom daat ko ra nundaat kum dekdek

5:24: Ebr 11:5; Iud 1:14 [†] **5:29:** U ra pirpir Ebraaio, "Noaa" i walangoro welaar ma ra pakaana pirpir "ningo"

na pinapaam u ra pia, a pia baa a TADAARU i taar a dekdek na naagagon uni.”

³⁰ Baa di aa buta paa Noaa, Laamek i lalaaun paa balet 595 na kilaala, ma i wangaala balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

³¹ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Laamek i welaar ma 777, ma namur i maat.

³² Baa a kilaala na lalaaun anun Noaa i 500, namur di buta paa tula natnatuna, tula naat muaana, Sem, Aam ma Iaapet.

6

Aakaina mangamangaan anu ra taara

¹ A niluluk i ra taara i ngaala waanwaan u ra rakrakaan buaal, ma di buta a kum tabuan.

² Io, a kum natnatun God,* a kum muaana, diat babo a kum tabuan maa baa a kum garaana tabuan. Ma diat taulaa ma diat, raaraa i pilak paa raa baa i nemi.

³ Ma a TADAARU i piri lenbi, “A dadaip na lalaaun baa iaau ip aruk taai u ra taara, pa in ki takum un diat, maa diat a maat ku. Diat a lalaaun paa ku 120 kilaala.”

⁴ A kum ngaalangaala na muaana pipi baa di waatung diat naa a kum Nepilim diat ki u ra rakrakaan buaal u ra kum bungbung maa, ma u ra kum bungbung kaai namur. A kum muaana mi, a kum tabuan diat buta ta diat u ra kum natnatun God. A kum muaana maa, a iaandiat

6:1: Iop 1:6; 2:1 * **6:2:** A kukuraai ra “kum natnatun God” pa i kaapa. Raa kum tena manaana diat nuki naa a kum aangelo, ma raa kum tena manaana diat nuki naa a taara. **6:4:** Nil 13:33

i rarang u ra rakrakaan buaal, diat a kum loklok na taara taanga namuga.

⁵ A TADAARU i babo a aakaina mangamangaan anu ra taara u ra rakrakaan buaal i aaka aakit, ma a nuknukindiat raap kaai i nuknuk ku aakaina a pakpakaana bung raap.

⁶ A TADAARU i tapunuk ma i kariaana a ngaala na mawaat, ma i nuki naa, "Gun in koina baa pang waki taa a taara u ra rakrakaan buaal."

⁷ Io, a TADAARU i piri naa, "A taara baa iaau aa waki ta diat, ang kamaar wa diat ko ra rakrakaan buaal. Ang kamaar raap wa a taara, a kum wewagua, a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, ma ra kum pika ko ra maup, kabina maa iaau tapunuk baa iaau aa waki ta diat."

⁸ Iaku Noaa, a TADAARU i gaaia uni.

Noaa i paam a paraau

⁹ Bi ia a aakaakur in Noaa. Noaa ia raa muaana baa a tena takado, ma diaar weur ma God. Pa te i takuna laar paai un ta aakaina mangamangaan naliwan taa ra taaun taara baa diat lalaun ungaai.

¹⁰ Tula natun Noaa, tula naat muaana, a iaan-ditul maa Sem, Aam ma Iaapet.

¹¹ A taara ko ra rakrakaan buaal diat paam a mangamangaan baa i aaka namataan God, ma a rakrakaan buaal i teng ma ra wineium.

¹² God i baboi naa aakaina mangamangaan u ra rakrakaan buaal ia ngaala, kabina maa a taara raap diat murmur maku aakaina mangamangaan.

¹³ Io, God i piri karom Noaa naa, “Ang kamaar wa ma a taara raap, maa kabina diat wateng a rakrakaan buaal ma ra kum wineium. Maia, ang kamaar wa diat ungaai ma ra rakrakaan buaal raap.

¹⁴ “Un paam ta paraau ko ra in diwaai di waatungi ma saipres. Un babaat kutkutui, ma un bulit baati ma ra koltaa naruma ma nataamaan.

¹⁵ Un paam a ngaalai lenbi: 75 babaluka a iokaanaina, 12 babaluka a parereina, ma 7 na babaluka a turturina.

¹⁶ Un paam ina ulungan ira paraau ma un maadek wa ta kolo welaar ma 18 na ins,[†] nate u ra papaara paraau. Un paam taa ta tula aandek ira paraau, raa napia, raa naliwan ma raa nate ma un paam taa kaai ta bonanaaka u ra papaara paraau.

¹⁷ “Ma iaau ang taar wa a ina ngaala na lomon u ra rakrakaan buaal, kupi ang kamaar raap wa a kum utnaa baa diat lo a dadaip, baa diat ki u ra rakrakaan buaal. A utnaa raap u ra rakrakaan buaal in maat.

¹⁸ Iaku ang paam ta kunubu ungaai ma ui. Ui, anum taulaa, a tula natnatum ungaai ma anunditul tula taulaa, muaat a ruk raap u ra paraau.

¹⁹ Ma un ben aruk rurudi ko ra kum aalawur mangaana wewagua raap unaanga u ra paraau, a tabuanina ma ra muaanaina, kupi diat a lalaun.

²⁰ Rurudi ko ra kum mangaana pika raap, ma ko ra kum mangaana wewagua raap, ma ko ra kum mangaana wewagua raap baa diat kakakaa

[†] 6:16: I welaar ma 45 centimetres (cm)

u ra pia, diat a waan karom ui, kupi koku diat maat.

²¹ Ma un lo paa kaai aalawur mangaana utnaa na winangaan raap, ma un ung ungaai u ra paraau, kupi a maamuaat ma ara kum wewagua raap.”

²² Ma Noaa i paam raap paa a kum utnaa welaar ut ma God ia pir taai taana.

7

Ina lomon i waan paat

¹ A TADAARU i piri taan Noaa, “Iaaui baboi baa ui ku raa takado na muaana ko ra taaun taarami. Io, muaat a tamtamaana raap muaat a ruk unaruma u ra paraau.

² Un ben paa ta kum wewagua ko ra kum mangaana wewagua raap baa diat gomgom namataang, 7 na muaanaina ma 7 na tabuanina. Un ben kaai ruru wewagua ko ra kum mangaana wewagua raap baa pa diat gomgom namataang, raa muaanaina ma raa tabuanina.

³ Ma ta kum pika ko ra kum mangaana pika raap, 7 na muaanaina ma 7 na tabuanina. Un paami lenmaa kupi a kum mangaana wewagua raap diat a lalaaun ma diat a wangaala diat balet u ra rakrakaan buaal.

⁴ 7 na bung kuraa utbaai, io, namur ang taar apari ina baata u ra rakrakaan buaal. In baata 40 bung na mage ma 40 bung na marum, ma ang kamaar raap wa a kum lalaaun na utnaa ko ra rakrakaan buaal, a kum utnaa baa iaau aa paam ta diat.”

⁵ Noaa i paam raap paa a kum utnaa baa a TADAARU ia pir taai taana.

⁶ Baa a kilaala na lalaaun anun Noaa i 600, ina lomom i waan paat u ra rakrakaan buaal.

⁷ Noaa, ma ra nuna taulaa, ma tula natnatuna ma tula taulaa anunditul, diat ruk u ra paraau kupi koku diat wirua u ra lomom.

⁸ A kum wewagua baa diat gomgom namataan God, a kum wewagua baa pa diat gomgom namataan God, a kum pika ma a kum wewagua raap baa diat kakakaa u ra pia,

⁹ diat waan karom Noaa ma diat ruk rurudi u ra paraau, a muaanaina ma a tabuanina. Ma i lenutmaa God ia pir taai karom Noaa.

¹⁰ Io, namur baa 7 na bung ia raap, ina lomom i waan paat.

¹¹ Baa a kilaala na lalaaun anun Noaa i 600, u ra 17 na bung u ra weru kalaang, ina lomom i turpaai. U ra bung ut maa a pia i tapaapa ma a polo i waan paat ko ra kum mataana daanim taangine aakit napia, ma a kum mataana kalaangaar inaanga u ra baakut i tapaapa, ma a ngaala na baata i waan pari.

¹² Ina baata i puka u ra rakrakaan buaal welaar ma 40 bung na mage ma 40 bung na marum.

¹³ Noaa ma anuna taulaa, tula natnatuna, Sem, Aam ma Iaapet ma anunditul tula taulaa diat ruk u ra paraau. U ra bung ut maa, a baata i turpaai.

¹⁴ A kum aalawur mangaana wewagua raap diat ki u ra balaara paraau ungaai ma Noaa diat, a kum lomlom na wewagua, a kum laa na

wewagua, a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, ma ra kum aalawur mangaana pika.

¹⁵ A kum aalawur mangaana wewagua raap baa diat lo dadaip diat ruk rurudi karom Noaa u ra paraau.

¹⁶ Raa muaanaina ma raa tabuanina ko ra kum aalawur mangaana wewagua raap diat ruk, ma i lenutmaa God ia pir taai karom Noaa. Namur a TADAARU i balbalaat.

¹⁷ A lomom i lubu tato waanwaan welaar ma 40 bungbung, ma baa a palaa i waan tato waanwaan, i lo tato wa a paraau ko ra pia.

¹⁸ Baa a palaa i waan tato waanwaan utbaai, a paraau i aalir maku nate u ra ina lubu.

¹⁹ A palaa i waan tato dekdek ma i pulu baat raap paa a kum ngaalangaala na taangaai u ra rakrakaan buaal.

²⁰ A palaa i waan tato utbaai, tuk i welaar ma waat na babaluka nate ko ra kum taangaai.

²¹ A kum aalawur mangaana lalaaun na utnaa u ra rakrakaan buaal diat maat, a kum pika, a kum laa na wewagua, a kum lomlom na wewagua, a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, ma ra taara raap kaai, diat maat.

²² A kum utnaa raap baa diat lalaaun nate u ra pia ma diat lo dadaip diat maat.

²³ God i kamaar raap wa a kum lalaaun na utnaa ko ra rakrakaan buaal. I kamaar wa a kum taara, a kum wewagua, a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, ma ra kum pika ko ra maup. Noaa maku ungaai ma diat baa diat ki u ra paraau diat lalaaun.

²⁴ Ma a palaa i pulu baat raap paa a rakrakaan buaal welaar ma 150 bungbung.

8

Ina lomon i ngo

¹ Iaku God i nuk paa Noaa ma ra kum lomlom na wewagua ma ra kum laa na wewagua, baa diat ki ungaai mai u ra paraau, ma i tula wa a dadaip u ra rakrakaan buaal ma a palaa i waan pari waanwaan.

² Io, a palaa baa i waan ko ra kum mataana daanim taanga napia i ngo, ma a kum mataana kalaangaar inaanga u ra baakut i balbalaat balet, ma a baata i ngo.

³ A palaa i turpaai kupi in waan pari waanwaan balet ko ra rakrakaan buaal.

Namur taan 150 na bungbung a palaa i ki pari waanwaan,

⁴ ma u ra 17 na bung u ra we-7 na kalaang a paraau i ki nate un raa taangaai ko ra kum taangaai Aararat.

⁵ A palaa i ki pari waanwaan utbaai. U ra mugaana bung u ra wenoina kalaang, a kum galgali ra kum taangaai diat waan paat.

⁶ Baa 40 na bungbung i raap, Noaa i paapa a mataana kalaangaar baa ia paam taai u ra paraau.

⁷ Ma i tula wa a kotkot. I rowo taltalili tuk a palaa i magege paa ko ra rakrakaan buaal.

⁸ Ma i tula wa bulung ina buna kupi in babo paa baa a pia ia magege, baa pate.

⁹ Iaku ina buna pa i baat paa ta wanua kupi in ki uni, maa a palaa i pulu utbaai a rakrakaan buaal, io, i waan talili balet kup Noaa u ra paraau. Noaa i ung pari a limaana, ma i lo paa ina buna ma i lo ruk paai balet.

¹⁰ Noaa i walaanga paa balet 7 na bung, namur i tula wa balet ina buna ko ra paraau.

¹¹ Ina buna i rowo talili balet karomi u ra maluraap, ungaai maku ma ra matakina dona diwaai na oliwa u ra waana. Ma Noaa i nunurai naa a palaa ia waan pari maraagaam ko ra rakrakaan buaal.

¹² I walaanga paa balet 7 na bung, ma i tula wa balet ina buna, iaku ina buna wakir ma i waan talili karomi.

¹³ U ra kilaala baa Noaa i 601 kilaala na lalaaun anuna, u ra mugaana bung u ra mugaana kalaang, a palaa ia magege ko ra rakrakaan buaal. Io, Noaa i rakaan wa ina ulungan i ra paraau ma i baboi baa a pia ia magege.

¹⁴ U ra 27 na bung u ra weru kalaang, a rakrakaan buaal i magege raap mulu maraagaam.

¹⁵ Ma God i piri karom Noaa lenbi,

¹⁶ “Ui ma ra num tabuan, a tula natnatum ma anunditul tula tabuan, muaat a pari ko ra paraau.

¹⁷ Ben apari kaai a kum wewagua raap ko ra paraau. Ben apari a kum pika ma ra kum wewagua, ma ra kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, kupi diat a babuta, ma diat a wabure diat balet u ra rakrakaan buaal.”

¹⁸ Io, Noaa ma anuna tabuan, tula natnatuna ma anunditul tula tabuan diat pari ko ra paraau.

¹⁹ A kum wewagua raap baa diat lalaaun u ra rakrakaan buaal: A kum wewagua, a kum wewagua baa diat kakakaa u ra pia, ma a kum pika, diat raap diat pari ko ra paraau. Ma raaraa mangaana wewagua diat ut, diat pari ungaai.

Noaa i tun wetabaar karom a TADAARU

²⁰ Noaa i paam paa raa wunuwung na waat kup a tuntun wetabaar karom a TADAARU. I lo paa raaraa wewagua ko ra kum mangaana gomgom na wewagua raap, ma raaraa ina pika ko ra kum mangaana gomgom na pika raap, ma i tun diat nate u ra wunuwung na waat, welaar ma ra wetabaar karom a TADAARU.

²¹ A TADAARU i gaia u ra aangawian i ra wetabaar anun Noaa. Ma i piri u ra in balaana naa, "Pang baanaakaka balet a rakrakaan buaal un ta utnaa baa a taara diat a paami. Iaa u aa nunura nuknuk i ra taara, turpaai baa diat naat liklik utbaai a nuknukindiat raap i nuknuk ku aakaina. Iaku, pang kamaar balet a taara ma ra kum wewagua, welaar ma iaa u aa paam taai mi.

²² Turpaai mi ma namur,
tuk u ra bung baa
a rakrakaan buaal
in raap,
a minamaarut
ma ra tinangaa,
a mading ma ra wuwan,
a taubaar ma ra labur,
a bung na mage
ma ra bung na marum,
in waan ut lenmaa
ma pa in ngo."

9

A kunubu anun God ungaai ma Noaa

¹ Ma God i pir wadaan taa Noaa ma a tula natnatuna, ma i piri taan diat naa, “Muaat a babuta ma muaat a wabure muaat ma muaat a wateng a rakrakaan buaal.

² A kum wewagua raap ko ra rakrakaan buaal, a kum pika raap ko ra maup, a kum wewagua raap baa diat kakakaa u ra pia, ma a kum ian raap u ra pakaana taai, diat a burut karom muaat. Iaa taar araap taa diat u ra limaamuaat.

³ A kum lalaaun na utnaa raap baa diat welia taltalili, a maamuaat kup a winangaan. Namuga mun iaa taar taa a kum waina diwaai, io mi, iaa taar a utnaa raap taa muaat.

⁴ Iaku, koku muaat aan a naangnaangin baa pa di gi wakaak wa a gaap koni, maa a lalaaun i ki u ra gaap.

⁵ A gaapimuaat kaai i ngaatngaat. Iaa ang babaalu ma ra dekdek na naagagon karom ta muaana baa in aak doko wa tapaamuaat, ma ang babaalu kaai ma ra dekdek na naagagon karom ta wewagua baa in aak doko wa tapaamuaat.

⁶ Te baa in aak doko wa te,
ia kaai a taara diat a aak dokoi,

kabina maa God i paam a taara
welaar ut ma ra malalarina.

⁷ Muaat a babuta ma muaat a wabure muaat, ma muaat a wateng a rakrakaan buaal.”

⁸ Namur God i piri karom Noaa ma tula natnatuna naa,

⁹ “Mi iaau paam anung kunubu ungaai ma muaat, ma ungaai kaai ma ra kum taptabumuaat namur.

¹⁰ Ma ungaai ma ra kum wewagua raap baa muaat pari ungaai ko ra paraau, a kum pika, a kum laa na wewagua ma ra kum lomlom na wewagua, a kum lalaaun na utnaa raap u ra rakrakaan buaal.

¹¹ Bari ia anung kunubu ang paami ungaai ma muaat: Pang kamaar wa balet ma kum lalaaun na utnaa raap ma tina lomon. Painte. Ma pang baanaakaka balet a rakrakaan buaal ma ra tina lomon.

¹²⁻¹³ “Ang paam a kunubu naliwan taang ma muaat ma ra kum lalaaun na utnaa raap baa diat ki karom muaat, turpaai mi ma in waan waanwaan karom a kum taaun taara raap namur. Ang ung taa in tinaagagol naliwan u ra kum pakpakaana baakut, kupi a wakilang i ra nung kunubu karom a rakrakaan buaal.

¹⁴ Baa ang taar wa ta kum baakut na baata nate u ra rakrakaan buaal, ma in tinaagagol in waan paat uni,

¹⁵ ang nuk paa nung kunubu naliwan taan daat, muaat ma ra kum lalaaun na utnaa raap. Pa ta lomon balet ma in kamaar wa muaat.

¹⁶ Baa in tinaagagol in waan paat naliwan u ra kum pakpakaana baakut, ma ang baboi, ang nuk paa a kunubu takum naliwan taang ma ra kum lalaaun na utnaa raap u ra rakrakaan buaal.”

¹⁷ Ma God i piri taan Noaa naa, “In tinaagagol ia a wakilang i ra kunubu baa iaau paami naliwan taang ma ra kum utnaa raap baa i lalaaun u ra rakrakaan buaal.”

A tula natun Noaa

¹⁸ A tula natun Noaa baa ditul pari ko ra paraau a iaanditul maa Sem, Aam ma Iaapet. Ma Aam a tamaan Kaanaan.

¹⁹ A tula muaana mi, tula natun Noaa, a taara raap diat waan paat kon ditul, ma diat ki weraan u ra rakrakaan buaal.

²⁰ Noaa a tena minamaarut. Ia a mugaana muaana baa i maarut a wanua na waain.

²¹ Raa bung, baa i inim paa a polo na waain, i sipaak uni, ma i inep towaturia taai u ra nuna ruma na sel.

²² Aam, a tamaan Kaanaan, i babo taau un tamaana Noaa i towaturia, ma i wapua taa ru tateina nataamaan.

²³ Sem ma Iaapet diaar lo paa ina maalu ma diaar ung paakpaak paai u ra ru pupuakindiaar, ma diaar waan ruk ma ra tamarundiaar u ra ruma na sel, ma diaar burung baat taa tamaan-diaar maa i towaturia. Diaar babo ingen, maa pa diaar nemi naa diaar a babo tamaandiaar baa i towaturia.

²⁴ Baa sipaak ia raap, Noaa i tawaangun paat, ma i walangoro a utnaa baa a murmur na natuna ia paam taai karomi.

²⁵ Ma i piri naa,

“A dekdek na naagagon in lo Kaanaan!

In wilawilaau biao ku karom a kum tateina.”

²⁶ I piri kaai lenbi,

“Din pir walaawa paa a TADAARU, a God anun Sem.

Kaanaan in wilawilaau anun Sem.

²⁷ God in wangaala paa a taara anun Iaapet, ma a taara anun Iaapet diat a ki wakaak ungaai ma ra taara anun Sem,

ma Kaanaan in wilawilaau anun Iaapet.”

²⁸ Namur taa ra ina lomon, Noaa i lalaaun paa balet 350 kilaala.

²⁹ Io, a kum kilaala na lalaaun raap anun Noaa i welaar ma 950, ma namur i maat.

10

A kum taptabun Noaa

¹ Bi ia a aakaakur u ra tula natun Noaa, a iaanditul Sem, Aam ma Iaapet. Namur taa ra ina lomon ditul wangaala a kum naat muaana.

A taara anun Iaapet

² A kum natnatun Iaapet, a kum naat muaana, bi ia a iaandiat: Gomer, Maagog, Maadaai, Iaawaan, Tubaal, Mesek ma Tiraas.

³ A tula natun Gomer, tula naat muaana, bi ia a iaanditul: Aaskenas, Ripat ma Togaarma.

⁴ A kum natnatun Iaawaan, a kum naat muaana, bi ia a iaandiat: Elisa, Taarsis, Kitim ma Dodaanim.

⁵ Namur a taara baa diat waan paat kon diat, diat ki wawaal nakono ma u ra kum lolo. Io, a kum aapaapik na taara mi, diat ki weraan ut u ra nundiat kum pakpakaana, ma diat pirpir utkaai ma ra nundiat kum pirpir raaraa.

A taara anun Aam

⁶ A kum natnatun Aam, a kum naat muaana, bi ia a iaandiat: Kus, Misraim, Put ma Kaanaan.

⁷ A kum natnatun Kus, a kum naat muaana, bi ia a iaandiat: Sebaa, Aawilaa, Saabtaa, Raamaa ma Saabteka.

A ru natun Raamaa, a ru naat muaana, bi ia a iaandiaar: Sebaa ma Dedaan.

⁸ Kus a tamaan Nimrod, ma Nimrod ia a mugaana muaana baa a dekdek na tena wineium u ra rakrakaan buaal.

⁹ Ia raa dekdek na tena nilebe namataa ra TADAARU. Maa ia a kabina baa di laana piri un te baa a dekdek na tena nilebe naa, "I welaar ma Nimrod raa dekdek na tena nilebe namataa ra TADAARU."

¹⁰ A kum taamaan bi, Baabel, Erek, Aakad ma Kaalne u ra papaar Sinaar, diat raap diat a kum mugaana taamaan baa Nimrod i naagagon diat.

¹¹ Taanga matira i waan urong Aasiria, ma i paam a kum taamaan bi: Niniwe, Reobot-Ir, Kaala

¹² ma Resen, a ngaala na taamaan naliwan taan Niniwe ma Kaala.

¹³ Misraim a tamaa ra taara bi: a taara Lud, a taara Aanaam, a taara Leaab, a taara Naaptu,

¹⁴ a taara Paatrus, a taara Kaaslu ma ra taara Kaaptor. A taara Pilistia diat waan paat ko ra taara Kaaslu.

¹⁵ Sidon a mugaana natun Kaanaan, ma Kaanaan a tamaa ra taara kaai bi: a taara Ket,

¹⁶ a taara Iebus, a taara Aamor, a taara Girgaas,

¹⁷ a taara Kiwi, a taara Aarkaa, a taara Sin,

¹⁸ a taara Aarwaad, a taara Semaar ma ra taara Kaamaat. Namur a kum aapaapik na taara anun Kaanaan diat waan weraan.

¹⁹ A pia Kaanaan i tur paai irong Sidon ma i waan tuk Geraar marawaai Gaasaa, ma i waan tapuku kup Sodom, Gomoraa, Aadmaa ma Seboim ma i waan tuk Laasa.

²⁰ A taara mi, a wuna taara anun Aam. Namur, a kum aapaapik na taara mi diat ki weraan ut u ra

nundiat kum pakpakaana ma diat pirpir utkaai
ma ra nundiat kum pirpir raaraa.

A taara anun Sem

²¹ Sem, a mugaana tein Iaapet. Sem kaai i
wangaala raa kum naat muaana, ma ia a tabu ra
kum natnatun Eber.

²² A kum natnatun Sem, a kum naat muaana,
bi ia a iaandiat: Elaam, Aasur, Aapakaad, Lud ma
Aaraam.

²³ A kum natnatun Aaraam, a kum naat
muaana, bi ia a iaandiat: Us, Kul, Geter ma
Maas.*

²⁴ Aapakaad, a tamaan Sela, ma Sela a
tamaan Eber.

²⁵ Eber i wangaala ru naat muaana. Raa di
waatungi maa Pelek,† kabina maa a taara u ra
rakrakaan buaal diat waan weraan u ra kilaala
na lalaan anuna. Ma raa paan dina kaai a iaana
maa Ioktaan.

²⁶ Ioktaan a tamaa ra kum naat muaana, bi
ia a iaandiat: Aalmodaad, Seleph, Kaasarmaawet,
Ieraa,

²⁷ Aadoraam, Usaal, Diklaa,

²⁸ Obaal, Aabimaael, Sebaa,

²⁹ Opir, Aawilaa ma Iobaab. Diat raap bi a kum
natnatun Ioktaan.

³⁰ A kum taara mi, diat ki u ra pia i turpaai irong
Mesa, ma i tuk u ra taamaan Sepaar, u ra wanua
na taangaai u ra papaar ra taubaar.

³¹ A taara mi a wuna taara anun Sem. Namur, a
kum aapaapik na taara mi diat ki weraan ut u ra

* **10:23:** Maas, un raa kum rina di waatungi naa “Mesek”

† **10:25:** Pelek a kukuraaina baa “waan weraan”

nundiat kum pakpakaana, ma diat pirpir utkaai ma ra nundiat kum pirpir raaraa.

³² Bi ia a iaa ra kum wuna taara ko ra tula nat-natun Noaa, murmur ut anundiat kum wunwuna taara, ma anundiat kum aapaapik na taara. A taara raap diat waan paat ko ra kum taara mi, ma diat waan weraan u ra rakrakaan buaal raap, namur taa ra ina lomon.

11

A TADAARU i walaklagon a pirpir anu ra taara

¹ U ra kum kilaala maa, a taara raap u ra rakrakaan buaal diat pirpir ku ma raa pirpir. Diat pirpir ku ma raa liu na pirpir.

² Baa a taara diat kakaraai kup a papaar ra taubaar, diat baat paa raa koina welaar na wanua u ra papaar Sinaar,* ma diat ki matira.

³ Diat pirpir wetwetalaai karom diat naa, "Daat a paam a kum briks ma daat a tun diat kupi diat a dekdek." Io, pa diat papaam ma ra waat, diat papaam maku ma ra briks. Ma diat bulit ungaai a kum briks ma ra koltaa.

⁴ Ma diat piri kaai naa, "Daat a paam anundaat ta ngaala na taamaan ma daat a paam kaai ta turtur na ruma, ma ina ulunganina in tuk paa a baakut, kupi a iaandaat in rararang, ma koku daat waan weraan u ra rakrakaan buaal."

⁵ A TADAARU i waan pari kupi in babo a turtur na ruma ma ra ngaala na taamaan baa kuraa utbaai diat paampaami.

* **11:2:** Sinaar, raa iaana kaai baa "Baabylon"

⁶ A TADAARU i piri naa, “Mi a turturpaai ra kum utnaa baa diat nemi naa diat a paami. Baa a taara mi diat tur ungaai, ma diat pirpir ku ma raa pirpir, i tale ku diat a paam ta mangaana utnaa baa diat nemi.

⁷ Datul a waan pari ma datul a walaklagon anundiat pirpir, kupi koku diat nunura lele aawa baa diat pirpir wetwetalaai uni.”

⁸ Io, a TADAARU i lu weraana wa diat u ra rakrakaan buaal raap, ma diat ngo paa maut ko ra pinapaam u ra ngaala na taamaan maa.

⁹ Di waatung a taamaan mi baa Baabel,[†] kabina maa a TADAARU i walaklagon a pirpir anu ra taara raap u ra rakrakaan buaal matira. A TADAARU i lu weraana wa diat u ra rakrakaan buaal raap ko ra taamaan maa.

A wuna taara anun Sem

¹⁰ Bi ia a niluluk i ra wuna taara anun Sem. Baa ia ru kilaala namur taa ra ina lomon, a kilaala na lalaanun anun Sem i 100, io, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Aapakaad.

¹¹ Baa di aa buta paa Aapakaad, Sem i lalaanun paa balet 500 na kilaala, ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹² Baa a kilaala na lalaanun anun Aapakaad i 35, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Saalaa.

¹³ Baa di aa buta paa Saalaa, Aapakaad i lalaanun paa balet 403 kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹⁴ Baa a kilaala na lalaanun anun Saalaa i 30, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Eber.

[†] **11:9:** U ra pirpir Ebraaio “Baabel” i walangoro welaar ma “laklagon”

¹⁵ Baa di aa buta paa Eber, Saalaa i lalaaun paa balet 403 kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹⁶ Baa a kilaala na lalaaun anun Eber i 34, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Pelek.

¹⁷ Baa di aa buta paa Pelek, Eber i lalaaun paa balet 430 kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

¹⁸ Baa a kilaala na lalaaun anun Pelek i 30, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Reu.

¹⁹ Baa di aa buta paa Reu, Pelek i lalaaun paa balet 209 na kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²⁰ Baa a kilaala na lalaaun anun Reu i 32, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Seruk.

²¹ Baa di aa buta paa Seruk, Reu i lalaaun paa balet 207 na kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²² Baa a kilaala na lalaaun anun Seruk i 30, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Naakor.

²³ Baa di aa buta paa Naakor, Seruk i lalaaun paa balet 200 na kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²⁴ Baa a kilaala na lalaaun anun Naakor i 29, di buta paa natuna, a naat muaana, a iaana Teraa.

²⁵ Baa di aa buta paa Teraa, Naakor i lalaaun paa balet 119 na kilaala ma i wangaala paa balet raa kum naat muaana ma raa kum tabuan.

²⁶ Baa a kilaala na lalaaun anun Teraa i 70, namur di buta paa tula naat muaana, a iaanditul, Aabraam, Naakor ma Aaraan.

A wuna taara anun Teraa

²⁷ Bi ia a niluluk i ra wuna taara anun Teraa. Teraa a tamaan Aabraam, Naakor ma Aaraan. Ma Aaraan a tamaan Lot.

²⁸ Aaraan i maat, baa tamaana Teraa pa i maat utbaai. Aaraan i maat irong u ra taamaan Ur irong Kaaldea, a wanua baa di butai iaai.

²⁹ Aabraam ma Naakor diaar taulaa ma ru tabuan. Aabraam i taulaa ma Saaraai, ma Naakor i taulaa ma Milka. Milka ma Iska a ru natun Aaraan.

³⁰ Saaraai i bi, pa i babuta.

³¹ Teraa i ben paa natunalik Aabraam ma tabuna Lot, a natun Aaraan, ma a tabuan anun Aabraam, Saaraai. Diat waan pari taangirong Ur irong Kaaldea ma diat nemi kupi diat a waan urong Kaanaan. Iaku baa diat tuk paa a taamaan Aaran, diat ki okot matira.

³² Teraa i maat irong u ra taamaan Aaran, baa i 205 anuna kum kilaala.

12

A wewataai anun God karom Aabraam

¹ A TADAAU i piri karom Aabraam lenbi, "Un waan ko ra num taamaan, ma anum wuna taara, ma a taara baa diat ki u ra ruma anun tamaam, ma un waan kup a pakaana baa ang waiaa ta ui uni.

² Ang wangaala anum wuna taara namur, ma diat a waan paat a ngaala na taara.

Ma ang pir wadaan ui.

Ang wangaala paa a iaam.

A taara diat a daan, kabina un ui.

³ Ang pir wadaan diat baa diat pir wadaan ui,

ma ang baanaakaka diat baa diat pirpir
aakaka un ui.

Ma un ui ang pir wadaan a taara raap u ra
rakraakan buaal."

⁴ Baa Aabraam i 75 kilaala anuna, i waan
taangirong u ra taamaan Aaran, welaar ma ra
TADAARU ia pir taai taana. Lot kaai i waan ungaai
mai.

⁵ Aabraam i ben paa anuna taulaa Saaraai,
natuna pi Lot ma ra nuna kum tultul baa i ben
pa diat taangirong Aaran. Ma diat lo paa kaai
anundiat kum utnaa raap, ma diat waan kup
Kaanaan.

Baa Aabraam diat, diat waan paat irong
Kaanaan,

⁶ diat waan waanwaan u ra pia Kaanaan tuk
diat waan paat u ra taamaan Sekem. Raa ina
ngaala na diwaai i tur matira u ra wanua di
waatungi ma More. U ra kum kilaala maa a taara
Kaanaan diat ki u ra pia Kaanaan.

⁷ Io, a TADAARU i waan paat karom Aabraam
ma i piri taana naa, "Bi ia a pia maa ang taari
karom anum wuna taara namur." Io, matira
Aabraam i paam taa a wunuwung na waat na
tuntun wetabaar karom a TADAARU, baa ia waan
paat paa karomi.

⁸ Namur diat kakaraai kup a taamaan na taan-
gaai u ra mataana taubaar taan Betel. Ma diat
ki paa matira naliwan naan Betel baa i ki u ra
papaara labur, ma Aai u ra papaara taubaar.
Matira i paam paa a wunuwung na waat na
tuntun wetabaar ma i lotu karom a TADAARU.

9 Ma Aabaraam diat, diat tur paa ma diat kakaraai waanwaan urong u ra papaar Negeb.

Aabraam i waan urong Aaigipto

10 Io, a ngaala na minolo i waan paat irong, ma Aabraam diat, diat waan kumun urong Aaigipto.

11 Baa marawaai diat a waan paat irong Aaigipto, Aabraam i piri karom anuna tabuan naa, "Saaraai, iaau nunurai naa a garaana tabuan aakit ui.

12 Baa a taara Aaigipto diat a babo pa ui, diat a piri naa, 'Anuna tabuan ut manaanga,' ma diat a aak doko wa iaau, iaku maa ui, un lalaaun.

13 Un piri ku naa daar tenalik, kupi din baboura wakaak iaau ma ang lalaaun kabina un ui."

14 Baa Aabraam diat, diat waan paat irong Aaigipto a taara Aaigipto diat babo anuna tabuan baa a garaana tabuan pi.

15 Ma baa a kum mukmuga anun Paraaio diat babo paa Saaraai, diat wapua Paraaio uni naa, a koina tabuan aakit, ma di ben ruk paai u ra ruma anun Paraaio.

16 Ma Paraaio i baboura wakaak Aabraam kabina un Saaraai. I tabaara Aabraam ma ra kum sip, a kum bulumakaau, a kum muaana na dongki ma ra kum tabuanina, a kum tultul na muaana ma ra kum tultul na tabuan ma ra kum kaamel.

17 Iaku, a TADAARU i wakadik Paraaio ma ra taara raap u ra nuna ruma ma ra kum aakaina malaapaang, kabina un Saaraai, a taulaa anun Aabraam.

¹⁸ Io, Paraao i wataa paa Aabraam ma i piri taana naa, “Aawa mi u paami un iaau? I lawaai maa pa u wapua iaau naa Saaraai anum tabuan?

¹⁹ I lawaai maa u piri ku naa mur tenalik, ma iaau ben paai kupi anung taulaa? Io, ben paa anum tabuan bi, ma mur a waan.”

²⁰ Io, Paraao i taar a naagagon karom anuna kum mukmuga kupi diat a tula wa Aabraam ma anuna taulaa, ma ra nuna kum utnaa raap.

13

Aabraam ma Lot diaar waan weraan

¹ Io, Aabraam ungaai ma ra nuna tabuan diaar waan paa taangirong Aaigipto, ungaai ma ra nuna kum utnaa raap, urong kup a papaar Negeb. Ma Lot kaai i waan ungaai ma diat.

² Aabraam ia raa tadaaru na muaana. I tadaaru ma ra kum wewagua ma ra silwa ma ra goled.

³ I waan paa taangirong Negeb ma i ki waan-waan u ra kum wanua tuk i waan paat u ra taamaan Betel, kup a wanua waliwan taan Betel ma Aai, baa ia ki paa mun iaai.

⁴ A taamaan baa i paam taa anuna wunuwung na waat na tuntun wetabaar iaai. Ma matira Aabraam i lotu karom a TADAARU.

⁵ Lot kaai i waan ungaai ut ma Aabaraam. Ia kaai anuna kum sip, a kum bulumakaau ma ra kum ruma na sel.

⁶ Iaku, u ra nundiaar kinkini ungaai, a pia pa i welaar ma diaar raap, maa kabina anundiaar kum wewagua i bure aakit.

⁷ A taara na baboura wewagua anun Aabraam diat kaankaan karom a kum tena baboura wewagua anun Lot. Ma u ra kum kilaala maa, a taara Kaanaan ma a taara Peris kaai kuraa ut diat lalaaun matira.

⁸ Io, Aabraam i piri karom Lot naa, “Koku ta kaankaan naliwan karom daar, baa naliwan karom anundaar kum tena baboura wewagua, maa daar tamaana ku.

⁹ Baboi, a ngaala na pia bi ia namuga taam. Io, daar a waan weraan. Baa un waan u ra papaara maira, iaau ang waan u ra papaara ot. Baa un waan u ra papaara ot, iaau ang waan u ra papaara maira.”

¹⁰ Lot i babo taptapuku, ma i babo a maale u ra papaara daanim Ioridaan, baa i waan kup a taamaan Soaar. A kum utnaa i tawa wawkakaak, maa a kum daanim i teng matira, welaar ma ra wanua anu ra TADAARU,* ma i welaar kaai ma Aaigipto. A utnaa mi i waan paat namuga baa a TADAARU pa i kamaar utbaai Sodom ma Gomoraa.

¹¹ Io, Lot i pilak paa a maale Ioridaan, ma i waan kup a mataana taubaar.

Io, diaar waan weraan.

¹² Aabraam i ki u ra pia Kaanaan, ma Lot i ki naliwan u ra kum taamtaamaan irong u ra maale Ioridaan, ma i watur anuna kum ruma na sel marawaai Sodom.

¹³ A taara Sodom diat teng ma ra mangaman-gaan aakaina, ma anundiat aakaina i ngaala aakit namataa ra TADAARU.

13:10: Tur 2:10 * **13:10:** Wanua anu ra TADAARU, i pirpir un wanua Iden baa a TADAARU i waki taai

¹⁴ Namur baa Lot i waan koni, a TADAARU i piri karom Aabraam lenbi, “Un babo, ma un babo taltalili u ra waat na mataana dadaip.

¹⁵ A kum pia raap baa u baboi, ang taar raap taai taam, ma anum takum, ma anu ra num wuna taara namur.

¹⁶ Ang wabure anum wuna taara namur welaar ma ra kabu ko ra rakrakaan buaal. Pa te in luk laar paa a kabu ko ra rakrakaan buaal, lenmaa pa te kaai in luk laar paa anum wuna taara namur.

¹⁷ Un waan ma un waan murmur a iokaana ma ra parere i ra pia baa ang taari taam.”

¹⁸ Io, Aabraam i gaat paa anuna kum ruma na sel, ma i waan kupi in ki naa ra kum ngaalangaala na diwaai anun Maamre, u ra taamaan Ebron. Matira i paam paa a wunuwung na waat na tuntun wetabaar karom a TADAARU.

14

Aabraam i walaalun paa Lot

¹ U ra kum bungbung maa, Aamraapel a king ko ra taamaan Sinaar, Aariok a king ko ra taamaan Elaasaar, Kedolaame a king ko ra taamaan Elaam, ma Tidaal a king ko ra taamaan Goim,

² a waat na king mi, diat waan na wineium kup lima na king kaai bi, Beraa a king ko ra taamaan Sodom, Birsaa a king ko ra taamaan Gomoraa, Sinaap a king ko ra taamaan Aadmaa, ma Semebaa a king ko ra taamaan Seboim, ma ra king ko ra taamaan Belaa. Belaa di laana waatungi kaai baa Soaar.

³ Lima na king mi, diat waan ungaai ma ra nundiat taara na wineium u ra maale Sidim, baa mari di waatungi baa Minaat na Taai.

⁴ A kum king mi, namuga diat ki naatudaangi ra naagagon anun Kedolaame welaar ma 12 kilaala, iaku mi u ra we-13 kilaala pa diat nem na ki ma naatudaangi ra nuna naagagon ma diat tur kupi diat a weium mai.

⁵ U ra we-14 na kilaala, king Kedolaame ungaai ma ra tula king baa diat tur ungaai mai, diat um a taara Repaaim u ra taamaan Aastaarot-Kaanaaim, a taara Sus u ra taamaan Aam, a taara Em u ra maale Kiriataaim,

⁶ ma ra taara Or irong Seir, a wanua na taangaai, ma diat lu diat kup a taamaan Elpaaraan, marawaai a bil na wanua.

⁷ Ma a taara anun Kedolaame diat tapuku balet ma diat waan kup a taamaan En-Mispaat, baa di waatungi kaai baa Kaades. Ma diat uwia paa a taara Aamalek ma a taara Amor baa diat ki u ra taamaan Aaseson-Taamaar, ma diat kale raap paa anundiat kum pia.

⁸ Io, a kum king taanga Sodom, Gomoraa, Aadmaa, Seboim ma Belaa baa di waatungi kaai baa Soaar, diat waan ungaai kup a maale Sidim, ma diat waninaar diat kup a wineium ungaai ma

⁹ Kedolaame a king ko ra taamaan Elaam, Tidaal a king ko ra taamaan Goim, Aamraapel a king ko ra taamaan Sinaar ma Aariok a king ko ra taamaan Elaasaar. Waat na king maa diat tur na wineium kup lima na king kaai.

¹⁰ A maale Sidim i teng ma ra kum tung na koltaa, ma baa a ru king taanga Sodom ma

Gomoraa, diaar welulu ino ko ra wineium, raa taara na wineium anundiaar diat katuk u ra kum tung na koltaa. Ma raa taara kaai diat welulu tato kup a kum taangaai.

¹¹ A kum king baa diat tur ungaai ma Kedolaame, diat uwia paa a taara Sodom ma Gomoraa, ma diat lo raap paa kum wuwuwung ko ra ru taamaan maa, ungaai ma ra andiat kum utnaa na winangaan raap, ma diat waan.

¹² Ma diat paam koto paa kaai Lot, baa diaar tamaana pi ma Aabraam, ma diat lo raap paa nuna kum utnaa, baa i lalaaun ungaai mai irong Sodom.

¹³ Raa kon diat baa diat welulu ino ko ra wineium, i kalaa paat karom Aabraam a te Ebraaio, ma i wapuui un Lot. Aabraam i lalaaun naa ra kum ngaala na diwaai anun Maamre a te Aamor, ditul tenalik ma Eskol ma Aaner. Ditul tepaana ma Aabraam.

¹⁴ Baa Aabraam i walangoroi naa di aa aal paa Lot kupi in karabus, i wetulaa ungaai paa anuna 318 a dekdek na taara na wineium baa di buta diat ut u ra nuna kum ruma na sel. Ma diat murmur a taara na wineium anu ra waat na king maa, tuk irong u ra taamaan Daan.

¹⁵ Io, u ra marum Aabraam i weraana anuna taara kupi diat a um diat. Ma diat lu a taara na wineium anu ra waat na king tuk u ra taamaan Kobaa, baa i marawaai karom Damaasko u ra papaar ra labur.

¹⁶ Ma Aabraam i lo talili raap paa balet a kum utnaa anu ra taara, ma i ben talili paa kaai Lot natun tenalik, ungaai ma anuna kum utnaa raap. Ma i ben talili paa kaai a kum tabuan ungaai ma

raa taara kaai, baa waat na king diat aa aal pa diat.

Melkisedek i pir wadaan Aabraam

¹⁷ Namur baa Aabraam ia uwia paa Kedolaame ma ra tula king baa diat tur ungaai mai, i waan talili. Ma a king ko ra taamaan Sodom i waan baraata paa Aabraam u ra maale Saawe, di waatungi kaai baa Maale anu ra King.

¹⁸ Melkisedek kaai, a king ko ra taamaan Saalem, i waan baraata Aabraam, ma i lo kaai a bred ma ra waain. Melkisedek ia raa tena wetabaar karom God a Ngaala Aakit.

¹⁹ Melkisedek i pir wadaan Aabraam, i piri naa, "Aabraam, God a Ngaala Aakit, a Tena Wawaki ko ra maawa ma ra rakrakaan buaal, in pir wadaan ui.

²⁰ A pir walaawa karom God a Ngaala Aakit, baa i ung taa anum kum ebaar u ra limaam." Ma Aabraam i taar raaraa ko ra nonoina ko ra nuna kum utnaa raap karom Melkisedek.

²¹ A king ko ra taamaan Sodom i piri karom Aabraam naa, "Iaau nem ku anung taara urin, iaku a kum utnaa raap un paam akotoi, kupi anum."

²² Iaku Aabraam i piri taa ra king taangirong Sodom naa, "Iaau aa weweliman taau karom a TADAARU God a Ngaala Aakit, a Tena Wawaki ko ra maawa ma ra rakrakaan buaal.

²³ Anung weweliman i lenbi: Pang paam akoto mulu paa anum ta utnaa, baa tin teret lik maku, baa tina aaru ko ra su, kaduk un piri naa iaau tadaaru ku kon ui.

²⁴ Pang paam akoto paa anum ta utnaa, iaku aawa baa anung taara diat aa aan paai, i welaar ku, ma karom Aaner, Eskol ma Maamre un taar taa anunditul ta kukura utnaa ko ra kum utnaa baa miaat aa uwia paai, kupi anunditul.”

15

A kunubu anun God ungaai ma Aabraam

¹ Namur baa a kum utnaa mi ia raap, Aabraam i babo a binabo ma i walangoro a TADAARU i pirpir karomi,

“Aabraam, koku burut,
iaau anum baakbaakit,
anung wetabaar karom ui in ngaala aakit.”

² Iaku Aabraam i baalui naa, “Ngaala na TADAARU, aawa mulu maa un tabaara iaau mai? Maa iaau pa ta natunglik. Ma ia baa in kale anung kum utnaa raap baa ang maat, Elieser ku taanga Damaasko.

³ Pa u taar taa anung ta naat, io, raa maku ko ra nung kum tultul in kale anung kum utnaa raap.”

⁴ A TADAARU i piri balet karomi naa, “Elieser pa in kale anum kum utnaa. Ta natumlik ut baa un wangaala paai maa in kale anum kum utnaa.”

⁵ A TADAARU i ben pari paa Aabraam ko ra ruma na sel ma i piri taana naa, “Babo unaanga u ra baakut, ma un walaari kupi un luk a kum naang-naang. Anum wuna taara namur, a nilulukindiat in welaar ma ra kum naangnaang.”

⁶ Aabraam i nurnur u ra TADAARU, ma u ra nuna nurnur ut, a TADAARU i waatungi baa a tena takado.

⁷ Ma i piri kaai taana naa, “Iaau a TADAARU baa iaau ben apari pa ui taangirong Ur a taamaan anu ra taara Kaaldeaa, kupi ang taar taa a pia bi baa anum.”

⁸ Iaku Aabraam i piri, “Ngaala na TADAARU, ang nunurai lelawaai naa namur anung a pia mi?”

⁹ Io, a TADAARU i piri taan Aabraam lenbi, “Un lo paa ta tabuan na bulumakaau, ma ta tabuan na me, ma ta muaana na sip, ditul raap in tula kilaala na lalaaun anunditul, ma tina buna ma ta baarmaan na kuwur kaai. Ma un lo diat karom iaau.”

¹⁰ Aabraam i lo raap taa a kum wewagua karom a TADAARU. Ma Aabraam i poko diat, ruru papaar kon raa wewagua. Ma i ung kado ta diat, raa papaarina marawaai karom raa papaarina kaai koni. Iaku ruina pika maku pa i poko diaar.

¹¹ Ma a kum kotkot diat rowo pari kupi diat a aan a kum pakpakaana wewagua maa, iaku Aabraam i lulu wa diat ku koni.

¹² Baa in mataana mage i marawaai kupi in lop, Aabraam i inep duman, ma ra ngaala na baboto baa i urugian aakit i pulu baat paai.

¹³ Namur a TADAARU i piri karom Aabraam, “Un nunurai baa anum wuna taara namur diat a ki na waira u ra taamaan baa wakir anundiat. Din pet na bilbil un diat ma diat a papaam na karabus, in welaar ma 400 na kilaala.

¹⁴ Iaku namur ang taar a dekdek na naagagon na binabaalu karom diat baa diat wakarabus diat. Ma baa diat a pari ko ra taamaan maa, diat a lo a ngaala na wuwuwung.

¹⁵ Iaku ui, Aabraam, anum kilaala na lalaaun in iok, ma un maat ma ra maalmaal ma din punang wa ui.

¹⁶ Anum taara diat a ki na karabus 400 na kilaala, kabina maa a aakaina mangamangaan anu ra taara Aamor pa i ot utbaai kupi din kamaar wa diat. Iaku a taara u ra wewaata na taaun taara diat a waan talili balet urin u ra taamaan mi.”

¹⁷ A mataana mage i lop ma ra baboto i waan paat. Nabalaara baboto ru utnaa diaar waan paat, a kuro baa a tubal i waan paat koni, ma ra kupkup i ra nguan, diaar waan naliwan u ra kum pakpakaana wewagua.

¹⁸ Io, u ra bung maa a TADAARU i paam anuna kunubu ungaai ma Aabraam. Ma a TADAARU i piri naa, “Ang taar a pia mi karom anum wuna taara namur, a pia naliwan taa ra ru daanim, a daanim irong Aaigipto ma ra ngaala na daanim Eupraat.

¹⁹ A pia mi anu ra taara Ken, taara Kenis, taara Kaadmon,

²⁰ taara Ket, taara Peres, taara Repaaim,

²¹ taara Aamor, taara Kaanaan, taara Girgaas ma a taara Iebus.”

16

Aagaar ma Ismaael

¹ Saaraai, a taulaa anun Aabraam, pa i buta paa ta naat. Anuna raa tultul na tabuan taangirong Aaigipto a iaana Aagaar.

² Ma Saaraai i piri taan Aabraam naa, “A TADAARU ut maa i naagagon taai baa pang babuta.

Io, koina baa un inep ungaai ma anung tultul Agaar kupi in buta taa anung ta naat.”

Ma Aabraam i paami lenmaa Saaraai i pir taai taana.

³ Saaraai i tula taa Agaar, anuna tultul taan-girong Aaigipto, karom Aabraam kupi in taulaa mai. A utnaa mi i waan paat baa i 10 kilaala baat Aabraam irong Kaanaan.

⁴ Aabraam i inep ungaai ma Agaar, ma namur Agaar i kipbaala.

Baa i kariaanai naa ia kipbaala, i turpaa mi-likuaana Saaraai, anuna mukmuga.

⁵ Saaraai i piri karom Aabaraam lenbi, “Ui maa u kabina maa Agaar i milikuaana iaau. Iaau taar taa a tabuan mi taam, iaku mi ia kipbaala, io, i milikuaana iaau maku. Iaku a TADAARU ut in naagagon kado daar.”

⁶ Aabraam i piri karom Saaraai naa, “Ui ut u naagagon anum tultul. Aawa baa u nemi un paami uni, un paami ku.” Ma Saaraai pa i koina paa ma Agaar, io, Agaar i kalaa ino paa koni.

⁷ Aangelo anu ra TADAARU i waan paat karom Agaar marawaai naan raa mataana daanim lik u ra bil na wanua, naa ra aakapi urong Sur.

⁸ Ma i piri taana naa, “Agaar, ui a tultul anun Saaraai, u waan taangawaai mi, ma un waan ma uwaai?” Agaar i baalui naa, “Iaau welulu ino kon Saaraai, anung mukmuga.”

⁹ Aangelo anu ra TADAARU i piri taana naa, “Un waan talili balet kup anum mukmuga, ma un taraam taana.”

¹⁰ I piri kaai taana naa, "Iaau ut ang wangaala paa a kum taptabum namur, kupi diat a bure aakit ma pa te in luk laar pa diat."

¹¹ Aangelo anu ra TADAARU i piri kaai taana lenbi,

"U aa kipbaala,

ma un buta paa a naat muaana.

Ma un waatung taa a iaana baa Ismaael,*

maa a TADAARU ia walangoro taa anum

niluan u ra kum mawaat baa u kariaanai.

¹² Ismaael in welaar ma ra lomlom na dongki,

in weweium ungaai ma ra taara raap,

ma ra taara kaai diat a weweium ungaai mai, ma in ki na ebaar ma ra kum tateina liklik raap."

¹³ Ma Agaar i waatung a iaa ra TADAARU baa i pirpir paa karomi naa, "Ui a God baa u babo iaau." Maa i piri naa "Iaau aa babo taa ia baa i bababo iaau."

¹⁴ Io, di waatung a daanim maa baa "Biaar Laakaairoi."† Kurong utbaai a daanim maa, i ki naliwan taan Kaades ma Bered.

¹⁵ Io, Agaar i buta taa raa naat muaana un Aabraam, ma Aabraam i waatung taa a iaana baa Ismaael.

¹⁶ A kilaala na lalaaun anun Aabaraam i welaar ma 86 baa Agaar i babuta taau uni.

17

*A poko kikir
a wakilang i ra kunubu*

* **16:11:** Ismaael a kukuraaina baa "God i walangoroi" † **16:14:** Biaar Laakaairoi a kukuraaina baa "a daanim anun ia baa a Lalaaunina baa i babo iaau" **16:15:** Gal 4:22

¹ Baa a kilaala na lalaaun anun Aabraam i welaar ma 99, a TADAARU i waan paat karomi ma i piri, "Iaau God baa i Dekdek Aakit. Un taraam taang, ma un paam a takado na mangamangaan.

² Iaau ang walingtatuna anung kunubu naliwan karom daar, ma ang wabure anum taara, ma a nilulukindiat in ngaala."

³ Aabraam i ki but keke ma i ung pari a mataana unapia. Ma God i piri karomi naa,

⁴ "Karom iaau, anung kunubu ungaai ma ui i lenbi: Namur ui a tamaa ra kum mongoro na wunwuna taara.

⁵ Mi din kiaana a iaam. Namuga di waatung ui baa Aabraam, ma mi din waatung ui baa Aabaraam,* maa iaau aa pilak pa ui kupi ui a tamaa ra mongoro na wunwuna taara.

⁶ Iaau ang wabure a kum taptabum, ma a kum king ma ra kum wunwuna taara diat a waan paat kon ui.

⁷ "Iaau ang walingtatuna paa anung kunubu naliwan taan daar, ma ra num wuna taara kaai namur, ma anung kunubu in tur takum. Anung kunubu i lenbi: iaau anum God, ma ra God anu ra kum taptabum namur.

⁸ A kudulaanapia Kaanaan baa mi u ki na waira uni, ang taari taam kupi anum takum, ma anu ra kum taptabum namur. Ma iaau ut anundiat God."

⁹ Namur God i piri balet taan Aabaraam naa, "Bi ia anung pirpir karom ui: Un murmur anung kunubu, muaat ma ra kum taptabum, ma diat

17:5: Rom 4:17 * **17:5:** Aabaraam a kukuraaina baa "tamaa ra mongoro na taara" **17:7:** Lk 1:55 **17:8:** Aap 7:5

kaai a kum taaun taara baa diat a waan paat namur.

¹⁰ Anung kunubu ungaai ma ui ma ra kum taptabum raap namur taam in lenbi: A kum muaana raap kon muaat din poko kikil diat. Muaat a taraam u ra kunubu mi.

¹¹ Muaat a poko a pani ra kum muaana kupi a wakilang baa muaat murmur a kunubu naliwan taan daat.

¹²⁻¹³ Turpaai mi, ma karom a kum taaun taara namur, baa a naat muaana lik i 8 na bung anuna, muaat a poko kikili. A kum natnatumuaat raap, ma woi na naat muaana kaai, natun ta tultul baa di butai naliwan naamuaat, ma diat kaai baa muaat kul pa diat ma ra maani kupi diat a tultul, ma wakir ko ra numuaat wuna taara, din poko kikil a kum muaana raap. A poko kikil u ra panimuaat ia a wakilang i ra kunubu takum.

¹⁴ Ta muaana baa pa di poko kikili u ra panina, din rakaan wai ko ra nuna taara, maa pa i murmur anung kunubu.”

¹⁵ God i piri kaai karom Aabaraam naa, “Bi ia anung pirpir karom anum tabuan, Saaraai: Mi pa un waatungi balet ma baa Saaraai. Un waatungi ma naa Saaraa.

¹⁶ Iaa u ang pir wadaani, ma in buta paa ta natum, a naat muaana. Ang pir wadaan Saaraa kupi ia a naa ra mongoro na wuna taara. Ma a kum king anu ra kum wuna taara diat a waan paat koni.”

¹⁷ Aabaraam i ki but keke ma i ung pari a mataana unapia, ma i nangon ma i piri balet karom ia ut naa, “Lelawaai, din buta ku ta

naat u ra muaana baa ia 100 na kilaala anuna? Lelawaai, Saaraa in babuta baa ia 90 kilaala anuna?”

¹⁸ Ma Aabaraam i piri karom God naa, “I koina ku baa Ismaael maku in lalaaun naatudaangi ra num pir wadaan.”

¹⁹ Ma God i piri, “Pate, iaku anum tabuan Saaraa in buta paa ut ta natum, a naat muaana, ma un ung taa a iaana naa Aaisaak.[†] Ang walingtatuna anung kunubu un Aaisaak ma ra kum taptabuna namur, ma a kunubu maa in tur takum ma pa in raap.

²⁰ “Bi ia anung pirpir un Ismaael: Iaa u aa walangoro ta ui, iaa u ang pir wadaan Ismaael, iaa u ang wabure a kum natnatuna ma ang wangaala anundiat niluluk. Ismaael in waan paat a tamaa ra 12 a kum ngaalangaala na mukmuga. Iaa u ang wabure pa diat kupi diat a ngaala na wuna taara.

²¹ Iaku anung kunubu ang walingtatunai ut un Aaisaak, baa Saaraa in buta taai un ui. In butai u ra kalaang lenmi, u ra kilaala namur.”

²² Baa God ia pirpir raap paa ma Aabaraam, i waan koni.

²³ U ra bung ut maa, Aabaraam i ben paa natuna lik Ismaael, ma diat kaai baa di buta diat matira u ra nuna kum ruma na sel, ma diat kaai baa i kul pa diat ma ra nuna maani, kupi anuna kum tultul. A kum muaana raap baa diat ki ungaai mai, di poko kikel diat, welaar ut ma God ia wapua taai uni.

[†] **17:19:** Aaisaak a kukuraaina baa “i nangon”

²⁴ A kilaala na lalaaun anun Aabaraam i welaar ma 99 baa di poko kikili.

²⁵ Ma kilaala na lalaaun kaai anun natunalik Ismaael i 13 baa di poko kikili.

²⁶ Aabaraam ma natunalik Ismaael di poko kikil diaar un raa bung ku,

²⁷ ungaai ma ra kum muaana raap baa diat ki u ra kum ruma na sel anun Aabaraam, ma diat kaai baa di buta diat matira naana, ma diat a kum tultul baa di kul pa diat ko ra kum waira na taara.

18

A tula waira

¹ A TADAARU i waan paat karom Aabaraam marawaai naa ra kum ngaalangaala na diwaai anun Maamre. U ra pakaana bung maa a mage i dekdek aakit ma Aabaraam i ki taau naa ra bonanaaka i ra nuna ruma na sel.

² Baa Aabaraam i babo kado, i babo paa tula muaana, ditul tur taau. Baa i babo pa ditul, i tur gagaa paa ko ra bonanaaka, ma i kalaa baraata ditul, ma i ki but keke ma ra mataana unapia karom ditul.

³ Ma i piri lenbi, “Anung tadaaru, baa u maari iaau, koku u waan aakit wa iaau, anum tultul.

⁴ Ang wetulaa kup ta lik palaa, ma mutul a gi paa kakimutul mai, ma mutul a ngo paa u ra ororo i ra in diwaai mi.

⁵ Ang lo paa ta utnaa na winangaan baa mutul a aani, kupi mutul a wadekdek paa mai. Io namur, mutul a waan balet u ra numutul winawaan. Ma mi mutul aa waan paat naa ra numutul

tultul.” Ma ditul baalui naa, “Wakaak, un paami ku lenmaa u piri.”

⁶ Io, Aabaraam i welulu ruk u ra nuna ruma na sel karom Saaraa, ma i piri taana naa, “Aiaap gagaa, lo paa ta ngaala na bek na koina palawaa, ma un paam paai ma un tun taa ta bred koni.”

⁷ Ma i kalaa kup anuna kum wewagua ma i pilak paa raa naat na bulumakaau baa i tubu wawkawaak, i taar taai karom anuna tultul kupi in waninaar gagaa paai.

⁸ Ma Aabaraam i lo paa a polo na tu i ra bulumakaau, ma ra polo na tu baa i katian, ma ra bulumakaau baa anuna tultul ia tun taai, ma i ung taai namuga naan ditul. I tur taau marawaai naan ditul baa kuraa ditul wangaan natudaangi ra in diwaai.

⁹ Ditul tiri naa, “Waiaa anum taulaa, Saaraa?” Aabaraam i baalu ditul naa, “Kuaa naruma u ra ruma na sel.”

¹⁰ Ma a TADAARU i piri naa, “Iaau ang waan talili balet karom ui, u ra bung lenbi, u ra kilaala namur, ma baa ang waan talili, anum tabuan Saaraa ia buta paa a naat muaana.”

Saaraa i walangoroi taanga naruma naa ra bonanaaka i ra ruma na sel, baa kuraa namur taa ra muaana maa.

¹¹ Aabaraam ma Saaraa diaar aa takaana, ma Saaraa anuna kilaala pa i ot balet ma kupi in babuta.

¹² Io, Saaraa i nangun ino, maa i nuki naa, “Pa i tale iaau balet ma kupi ang babuta, maa iaau aa takaana, ma Aabaraam kaai ia takaana. Lelawaai, ang gaaia maraagaam?”

¹³ Ma a TADAARU i piri karom Aabaraam, “I lawaai maa Saaraa i nangon ma i piri naa, ia takaana, ma in babuta maraagaam?

¹⁴ Pa ta utnaa i dekdek karom a TADAARU. Ang waan talili balet kup ui, u ra bung baa iaau aa kubu taai u ra kilaala namur, baa Saaraa ia buta paa a naat muaana.”

¹⁵ Saaraa i burut, io, i warwaruga ma i piri lenbi, “Pa iaau nangon.” Iaku a TADAARU i piri, “I dowot ut, u nangon.”

Aabaraam i aaraaring un Sodom

¹⁶ Baa tula muaana ditul tur paa ma ditul waan, Aabaraam i weur ungaai ma ditul kupi in tur tula wa ditul. Diat tur taau un raa wanua ma diat babo pari kup Sodom.

¹⁷ Ma a TADAARU i piri naa, “Koku duk iaau walipa a utnaa mi kon Aabaraam baa kuri iaau nem na paami.

¹⁸ Maa a kum taptabun Aabaraam namur diat a waan paat a ngaala na dekdek na wuna taara, ma kabina un Aabaraam din wadaan a kum wunwuna taara raap u ra rakrakaan buaal.

¹⁹ Ma iaau aa pilak paai kupi in wer wakaak a kum natnatuna, ma ra kum taptabuna kaai namur, kupi diat a taraam karom iaau ma diat a paam a mangamangaan baa i koina ma i takado. Baa diat a paami lenmaa, ang taar taa a utnaa baa iaau aa weweliman taau uni karom Aabaraam.”

²⁰ Ma a TADAARU i piri lenbi, “Iaau aa walangoro taa a ngaala na tinaangi na wetakun u ra taara Sodom ma Gomoraa, maa anundiat mangaman-gaana aakaina i ngaala aakit.

²¹ Ang waan pari ma ang babo aawa baa diat aa paam taai, kupi ang nunurai baa i welaar ut ma ra tinaangi baa iaau aa walangoro taai, baa pate.”

²² A ru muaana diaar waan kon Aabaraam, ma diaar waan kup Sodom. Iaku a TADAARU i tur okot karom Aabaraam.

²³ Ma Aabaraam i waan marawaai karomi ma i wetiri naa, “Lelawaai, un kamaar wa ma a takado na taara, ungaai ma ra aakaina taara?”

²⁴ Kaduk ta 50 takado na taara kuraa diat lalaun u ra taamaan maa. Lelawaai, un kamaar wa ut a taamaan, baa un walauni kabina un 50 takado na taara maa?

²⁵ Koku mulu ut u paam a utnaa mi, baa un kamaar a takado na taara ungaai ma ra aakaina taara. Koku u baanaakaka a takado na taara ungaai ma ra aakaina taara. Ui u naagagon a rakrakaan buaal ma u laana paam ku a utnaa baa i takado.”

²⁶ A TADAARU i piri, “Baa ang baat paa ta 50 takado na taara u ra taamaan Sodom, io ang walaun a kudulaana taamaan kabina un diat.”

²⁷ Ma Aabaraam i piri balet, “Iaau a ling biao ku, iaau welaar ku ma ra kabu i ra nguan. Iaku iaau walaari ut kupi ang pirpir karom a Tadaaru.

²⁸ Baa a niluluk i ra kum tena takado in 45, lelawaai, un kamaar a kudulaana taamaan, kabina a niluluk i iba kup a lima na muaana ku?” A TADAARU i baalui naa, “Baa ang baat paa ta 45, pang kamaar a taamaan.”

²⁹ Raa pakaan balet Aabaraam i tiri a TADAARU, “Lelawaai, baa un baat paa ku ta 40 takado na

taara?" I baalui, "Baa ta 40 taara ku, pang kamaar a taamaan."

³⁰ Ma Aabaraam i piri naa, "Tadaaru, koku u kaankaan karom iaau. Un maadek wa iaau ku baa ang pirpir. Lelawaai, baa un baat paa ku ta 30?" I baalui, "Pang kamaar Sodom baa ang baat paa ta 30 takado na taara."

³¹ Aabaraam i piri, "Iaau burut kupi ang pirpir karom a Tadaaru, iaku iaau wadekdek pa iaau ku kupi ang tiri balet. Lelawaai baa un baat paa ku ta 20 takado na taara?" I baalui, "Baa ang baat paa ta 20, pang kamaar a taamaan."

³² Namur Aabaraam i piri, "Tadaaru, koku u kaankaan karom iaau. Iaku ang wetiri balet raa pakaan maku. Baa ta noina taara ku un baat pa diat?" I baalui lenbi, "Baa ta noina ku, pang kamaar a taamaan."

³³ Baa a TADAARU ia pirpir raap ma Aabaraam, i waan. Ma Aabaraam kaai i waan talili balet kup anuna ruma.

19

Lot i waan kon Sodom

¹ U ra bung na maluraap ut maa, baa Lot i ki taau naa ra bonanaaka i ra taamaan Sodom, a ru aangelo diaar waan paat. Baa i babo pa diaar i waan baraata diaar ma i ki but keke taau ma ra mataana unapia.

² Ma i piri lenbi, "Anung ru tadaaru, iaau anumur tultul. Datul a waan kup anung ruma, ma mur a gi paa a ru kakimur, ma mari u ra marum, mur a inep kumun naang. Io, u ra malaana mur a waan balet u ra numur winawaan."

A ru aangelo diaar baalui naa, “Pate, i koina ku, mir a inep ku min nataamaan umari u ra marum.”

³ Iaku Lot i worwor pa diaar ut kup diaar a inep paa kumun u ra nuna ruma. Io, diaar taraam ma ditul ruk. Lot i waninaar paa andiaar winangaan, ungaai ma ra bred baa pa ta is uni, ma diaar aani.

⁴ Baa pa diat inep utbaai, a kum muaana raap, a kum ngaalangaala ma ra kum baarmaan taanga matira u ra taamaan Sodom, diat waan paat ma diat tur lili paa a ruma anun Lot.

⁵ Diat ge karom Lot naa, “Waiaa a ru muaana baa diaar waan paat karom ui mi ut u ra malu-raap? Ben ta diaar urin, ma miaat a paam aakaina un diaar.”

⁶ Lot i pari karom diat, ma i balbalaat a bobonaaka.

⁷ Ma i piri, “Pate, kum teptepaang, koku muaat paam aakaina mangamangaan maa.

⁸ Baboi, a ru natnatung, a ru tauraara kuri, pa ta muaana utbaai i inep ungaai paa ma diaar. Ang ben pari ta diaar karom muaat, ma muaat a paam aawa maa muaat nem na paami un diaar. Iaku koku muaat paam ta utnaa karom a ru muaana bi, maa diaar ki u ra nung binaboura.”

⁹ A taara Sodom diat baalui ku naa, “Tur aara miaat!” Ma diat piri kaai lenbi, “A muaana mi Lot, a waira pi ku, ma mi i nemi naa in naagagon daat! Aakaina baa miaat a paami karom ui, in aaka aakit ko ra aakaina baa miaat a paami karom diaar.” Ma diat tul talili wa Lot unamur

kup a balbalaat, ma marawaai diat a reng paa a balbalaat.

¹⁰ Iaku a ru muaana diaar paapa ma diaar aal aruk paa balet Lot unaruma, ma diaar balbalaat balet.

¹¹ Ma diaar wapula a mataandiat baa diat tur naa ra bonanaaka, a kum ngaalangaala ma ra kum baarmaan, kupi koku diat babo paa a bonanaaka.

¹² A ru muaana diaar piri karom Lot, “Baa te kon ui kuri min, ta nimum, ta kum natnatum a kum muaana baa a kum tabuan, ma baa ta kakum kaai kuri min u ra taamaan mi, un ben pari pa diat taanga min.

¹³ Mir a kamaar wa ma a taamaan mi. A tinaangi na wetakun u ra taamaan mi i ngaala aakit, ma a TADAARU ia walangoroi. Io, i tula wa mir kupi mir a kamaar wai.”

¹⁴ Io, Lot i waan, ma i pirpir karom a ru nimnimuna baa di pet baat taa a ru natnatuna, a ru tabuan karom diaar. I piri taan diaar, “Mur tur gagaa, mur a pari ko ra taamaan mi, maa a TADAARU in kamaar wai ma.” Iaku a ru nimnimuna diaar nuki naa i tataur ku.

¹⁵ Baa ina laar i aali, a ru aangelo diaar wararaak Lot naa, “Aiaap gagaa, ben pari paa anum taulaa ungaai ma ru natnatum baa kuri di-aar, kaduk muaat a wirua ungaai ma ra taamaan mi baa din kamaari.”

¹⁶ Baa pa i taraam gagaa, a ru aangelo diaar paam paa a limaana, a limaa ra nuna tabuan, ma a ru limaa ra ru natnatuna. Ma diaar ben pari

wakaak wa diat ku ko ra taamaan Sodom, maa a TADAARU i maari aakit diat.

¹⁷ Baa ku diat aa pari, raa ko ra ru aangelo i piri taan diat, "Muaat a welulu, muaat a nuk paa anumuaat lalaaun. Koku muaat babo talili balet ma koku muaat ngo un ta wanua naliwan u ra maale. Muaat a welulu kup a kum taangaai, kaduk muaat a wirua."

¹⁸ Iaku Lot i piri ku lenbi, "Painte, anung ru tadaaru.

¹⁹ Mur a maari iaau, anumur tultul, maa anumur koina mangamangaan karom iaau i ngaala aakit, baa mur walaauun pa iaau. Iaku pa i tale iaau baa ang welulu kup a kum taangaai, kaduk a winirua bi in um pa iaau ku naliwan ma ang maat.

²⁰ Baboi, a taamaan lik banaanga ku ia, i koina kupi ang kalaa taau iaai. Maadek wa iaau baa ang kalaa taau u ra naatnaat na taamaan lik manaanga kupi ang lalaaun."

²¹ A aangelo i piri taana naa, "Io, unaanga. Iaau aa taraam u ra num nemnem. Iaau pang baanaakaka a taamaan lik baa u pirpir uni.

²² Io, un kalaa gagaa kupi, maa iaau pang paam gagaa ta utnaa tuk baa u aa waan paat." Di waatung a taamaan mi maa Soaar,* kabina i kinalik aakit.

Di kamaar Sodom ma Gomoraa

²³ U ra pakaana bung baa Lot i waan ruk u ra taamaan Soaar, in mataana mage i waan paat.

* **19:22:** Soaar a kukuraaaina baa "kinalik"

²⁴ A pakaana bung ut maa, a TADAARU i taar pari wa a sulfaa baa i kupkup un Sodom ma Gomoraa. I waan pari welaar ma ina baata taanginaanga u ra maawa ko ra TADAARU.

²⁵ Io, i kamaar wa a ru taamaan, Sodom ma Gomoraa, ungaai ma ra kum taamaan liklik u ra maale maa, ma ra taara raap baa diat lalaaun matira. Ma i kamaar wa kaai a diwadiwaai liklik raap.

²⁶ Iaku a tabuan anun Lot i babo talili, ma u ra pakaana bung ut maa a panina i tapuku, ma i tur takum welaar ma ra toro na sol.

²⁷ U ra bung namur taana, u ra malaana, Aabaraam i tur paa ma i waan kup a wanua baa diaar tur paa mun iaai ma ra TADAARU.

²⁸ Aabaraam i babo pari kup Sodom ma Gomoraa ma kup a maale maa. I babo a ngaala na tubal i tur ko ra pia, i welaar ma ra tubal i ra ngaala na nguan pi.

²⁹ Io, baa God i kamaar wa a kum taamtaamaan u ra maale maa, i nuk paa Aabaraam. Ma i ben pari paa Lot ma i walaanun paai. Iaku ia kamaar wa ut a kum taamtaamaan baa Lot i ki uni.

Lot ma ra ru natnatuna, a ru tabuan

³⁰ Lot i burut baa i ki liklik irong Soaar ma i ben paa ru natnatuna a ru tabuan, ma ditul ki inaanga u ra kum taangaai. Ditul lalaaun un raa maata na waat.

³¹ Raa bung a ru natnatun Lot, a ru tabuan, diaar wepaak paa. A mugaana i piri taa ra murmurina naa, "A tamaandaar ia takaana. Ma u ra kum wanua raap u ra rakrakaan buaal a

tabuan ma ra muaana diaar taulaa, iaku pa ta muaana kuri baa daar a taulaa mai.

³² Daar a wainim taa tamaandaar ma ra waain kupi in sipaak, ma daar a inep ungaai mai, kupi daar a babuta taau uni, kupi anundaat taara koku i raap."

³³ U ra marum, a ru tabuan diaar wainim alonglong taa a tamaandiaar, io a mugaana i waan ma i inep ungaai mai. Iaku Lot pa i nunura natuna baa i inep ungaai paa mai, ma baa i tur balet koni.

³⁴ U ra bung namur, a mugaana i piri taa ra murmurina naa, "Nabari iaau inep ungaai ma tamaandaar. Mari u ra marum daar a wainim alonglong taai balet, kupi ui bulung un inep ungaai mai, ma u ra mangamangaan mi daar a warwangaala taau un tamaandaar, kupi anundaat taara koku i raap."

³⁵ Io, u ra bung na marum maa, diaar wainim alonglong taa balet a tamaandiaar ma ra waain, io a murmurina bulung i waan ma i inep ungaai ma tamaana. Ma i lenutmaa, Lot pa i nunura raa natuna bulung baa i inep ungaai mai, ma baa i tur balet koni.

³⁶ Io, a ru natun Lot raap diaar kipbaala taau un tamaandiaar.

³⁷ A mugaana i buta paa a naat muaana, ma i taar taa a iaana baa Moaab.[†] Moaab a tabu ra taara Moaab baa diat lalaaun tuk umari.

³⁸ A murmur na natun Lot i buta paa kaai raa naat muaana ma i taar taa iaana baa Ben-Aami.[‡]

[†] 19:37: Moaab a kukuraaina baa "tamaang" [‡] 19:38: Ben-Aami a kukuraaina baa "natu ra nung taara"

Ben-Aami a tabu ra taara Aamon baa diat lalaaun tuk umari.

20

Aabaraam ma king Aabimelek

¹ Aabaraam i waan ko ra taamaan Maamre ma i waan kup a papaar Negeb, i ki kinalik paa naliwan taa ra ru taamaan Kaades ma Sur, ma namur i kakaraai kup a taamaan Geraar.

² Aabaraam i wapua a taara un Saaraa, anuna taulaa, naa diaar tenalik. Baa Aabimelek, a king ko ra taamaan maa, i walangoroi, i wetulaa paa Saaraa kupi anuna tabuan.

³ Iaku God i waan paat karom Aabimelek un raa bung na marum u ra beberon, ma i piri taana naa, "Un maat, maa a tabuan baa u ben paai a tinaulaa na tabuan."

⁴ Iaku Aabimelek pa i inep ungaai utbaai mai, io, i piri naa, "Tadaaru, lelawaai, un kamaar wa ma anung taara mi? Maa pa iaau nunura anung ta aakaina.

⁵ Aabaraam ut i wapua iaau naa a tabuan mi diaar tenalik. Ma a tabuan kaai i piri naa diaar tenalik ma Aabaraam. Pa iaau raara, iaau nuki naa iaau paam ut a takado na pinapaam."

⁶ Ma God i piri balet karom Aabimelek u ra beberon naa, "Maia, iaau nunurai naa u paam a utnaa mi ma ra koina ninunuk, ma pa iaau maadek ta ui kupi un paam a utnaa baa pa i takado na mataang. Io, iaau tur baat ui kupi koku u inep ungaai mai.

⁷ Un tula talili wai balet karom Aabaraam, maa anuna taulaa ut. Maa Aabaraam a propet, ma baa in aaraaring un ui, un lalaaun. Ma baa pa un tula talili wai, un maat, muaat raap ma ra num taara.”

⁸ U ra malaana kinalik, Aabimelek i wataa raap paa anuna kum mukmuga ma i wapua diat u ra kum utnaa raap baa ia babo taai u ra beberon, ma diat burut aakit uni.

⁹ Ma Aabimelek i wataa paa Aabaraam ma i piri taana naa, “Aawa mi u paami un miaat? Ma aawa maa miaat paam aaka taai karom ui, baa u lo taa a mawaat mi urin karom iaau ma ra nung mataanitu? U aa paam taa raa aakaina mangamangaan karom iaau baa pa i takado kupi din paami.

¹⁰ Aawa maa i pet ta ui kupi un paami lenmi?”

¹¹ Ma Aabaraam i baalui naa, “Iaau nuki naa pa te kuri u ra taamaan mi i urur karom God, ma iaau nuki kaai naa kaduk te in aak doko wa iaau ma in ben paa Saaraa.

¹² I dowot ut baa mir tenalik, maa raa tamaamir ku, iaku Saaraa raa naana ut, iaau kaai raa naang ut. Ma mir taulaa.

¹³ God i piri naa ang waan ko ra taamaan anun tamaang ma ang waan taltalili u ra kum wanua. Baa iaau paami lenmaa, iaau wapua Saaraa naa, ‘Baa u maari iaau, un wapua a taara u ra kum taamtaamaan raap baa daar waan paat iaai, naa iaau temlik.’ ”

¹⁴ Ma Aabimelek i tabaara Aabaraam ma ra kum sip, a kum bulumakaau, ma ra kum tultul, in muaana ma ra in tabuan. Ma i tula taa balet kaai Saaraa karom Aabaraam anuna muaana.

¹⁵ Aabimelek i piri kaai naa, “Baboi, anung pia raap ku maa namuga taam, ma un ki un woi na pakaana baa u nemi.”

¹⁶ Ma i piri kaai karom Saaraa naa, “Ang taar taa raa aarip na pakaana silwa karom Aabaraam temlik. Ang paami lenmi kup a winekul i ra nung niraara, kupi a taara raap kaai diat a nunurai naa ui pa anum ta niraara.”

¹⁷ Ma Aabaraam i aaraaring karom God, ma God i walaangalaanga paa Aabimelek, ma i walaangalaanga paa kaai anuna tabuan, ma anuna kum tultul na tabuan, kupi diat a babuta balet.

¹⁸ Maa kabina un Saaraa, a tabuan anun Aabaraam, a TADAARU i balbalaat baat wa a balaara kum tabuan raap baa diat ki u ra ruma anun Aabimelek, kupi koku diat babuta.

21

Saaraa i buta Aaisaak

¹ A TADAARU i wagaai Saaraa lenutmaa ia pir taai, ma aawa baa a ia weweliman taai karomi, i paam ot paai ut.

² Saaraa i kipbaala ma i buta paa a naat muaana u ra kilaala baa Aabaraam ia takaana. I babuta ut u ra pakaana bung baa God i weweliman taai.

³ Aabaraam i waatung taa a iaa ra naat muaana baa Saaraa i buta paai naa Aaisaak.*

⁴ Baa i 8 na bung anun Aaisaak, Aabaraam i poko kikili, welaar ma God ia pir taai taana.

^{21:2}: Ebr 11:11 * ^{21:3}: Aaisaak a kukuraaina baa “i nangun”

^{21:4}: Tur 17:12; Aap 7:8

⁵ A kilaala na lalaaun anun Aabaraam i welaar ma 100 baa di buta taa Aaisaak uni.

⁶ Saaraa i piri naa, “God ia taar taa a utnaa na ninangon karom iaau, ma a taara raap baa diat a walangoro a utnaa mi diat a nangon ungaai ma iaau.”

⁷ Ma i piri kaai lenbi, “Baa pa iaau babuta utbaai, woi maa in piri taan Aabaraam naa Saaraa in wangaaui a naat? Iaku mi, iaau aa buta taa a naat uni, baa ia takaana.”

Aabaraam i tula wa Agaar ma Ismaael

⁸ Aaisaak i ngaala waanwaan, ma baa ia paki wa in tu, Aabaraam i paam a ngaala na lukaara uni.

⁹ Iaku, Saaraa i babo paa Ismaael i tataur. Ismaael a natun Agaar a tabuan Aaigipto, baa i buta taai un Aabaraam.

¹⁰ Ma Saaraa i piri taan Aabaraam, “Un tula wa a tultul na tabuan mi, ungaai ma natunalik, maa natu ra tabuan na tultul maa, pain kakale ungaai ma natunglik u ra num kum utnaa.”

¹¹ Aabaraam i tapunuk dekdek aakit u ra pirpir mi, kabina Ismaael a natunalik utkaai.

¹² Iaku God i piri karomi naa, “Koku u tapunuk un natumlik ungaai ma ra num tultul na tabuan. Un walangoro ku aawa baa Saaraa i piri taam, maa un Aaisaak ku anum wuna taara diat a waan paat welaar ma ra nung weweliman.

¹³ Iaau ang paam apaat a ngaala na wuna taara ko ra natu ra tultul na tabuan kaai, kabina maa ia natumlik.”

¹⁴ U ra bung namur taana u ra malaana, Aabaraam i lo paa a kum utnaa na winangaan, ma ra palaa baa di labo taai u ra in palaa di paami ko ra panina wewagua, ma i ung taai u ra pupuakin Aagaar. Namur i tula wa dinaana. Aagaar dinaana diaar waan waanwaan u ra bil na wanua, a iaana Ber-Sebaa.

¹⁵ Baa andiaar palaa na ininim ia raap, Aagaar i waki taa a naat natudaangi ra in naatnaat na diwaai.

¹⁶ Ma i waan welwelik kinalik, ma i ki pari taau ma i nuknuk naa, "Pa iaau nem na babo a naat baa in maat." Ma baa i ki matira i tur paa tinaangi.

¹⁷ God i walangoro a naat i taangi, ma aangelo anun God i wataa Aagaar taanginaanga u ra maawa, ma i piri taana naa, "Aagaar, u lawaai maa? Koku u burut. God ia walangoro a tinaangi anu ra num naat barong i inep taau.

¹⁸ Waan urong, ma un aal atur paa a naat, ma un taal paai ma ra limaam. Ma iaau ut ang wangaala a taara baa diat a waan paat koni, kupi diat a waan paat a ngaala na wuna taara."

¹⁹ God i palaa a mataan Aagaar, ma i babo paa a daanim. Io, i waan ma i itup paa andiaar in palaa, ma i wainim taa a naat.

²⁰ Baa a naat i ngaala waanwaan, God i ki ungaai mai. I lalaaun u ra bil, ma i laa aakit u ra papanaak ma ra bunaaraa.

²¹ Baa i ki matira u ra bil irong Paaraan, naana i ben paa raa tabuan taangirong Aaigipto karom natuna Ismaael.

A kunubu anun Aabaraam ma Aabimelek

²² Un raa bung, king Aabimelek ma Pikol a muk-muga anu ra taara na wineium anun Aabimelek, diaar piri taan Aabaraam lenbi, “God i ki ungaai ma ui u ra kum utnaa raap baa u paami.

²³ Mi un weweliman karom iaau namataan God, naa koku u papaam na warwaruga karom iaau, baa karom a kum natnatung ma ra kum taptabung. Un waiaa anum koina mangaman-gaan karom iaau ma karom a taamaan mi u ki na waira uni, lenutmaa iaau aa paam taai mun karom ui.”

²⁴ Aabaraam i piri naa, “Iaau weweliman naa ang paami lenmaa karom ui.”

²⁵ Ma Aabaraam i pirpir na uraai karom Aabimelek u ra daanim baa a kum tultul anun Aabimelek diat raa paai koni.

²⁶ Iaku Aabimelek i piri naa, “Pa iaau nunura woi ma i paam a pinapaam maa. Pa u wapua iaau uni, telek mi iaau walangoroi.”

²⁷ Io, Aabaraam i lo paa a kum sip, ma ra kum bulumakaau ma i taar taai taan Aabimelek, maa diaar paam a kunubu.

²⁸ Io, Aabaraam i weraana 7 na naatnaat na tabuan na sip ko ra nuna kum sip.

²⁹ Ma Aabimelek i tiri naa, “Aawa kabina maa u watur ingen wa 7 na naat na sip bi?”

³⁰ Aabaraam i baalui naa, “Un gaaia paa 7 na naat na sip bi ko ra limaang, welaar ma ra nung wewapua kaapa naa iaau, iaau kil a daanim mi.”

³¹ Io, a iaa ra wanua maa, Ber-Sebaa,[†] kabina maa a ru muaana mi diaar paam a weweliman

21:22: Tur 26:26 [†] **21:31:** Ber-Sebaa a kukuraaina baa “daanim na weweliman” baa “daanim na 7”

matira.

³² Baa diaar aa paam taa a kunubu matira Ber-Sebaa, Aabimelek ma Pikol, a mukmuga anu ra taara na wineium anun Aabimelek, diaar waan talili balet urong Pilistia.

³³ Aabaraam i maarut taa in diwaai, di waatungi baa taamaariska irong Ber-Sebaa, ma matira i aaraaring karom a TADAARU, a God baa i lalaun takum.

³⁴ Ma Aabaraam i ki iwan irong Pilistia.

22

God i walaar Aabaraam

¹ Namur taa ra kum utnaa mi, God i walaar Aabaraam. Ma i wataai naa, "Aabaraam!" Io, Aabaraam i baalui naa, "Mi ut iaau."

² Io, God i piri lenbi, "Ben paa natumlik Aaisaak, raa natum ku, baa u nemnem aakiti, ma mur a waan urong u ra papaar Moria. Un aak doko paa Aaisaak ma un tuni welaar ma ra wetabaar karom iaau, u ra taangaai baa iaau ut ang pir taai taam."

³ U ra bung namur taana, u ra malaana kinalik, Aabaraam i tawaangun ma i waninaar paa anuna dongki. Ma i ben paa kaai anuna ru tultul ma natunalik Aaisaak. Ma baa i woto paa anuna kewe na diwaai kup a tun wetabaar, diat turpaa winawaan kup a wanua baa God ia pir taai taana.

⁴ U ra wetula bung baa Aabaraam i babo kado urong namuga, i babo paa a wanua baa diat waan kupi, i welwelik utbaai.

⁵ Aabaraam i piri karom anuna ru tultul naa, “Mur a ki ut min, mutul ma ra dongki. Mir ma Aaisaak, mir a waan ubarong ma mir a lotu, ma namur mir a waan talili balet urin.”

⁶ Aabaraam i lo paa a kewe na diwaai, baa in tun wetabaar mai, ma i ung taai nate u ra pupuakin Aaisaak, ma ia ut i lo a nguan ma ra in liwan, ma diaar waan.

⁷ Baa diaar waan waanwaan, Aaisaak i tiri tamaana naa, “Tataa?” Ma Aabaraam i baalui, “Aawa, natunglik?” Aaisaak i piri taana naa, “A nguan ma ra diwaai bi ut ia, iaku waiaa a sip baa din tun wetabaar mai?”

⁸ Aabaraam i baalui naa, “God ut in taar ta sip baa din tun wetabaar mai.” Io, diaar waan balet.

⁹ Baa diaar aa tuk paa a wanua baa God ia pir taai taana, Aabaraam i paam paa wunuwung na waat na tuntun wetabaar, ma i ung taa a diwaai nate uni. Ma i paam paa Aaisaak, ma i wi paai ma i wainep taai nate u ra wunuwung na waat, nate u ra kum diwaai.

¹⁰ Io, Aabaraam i rakaan paa in liwan kupi in go doko natunalik mai.

¹¹ Iaku, a aangelo anu ra TADAARU i we-wataai karomi taanginaanga u ra maawa lenbi, “Aabaraam! Aabaraam!” Ma i baalui naa, “Mi ut iaau.”

¹² Ma a aangelo i piri lenbi, “Koku u aak doko a natumlik. Koku u paam ta utnaa uni, ma mi iaau nunurai naa u urur karom God, maa pa u maari baat natumlik, anum kapuaana naat, koni.”

¹³ Aabaraam i babo kado, ma i babo paa a muaana na sip a komina i kaai taau u ra kum

buaal. Aabaraam i waan karomi, i lo paai ma i tun wetabaar mai karom a TADAARU. A sip maa i lo a kolo anun natunalik.

¹⁴ Io, Aabaraam i waatung taa a wanua maa baa “A TADAARU in wetabaar.” Ma tuk u ra kum bung mi, a taara diat piri utbaai, baa “A TADAARU in wetabaar u ra nuna taangaai.”

¹⁵ I weru pakaan a aangelo anu ra TADAARU i wewataai balet karom Aabaraam taanginaanga u ra maawa.

¹⁶ Ma i piri naa, “Iaau a TADAARU mi iaau pirpir, iaau paam anung weweliman u ra iaang, naa ang wadaan ui. Ang wadaan ui kabina maa u paam a utnaa mi, ma wakir u paam koto natumlik, a kapuaana naat, kon iaau.

¹⁷ Ang wadaan mulu ui, ma ang wabure anum wuna taara kupi diat a bure welaar ma ra naang-naang inaanga nate, ma welaar kaai ma ra woio taanga nakono. Anum wuna taara diat a lo a kum taamtaamaan ko ra nundiat kum ebaar.

¹⁸ U ra num wuna taara ku, a kum wunwuna taara raap u ra rakrakaan buaal din wadaan diat, kabina u taraam karom iaau.”

¹⁹ Io, Aabaraam diaar tamaana diaar waan talili balet kup anuna ru tultul, ma diat waan talili balet urong Ber-Sebaa, baa Aabaraam i ki iaai.

A kum natnatun Naaor

²⁰ Namur di wapua Aabaraam naa, “Milka kaai ia taulaa. Ia babuta taau un temlik Naaor.”

²¹ Bi diat a kum natnatun Naaor: Us, a mu-gaana, Bus, a tein Us, Kemuel, ia baa tamaan Aaraam,

²² Kesed, Aaso, Pildaas, Gidlaap ma Betuel.

²³ Ma Betuel ia a tamaan Rebekaa. Milka i buta taa 8 na naat muaana mi un Naaor, a tein Aabaraam.

²⁴ Raa tabuan kaai anun Naaor, a iaana baa Reumaa, ia kaai i babuta un Naaor. I buta a kum naat muaana, ma bi a kum iaandiat: Tebaa, Gaam, Taaraas ma Maakaa.

23

Saaraa i maat

¹ Saaraa i lalaaun paa 127 na kilaala.

² Ma namur i maat, ma Aabaraam i waan ma ra tapunuk kupi in babo taa minaatin Saaraa, ma in luani. Saaraa i maat irong Kiriaat-Aarbaa, baa di waatungi kaai baa Ebron u ra pia Kaanaan.

³ Ma Aabaraam i tur paa ko ra minaatin Saaraa, ma i waan ma i piri karom a kum taara Ket naa,

⁴ “Iaau a waira ku naliwan taamuaat, muaat a wiura iaau un ta pakaana pia ma ta maata na waat, baa ang waruk taa a minaati i ra nung tabuan iaai.”

⁵ A taara Ket diat baalui naa,

⁶ “Tadaaru, un walangoro miaat. Ui a ngaala na mukmuga naliwan taamiaat, waruk taa a minaati un ta koina maata na waat, pa te kon miaati in patut ta maata na waat taam.”

⁷ Ma Aabaraam i tur ma i pun pari namuga taan diat a taara Ket, baa anundiat pia maa.

⁸ Aabaraam i piri karom diat, “Baa muaat aa taraam ta iaau kupi ang waruk taa anung tabuan min un ta maata, io, muaat a walangoro iaau.

Muaat a wapua Epron, natun Soaar, u ra nung nemnem,

⁹ kupi in taar taa a maata na waat baa di waatungi naa Maakpelaa, baa kurong ut u ra tuktuki ra nuna pakaana pia. Muaat a tiri uni kupi in wiurai karom iaau, ma ang kuli ma ra kudulaana winekulina namataamuaat, kupi a maata na waat maa anung ma.”

¹⁰ Epron a te Ket, i ki taau naliwan naa ra nuna taara baa diat walangoro Aabaraam. Epron i baalu Aabaraam namataa ra taara Ket, baa diat ki ungaai mai naa ra bonanaaka i ra taamaan.

¹¹ I piri naa, “Koku, anung tadaaru. Un walangoro iaau, ang taar taa a pia taam ma ra maata na waat. Iaau taari taam namataa ra nung taara. Un waruk ku a minaat uni.”

¹² Raa pakaan balet Aabaraam i pun pari ma ra urur namuga namataa ra taara baa anundiat pia.

¹³ Ma namataa ra taara i piri karom Epron naa, “Walangoro iaau. Mi ang kul a pakaana pia kon ui. Un taraam paa a winekulina, ma ang waruk taa anung tabuan iaai.”

¹⁴ Epron i baalu Aabaraam,

¹⁵ “Walangoro iaau, anung tadaaru. A pia maa din kuli ma 400 na pakpakaana silwa, iaku 400 maa a ling biao ku naliwan taan daar. Un waruk ku anum tabuan.”

¹⁶ Aabaraam i taraam u ra pirpir anun Epron, ma i taar taa taiaadi baa Epron ia waatung taai namataa ra taara Ket, 400 na pakpakaana silwa, a mawaatin raaraa pakaana silwa i welaar ut ma ra mataa ra silwa baa a taara diat laana kukul mai.

¹⁷ Io, a pia ma ra maata na waat anun Epron irong Maakpelaa marawaai Maamre, ungaai ma ra kum diwaai raap baa diat tawa matira, i wiura wai

¹⁸ karom Aabaraam, kupi anuna ma, namataa ra taara Ket, baa diat waan paat ungaai matira naa ra bonanaaka i ra taamaan.

¹⁹ Namur Aabaraam i waruk taa a minaat in Saaraa, anuna tabuan, u ra maata na waat u ra pia Maakpelaa, marawaai Maamre baa di waatungi kaai baa Ebron, u ra pia Kaanaan.

²⁰ Io, a pia ma ra maata na waat maa, a taara Ket diat wiura wai karom Aabaraam kupi anuna taamaan na minaat ma.

24

Aaisaak ma Rebekaa

¹ Aabaraam ia takaana aakaka, ma a TADAARU i wadaani u ra kum utnaa raap.

² Aabaraam i pirpir karom a mukmuga anu ra nuna kum tultul, baa i naagagon a kum utnaa raap u ra nuna ruma. I piri lenbi, “Ung pari a limaam naatudungi ra paraagum na kaking.

³ Iaaun nemi naa un weweliman u ra iaa ra TADAARU, a God baa i naagagon a maawa ma ra rakrakaan buaal, naa koku u ben paa ta tabuan anu ra nung naat ko ra kum tabuan taanga min Kaanaan, baa kuri iaaun ki naliwan taan diat.

⁴ Iaku un waan kup anung taara kurong u ra nung taamaan ma un ben paa ta tabuan anun Aaisaak.”

⁵ A tultul i tiri Aabaraam, “Lelawaai baa a tabuan maa pa in taraam kupi in waan ungaai ma

iaau urin, in koina ku baa ang ben ut natumlik Aaisaak kup a taamaan baa u waan taanga iaai?”

⁶ Aabaraam i piri, “Koku! Koku u ben anung naat urong.

⁷ A TADAARU, a God taanga u ra maawa, baa i ben pari pa iaau ko ra kum kakung, ma ko ra pia anumiaat, ma i pirpir karom iaau, ia ut maa i weweliman taau karom iaau lenbi, ‘Iaau ang taar a pia bi karom anum wuna taara namur.’ A TADAARU ut in tula wa anuna aangelo in muga taam, kupi un ben paa ta tabuan anu ra nung naat taanga matira.

⁸ Baa a tabuan in patut ku kupi in waan talili ungaai ma ui, io u aa laangalaanga ko ra weweliman mi. Iaku, koku u benben taa natung lik urong.”

⁹ Io, a tultul i ung a limaana naatudaangi ra paraagum na kakin Aabaraam, anuna ngaala, ma i weweliman, murmur a pirpir Aabaraam i pir taai taana.

¹⁰ Namur a tultul i ben paa noina kaamel ungaai ma ra kum wakwakaak na utnaa na wetabaar ko ra nuna ngaala, ma i waan kup Mesopotaamia. Ma i waan paat u ra taamaan anun Naaor.

¹¹ Baa i waan paat matira, i watur taa a kum kaamel naa ra daanim marawaai naa ra taamaan. I waan paat u ra maluraap, u ra pakaana bung baa in tabuan diat laana waan na itup palaa.

¹² Ma i aaraaring lenbi, “TADAARU, a God anu ra nung ngaala Aabaraam, a bung mi un walingtatuna anung winawaan urin. Un maari anung

ngaala Aabaraam.

¹³ Baboi, iaau tur marawaai naa ra daanim, ma ra kum tauraara ko ra taamaan mi, diat a waan pari kupi diat a itup palaa.

¹⁴ Baa ang piri karom te kon diat a kum tauraara naa, 'Maari iaau, un itup paa anum in palaa ma un wainim ta iaau,' ma a tauraara maa in piri karom iaau naa, 'Inim paa, ma iaau ang wainim taa anum kum kaamel kaai,' io, maa ut ia a tauraara maa u aa pilak paai kup anum tultul Aaisaak. Ma ang nunurai kaai naa u maari anung ngaala, Aabaraam."

¹⁵ Baa kuraa utbaai i aaraaring, Rebekaa i waan pari ko ra taamaan ma ra nuna in palaa na initup u ra pupuakina. Rebekaa a natun Betuel, ma Betuel a natun Milka ma Naaor baa dina ma Aabaraam.

¹⁶ A tabuan mi Rebekaa a gaugauwen na tabuan, ma a tauraara kubaai, pa i inep ungaai paa utbaai ma ta muaana. I waan pari kup a daanim, ma i itup paa anuna in palaa, ma namur i waan tato balet.

¹⁷ A tultul anun Aabaraam i kalaa karom Rebekaa ma i piri taana naa, "Maari iaau, iaau nem ta lik palaa ko ra num in palaa."

¹⁸ Rebekaa i tur ma i rakaan pari gagaa ain palaa ko ra pupuakina ma i piri taana, "Inim, anung tadaaru." Ma i wainimi ma ra palaa.

¹⁹ Namur baa ia inim paa, Rebekaa i piri taana naa, "Ang itup taa kaai ta palaa ara num kum kaamel, tuk diat a maaur."

²⁰ Ma i langer gagaa wa mun a palaa baa i taana u ra in palaa u ra utnaa na ininim ara kum

kaamel, ma i kalaa pari, i itup palaa balet ko ra daanim tuk i wainim raap taa a kum kaamel.

²¹ Pa ta magil i ra tultul, i babo urura ku Rebekaa u ra kum utnaa raap baa i paami, maa i nemi naa in kaapa baa a TADAARU in waling-tatuna anuna winawaan baa pate.

²² Namur baa a kum kaamel diat aa inim raap, a tultul anun Aabaraam i lo paa a ring ko ra ngirngirondi, di paami ko ra goled, a mawaatina i welaar ma 5 na grem, ma i taar taai taana. Ma i taar taa kaai ru tabaara, di paami kaai ko ra goled. Raaraain tabaara, a mawaatina i welaar ma 100 na grem.*

²³⁻²⁴ Ma i tiri Rebekaa naa, “Ui a natun woi?” Rebekaa i baalui naa, “Tamaang Betuel, baa a natun Milka ma Naaor.” Ma a tultul i tiri balet naa, “Pa ta pakaana kuua u ra ruma anun tamaam, kup miaat a ngo paa iaai mari u ra marum?”

²⁵ Ma Rebekaa i baalui naa, “A pakaana i ki ut kupi muaat a ngo paa iaai mari u ra marum, ma a kura kup a ininep anu ra kum kaamel, ma ra andiat utnaa i teng.”

²⁶ A tultul maa i ki but keke ma i lotu karom a TADAARU. I piri naa,

²⁷ “A pir walaawa karom a TADAARU, a God anu ra nung ngaala Aabaraam. A TADAARU pa i patut baat anuna koina mangamangaan ko ra nung ngaala, ma pa i dumaana wa anuna weweliman. A TADAARU ia muga ta iaau u ra aakapi karom a ruma anu ra wuna taara anu ra nung ngaala.”

* **24:22:** U ra nundiat kum walawalar na mawaat a ring, a mawaatina i welaar ma 1 beka ma a ru tabaara diaar welaar ma 10 sekel.

²⁸ Rebekaa i kalaa uaa karom a taara u ra ruma anun naana ma i wewapua u ra kum utnaa raap baa i waan paat.

²⁹⁻³⁰ Raa tein Rebekaa a iaana Lebaan i walan-goro taa a kum utnaa baa Rebekaa i wewapua uni, ma i babo paa kaai a ring baa i kete u ra ngirngirono ma ru tabaara baa i taana u ra ru limaana. Lebaan i welulu pari aakit ku, kup a muaana maa. I welulu taau uni kuua ut i tur taau naa ra kum kaamel marawaai naa ra papaara daanim.

³¹ Lebaan i piri karomi naa, “Le, waan urin. A TADAARU ia wadaan ta ui. Lelawaai maa u tur ku min nataamaan? A ruma iaau aa waninaar taai, ma ra wanua kaai anu ra kum kaamel baa diat a inep iaai.”

³² A tultul anun Aabaraam i waan tato unaanga u ra ruma. Lebaan i tula taa a kum tultul kupi diat a wapari raap wa a kum utnaa ko ra kum kaamel, ma namur diat a tabaara ta diat ma ra andiat utnaa na winangaan, ma ra kura kupi diat a inep uni. Io, baa diat aa tabaara raap taa a kum kaamel, diat lo paa palaa ma diat gi a kum kaki ra kum tultul anun Aabaraam mai.

³³ Namur diat ruk unaruma ma di waninaar andiat utnaa na winangaan. Io, baa diat ki na winangaan, a tultul anun Aabaraam i piri lenbi, “Taau pang wangaan utbaai, tuk ang wewapua taau u ra utnaa baa iaau waan urin kupi.” Lebaan i piri taana, “Io, wapua miaat ma.”

³⁴ I piri naa, “Taau a tultul anun Aabaraam.

³⁵ A TADAARU i wadaan anung ngaala u ra kum utnaa raap, ma ia a tadaaru na muaana. A TADAARU i tabaarai ma ra kum sip, a kum

bulumakaau, a silwa ma ra goled, a kum tultul na muaana ma ra kum tultul na tabuan, a kum kaamel ma a kum dongki.

³⁶ Saaraa, a taulaa anu ra nung ngaala, i babuta baa ia takaana. I buta paa raa naat muaana. Io, anung ngaala i taar araap taa kum utnaa raap baa i naagagoni karom natunalik.

³⁷ Anung ngaala i aaring iaau kupi ang weweliman karomi, ma i piri lenbi naa, 'Koku u ben paa ta tabuan karom anung naat, ko ra kum tabuan taanga min Kaanaan, ko ra pia mi iaau ki uni.

³⁸ Iaku, un waan talili kup a kum natnatun tamaang ma nung aapik na taara, ma un ben paa ta tabuan anu ra nung naat.'

³⁹ "Iaau baalu anung ngaala lenbi, 'In pet lelawaai baa a tabuan maa pa in waan ungaai ma iaau?'

⁴⁰ Iaku, i piri naa, 'A TADAARU baa iaau tar-taraam karomi, in tula wa anuna aangelo ungaai ma ui, ma in walingtatuna anum winawaan, kupi un ben paa ta tabuan karom natunglik ko ra taara anun tamaang, ko ra nung aapik na taara.

⁴¹ Baa un waan karom anung aapik na taara, io un laangalaanga ko ra num weweliman. Ma baa pain diat a taar ta tabuan kupi anung naat in taulaa mai, io un laangalaanga kaai ko ra num weweliman.'

⁴² "Mi ut u ra maluraap, baa iaau waan paat naa ra daanim, iaau aaraaring lenbi, 'TADAARU, a God anu ra nung ngaala Aabaraam, baa u taraam, un maari iaau, ma un walingtatuna anung winawaan urin.

⁴³ Baboi, kuri ma iaau tur naa ra papaara daanim, ma ang tur walaanga ta tauraara na tabuan baa in waan na initup. Ma ang piri taana naa, “Maari iaau. Un wainim iaau ma ta lik palaa ko ra num in palaa na initup.”

⁴⁴ Ma baa a tabuan maa in piri karom iaau naa, “Inim, ma iaau ang itup paa kaai ta palaa ara kum kaamel,” io, u ra pinapaam mi ang nunurai naa a TADAARU ia pilak paai kupi in taulaa ma natu ra nung ngaala.’

⁴⁵ “Baa kuraa utbaai iaau aaraaring u ra nuknuking, Rebekaa i waan paat ma ra nuna in palaa na initup nate u ra pupuakina. Baa ia itup paa u ra daanim, iaau piri karomi naa, ‘Maari iaau. Tabaara iaau ma ta lik palaa.’

⁴⁶ Aiaap gagaa ku, i ung pari in palaa ko ra pupuakina, ma i piri, ‘Un inim paa, ma namur ang wainim taa kaai anum kum kaamel.’ Iaau inim, ma Rebekaa i itup palaa ma i wainim a kum kaamel mai.

⁴⁷ Iaau tiri naa, ‘Ui a natun woi?’ Rebekaa i baalu iaau naa, ‘Iaau a natun Betuel, ma Betuel a natun Naaor ma Milka.’ Io, iaau ung taa ring u ra in ngirngirono ma ruin tabaara u ra ru limaana.

⁴⁸ Ma iaau ki but keke ma iaau lotu karom a TADAARU. Iaau pir walaawa paa TADAARU a God anu ra nung ngaala Aabaraam baa ia u ra ta iaau u ra takado na aakapi, kupi ang ben paa tabu ra tei ra nung ngaala karom natuna.

⁴⁹ Mi, baa muaat nem na waiaa a koina manga-mangaan ma ra maarmaari karom anung ngaala, ma muaat mulaaot u ra nung pirpir, io, muaat a wapua iaau. Ma baa pate muaat a wapua iaau

kaai, kupi ang nuknuk kup ta aakapi baa ang murmuri.”

⁵⁰ Lebaan ma Betuel diaar baalui naa, “A utnaa mi i waan ko ra TADAARU, pa mir a puku ta utnaa.

⁵¹ Bi ia Rebekaa, un ben paai urong, kupi in taulaa ma natu ra num ngaala, welaar ut ma a TADAARU ia muga ta ui kupi.”

⁵² Baa a tultul anun Aabaraam i walangoro taa anundiaar pipir, i ki but keke ma i lotu karom a TADAARU.

⁵³ Namur i lo pari paa a kum utnaa na minong di paami ko ra goled ma ra silwa, ma ra kum kokoina maalu kaai ma i taar taai taan Rebekaa. I taar taa kaai raa kum ngaatngaat na utnaa karom naan Rebekaa ma tenalik Lebaan.

⁵⁴ Baa i taar raap taa a kum utnaa maa, io diat ma ra kum muaana baa diat weur, diat wangaan, diat inim ma namur diat inep.

Baa diat tawaangun u ra malaana kinalik, a tultul anun Aabaraam i piri naa, “Muaat a tur tula wa miaat u ra numiaat winawaan kup anung ngaala.”

⁵⁵ Iaku, Lebaan ma naana diaar piri naa, “Rebekaa in ki paa balet ta noina bung, ma namur muaat a waan.”

⁵⁶ Iaku a tultul anun Aabaraam i baalu diaar naa, “Pang ki walaang balet. A TADAARU ia walingtatuna taa anung winawaan ma mi muaat a maadek wa miaat baa miaat a waan kup anung ngaala.”

⁵⁷ Ma diaar piri naa, “Daat a wataa paa Rebekaa ma daat a tiri u ra nuna nemnem.”

⁵⁸ Io, diaar wataa paa Rebekaa ma diaar tiri naa, “Lelawaai, mur a weur maut ungaai ma ra

muaana mi?" I baalu diaar, "I koina ku, mir a weur maut."

⁵⁹ Io, diat waninaar kupi diat a tula wa teindiat Rebekaa u ra nuna winawaan, ungaai ma ra tabuan baa i baboura Rebekaa tur paai baa i naat. Diat a waan ungaai ma ra tultul anun Aabaraam ma ra kum muaana baa diat patpataapi.

⁶⁰ Ma a taara anun Rebekaa diat pir wadaani lenbi,

"Teimiaat, un wabure aarip nate u ra aarip.

Anum wuna taara diat a lo paa a kum taamaan anu ra nundiat kum ebaar."

⁶¹ Rebekaa ma ra nuna kum tultul na tabuan diat waninaar paa, ma diat kaa u ra nundiat kum kaamel ma diat waan ungaai ma ra tultul anun Aabaraam ma ra nuna taara.

⁶² Ma Aaisaak i waan taangirong Biaar Laakaairoi, ma i lalaaun maku irong Negeb.

⁶³ Raa bung na maluraap i waan nabalaara ana pinapaam, ma i nuknuk. Ma baa i ong kado a mataana i babo paa a kum kaamel diat waan urin.

⁶⁴ Rebekaa kaai i babo kado, ma i babo paa Aaisaak. I irok pari ko ra kaamel,

⁶⁵ ma i tiri a tultul anun Aabaraam naa, "Woi na muaana manaanga u ra pinapaam, mi i waan urin kupi in baraata daat?" A tultul anun Aabaraam i baalui naa "Anung ngaala manaanga." Io, Rebekaa i aal baat paa a mataana ma ra pakaana maalu, baa i taana ut u ra in lorina.

⁶⁶ Ma a tultul anun Aabaraam i wapua taa Aaisaak u ra kum utnaa raap baa i waan paat.

⁶⁷ Io, Aaisaak i ben aruk paa Rebekaa u ra ruma na sel anun naana Saaraa, ma diaar taulaa, ma

Aaisaak i nem aakiti. Ma i ngo ko ra tapunuk u ra minaatin naana.

25

A wuna taara anun Aabaraam kon Ketura

¹ Aabaraam i taulaa balet ma raa tabuan a iaana Ketura.

² Ketura i buta taa raa kum naat muaana uni. Bi ia a kum iaandiat: Simraan, Ioksaan, Medaan, Midian, Isbaak ma Suaa.

³ Ioksaan a taman Sebaa ma Dedaan. Dedaan i wangaala a taara Aasur, a taara Letus ma a taara Leum.

⁴ A kum natnatun Midian maa Epaa, Eper, Aanok, Aabidaa ma Eldaa. Diat raap mi diat waan paat kon Ketura.

⁵ Aabaraam i maadek raap taa anuna kum utnaa karom Aaisaak.

⁶ Iaku, baa i lalaaun utbaai i taar a kum wetabaar karom a kum natnatu ra raa ru tabuan utkaai, ma i tula wa diat kon natunalik Aaisaak, kup a pia u ra papaara taubaar.

Aabaraam i maat

⁷ A niluluk i ra kum kilaala na lalaaun anun Aabaraam i welaar ma 175.

⁸ Namur i ung wa anuna lalaaun, ma i maat wakaak u ra koina kilaala na takaana anuna. Ma ia raa takaana muaana i lalaaun mongoro na kilaala. Baa i maat, i ngo welaar ma ra nuna taara baa diat maat muga taana.

⁹ Ru natnatuna, Aaisaak ma Ismaael, diaar waruk taai u ra maata na waat di waatungi ma Maakpelaa marawaai Maamre, u ra pia anun Epron, a natun Soaar, a te Ket.

¹⁰ A pia baa Aabaraam ia kul paai ko ra taara Ket. Ma di waruk taa a minaat in Aabaraam u ra babaang baa a minaat in Saaraa anuna taulaa kuraa i inep iaai.

¹¹ Namur taa ra minaat in Aabaraam, God i wadaan natunalik Aaisaak, baa i lalaaun marawaai Biaar Laakaairoi.

A kum natnatun Ismaael

¹² Bi ia a kum natnatun Ismaael, a natun Aabaraam, baa Agaar, a tabuan Aaigipto, i buta taai uni. Agaar a tultul na tabuan anun Saaraa.

¹³ Bi ia a iaa ra kum natnatun Ismaael, a kum naat muaana. Di timu a kum iaandiat murmur ut anundiat binabuta, lenbi: Nibaaiot a mugaana, pataap Kedaar, Aatbel, Mibsaam,

¹⁴ Mismaa, Dumaa, Maasaa,

¹⁵ Aadaad, Temaa, Ietur, Naapis ma Kedemaa.

¹⁶ Diat raap mi, a kum natnatun Ismaael. Diat raap 12 mukmuga kon 12 wunwuna taara, ma ra kum iaandiat kaai a iaa ra 12 taamaan baa diat lalaaun iaai.

¹⁷ A niluluk raap u ra kilaala na lalaaun anun Ismaael i welaar ma 137, ma i ung wa nuna lalaaun. Baa i maat i ngo welaar ma ra nuna taara baa diat maat muga taana.

¹⁸ Anuna wuna taara diat lalaaun u ra pia Aawilaa i waan tuk urong Sur, marawaai u ra laangun Aaigipto baa i waan kup Aasiria. Ma a wuna taara anun Ismaael diat ki na ebaar wetwetalaai karom diat balet ut.

A ru natun Aaisaak

¹⁹ Bi ia aakaakur un Aaisaak, a natun Aabaraam.

²⁰ Baa Aaisaak i 40 kilaala na lalaaun anuna i taulaa ma Rebekaa, tein Lebaan. Rebekaa a natun Betuel, a te Aaraam baa i ki u ra papaar Mesopotaamia.

²¹ Aaisaak i aaraaring karom a TADAARU u ra nuna taulaa maa i bi. A TADAARU i taraam u ra nuna niaaring ma Rebekaa i kipbaala paa a kataai.

²² Ma a ru naat diaar weium u ra in balaana, ma i piri naa, "Aawa kabina maa a utnaa mi i waan paat un iaau?" Ma i tiri a TADAARU uni.

²³ A TADAARU i piri karomi naa,
"A ru naat kuraa u ra in balaam,
diaar a waan paat a ru wuna taara ma pain
diaar a ki ungaai,
raa wuna taara diat a dekedek kon raa wuna taara,
ma a mugaana naat in papaam karom a
murmur na naat."

²⁴ Baa a bung i ot kupi in babuta, i buta paa a kataai, a ru naat muaana.

²⁵ A mugaana naat baa i buta wai, panina i taar, ma i weweu, welaar ma ra weweu na siot. Io diat waatung taa a iaana baa Esaau.*

²⁶ Namur ku taana, Rebekaa i buta wa bulung a murmur na naat kuraa ut i paam akoto paa a akin Esaau. Io, di waatung taa a iaana baa Iaakob.† U ra kilaala baa Rebekaa i buta diaar, a kilaala na lalaaun anun Aaisaak i 60.

25:23: Rom 9:12 * **25:25:** Esaau a kukuraaina baa "panina i weweu" † **25:26:** Iaakob a kukuraaina baa "paam koto paa akin te", raa kukuraaina kaai baa "tena warwaruga"

²⁷ A ru naat diaar ngaala waanwaan, ma Esaau ia raa muaana baa i manaana aakit u ra nilebe, ma ia a tena winawaan taltalili u ra kum bil na wanua. Ma Iaakob a tena ki wowowon, i laana ki ku nataamaan.

²⁸ Aaisaak i namene taa a kamanong i ra kum kuaabaar na wewagua baa Esaau i umum pa diat, ma raa ia a kabina baa i nemnem aakit Esaau. Iaku Rebekaa i nemnem aakit Iaakob.

²⁹ Raa bung baa Iaakob i tun a sup ko ra mangaana bin baa i taar, di waatungi naa lentil, Esaau i waan talili ko ra nilebe. A panina i bengbeng, maa i molo dekdek aakit.

³⁰ Io, i piri taan Iaakob, “Aai, iaau molo aakit. A ngaang ta utnaa ko ra taar na sup maa u tuni.” Maa ia a kabina baa di waatungi kaai ma Edom.‡

³¹ Ma Iaakob i piri ku taan Esaau naa, “Un wiura muga wa anum kinkini na munuga karom iaau.”

³² Esaau i baalui naa, “Baboi, marawaai ma ang maat ma ra minolo. Baa ang maat, anung kinkini na munuga in waraaut iaau lelawaai?”

³³ Iaakob i piri balet taana naa, “Un weweliman muga taau mun karom iaau.” Io, Esaau i weweliman taau karom Iaakob, ma i wiura wa anuna kinkini na munuga karom Iaakob.

³⁴ Io, Iaakob i tabaara Esaau ma ra bred ma ra taar na sup. I wangaan ma i inim, namur i tur ma i waan. I nuki naa anuna kinkini na munuga a ling biao ku.

26

Aaisaak ma Aabimelek

‡ 25:30: Edom a kukuraaina baa “taar”

25:33: Ebr 12:16

¹ A ngaala na minolo i waan paat u ra kudu-laana pia maa. I welaar ma ra ngaala na minolo baa i waan paat namuga u ra kilaala baa Aabaraam i lalaaun. Ma Aaisaak i waan kup Aabimelek, a king anu ra taara Pilistia u ra taamaan Geraar.

² A TADAARU i waan paat karom Aaisaak ma i piri taana naa, “Koku u waan urong Aaigipto, un lalaaun ut u ra pia, baa ang piri naa un lalaaun iaai.

³ Un ki kumun min u ra pia mi, ma iaau ang ki ungaai ma ui ma ang wadaan ui. Ma karom ui ma ra num wuna taara baa diat a waan paat namur taam, ang taar raap taa a pia mi. Ang paam ot paa ut a weweliman baa iaau weweliman taai karom taamaam Aabaraam.

⁴ Iaau ang wabure a niluluk i ra num wuna taara baa diat a waan paat namur taam. Diat a bure welaar ma ra kum naangnaang inaanga nate, ma ang taar a raap taa a pia bi taan diat. Ma kabina u ra num wuna taara ang wadaan a kum wunwuna taara raap u ra rakrakaan buaal.

⁵ Ang paami lenbi kabina un Aabaraam baa i taraam taang, ma i murmur anung kum wetulaa ma ra nung kum naagon raap.”

⁶ Io, Aaisaak i ki okot irong Geraar.

⁷ Baa a taara taanga Geraar diat tiri Aaisaak u ra nuna taulaa, i baalu diat naa, “A tabuan mi mir tenalik.” I burut kupi in piri naa, “A tabuan mi anung taulaa.” I nuki lenbi baa, “A taara ko ra taamaan mi diat a aak doko wa iaau kabina un Rebekaa maa a wakwakaak na tabuan pi.”

⁸ Baa Aaisaak ia ki iwan irong Geraar, raa bung Aabimelek a king anu ra taara Pilistia i babo pari ko ra nuna mataana kalaangaar ma i babo paa Aaisaak ma Rebekaa kuraa ut diaar wepapaam paa.

⁹ Io, Aabimelek i wetulaa paa Aaisaak ma i piri lenbi, “A tabuan mi anum taulaa mulu ut. I lawaai maa u piri naa mur tenalik ku?” Aaisaak i baalui naa, “Kabina iaau nuki naa din aak doko wa iaau baa ang piri naa anung tabuan.”

¹⁰ Ma Aabimelek i piri naa, “Aawa mi u paami karom miaat? Kaduk baa te ko ra kum muaana bi in inep ungaai ma ra num taulaa, io, baa a dekdek na naagagon na binabaalu in waan paat karom miaat, ui ku a kabina.”

¹¹ Io, Aabimelek i taar wa a pirpir karom a taara raap naa, “Te baa in paam ta utnaa u ra muaana mi baa u ra nuna taulaa, din aak doko wai.”

¹² Aaisaak i maarut a utnaa na winangaan u ra pia Geraar, ma u ra kilaala balet ut maa i tangaai. Baa i tangaai, a maarmaar raap ut ko ra kum utnaa baa i maaruti, kabina a TADAARU i wadaani.

¹³ A wuwuwung anun Aaisaak i tawa waan-waan ma i ngaala, ma Aaisaak i waan paat a tadaaru na muaana.

¹⁴ A taara Pilistia diat nuknuk aakaka un Aaisaak, kabina maa anuna mongoro na sip, bulumakaau, ma ra nuna mongoro na taara na pinapaam kaai.

¹⁵ Io, a kum daanim raap baa a kum tultul anun tamaana Aabaraam diat kil tataai u ra kum kilaala baa Aabaraam i lalaaun utbaai, a taara Pilistia diat aa punang raap wa diat ma ra pia.

¹⁶ Io, Aabimelek i piri taan Aaisaak lenbi, “Un

waan ingen kon miaat. A dekdekim ia ngaala aakit taa miaat.”

¹⁷ Aaisaak i lo raap paa anuna kum utnaa ma i waan urong u ra maale in Geraar ma diat watur anundiat kum ruma na sel matira.

¹⁸ A kum tung na daanim baa a kum tultul anun Aabaraam diat kil tata diat u ra kum kilaala anun Aabaraam, baa a taara Pilistia diat punang wa diat balet, mi Aaisaak diat, diat kil aara raap pa diat balet. Ma i waatung diat ma ra kum iaandiat baa tamaana Aabaraam i waatung ta diat mun mai.

¹⁹ A kum tultul anun Aaisaak diat kil paa raa matakina tung na daanim naliwan u ra kum taangaai ma diat baat paa a palaa uni.

²⁰ Iaku a kum tena baboura wewagua taanga Geraar diat piri naa anundiat ut a daanim maa, ma diat wengangaar ma ra kum tena baboura wewagua anun Aaisaak. Io, Aaisaak i waiang taa a daanim maa baa “Wengangaar”.*

²¹ Diat kil taa balet raa ma diat wengangaar balet uni, io Aaisaak i waiang taa a daanim maa baa “Kini na ebaar”.†

²² Diat kakaraai ko ra taamaan maa ma diat kil paa balet raa daanim ma pa diat wengangaar balet ma uni. Io, Aaisaak i waiang taai baa “Pia i laangalaanga,”‡ ma i piri naa, “A TADAARU ia taar taa a pia baa i laangalaanga karom daat, ma daat a papaam u ra pia mi kup anundaat koina kini in waan paat uni.”

* **26:20:** U ra pirpir Ebraaio di waatungi naa “Esek” † **26:21:** U ra pirpir Ebraaio di waatungi naa “Sitnaa” ‡ **26:22:** U ra pirpir Ebraaio di waatungi naa “Reobot”

²³ Taanga matira i kakaraai unaanga Ber-Sebaa.

²⁴ A TADAARU i waan paat karomi u ra marum ma i piri taana lenbi, "Iaau a God anun tamaam Aabaraam. Koku u burut, iaau ki ungaai ma ui. Iaau ang wadaan ui ma ang wangaala a niluluk i ra num wuna taara kabina u ra nung tultul Aabaraam."

²⁵ Matira Aaisaak i paam paa a wunuwung na waat na tuntun wetabaar, ma i aaraaring karom a TADAARU. I watur paa anuna ruma na sel ma anuna kum tultul kaai diat kil paa balet raa daanim matira.

Aaisaak ma Aabimelek diaar wemaraam balet

²⁶ Raa bung na wanua, Aabimelek, Aakusaat anuna tena manaana, ma Pikol a mukmuga anu ra kum taara na wineium anun Aabimelek, ditul waan taangirong Geraar karom Aaisaak.

²⁷ Aaisaak i tiri ditul, "Kup aawa maa mutul waan urin karom iaau, maa namuga muaat nget iaau ku, ma muaat lu wa iaau?"

²⁸ Ditul baalui naa, "Miaat babo kaapakaapa maku a pinapaam anu ra TADAARU karom ui. Io, mitul nuki lenbi, i koina baa daat a paam ta weweliman naliwan karom daat, karom ui ungaai ma miaat. Daat a paam a kunubu lenbi:

²⁹ Pa un baanaakaka miaat, lenbaa miaat mun pa miaat baanaakaka ui. Miaat paam ku a koina karom ui baa miaat tula wa ui ku ma ra maalmaal. Ma mi a TADAARU i wadaan ui."

³⁰ Aaisaak i paam a ngaala na winangaan un ditul ma diat wangaan ma diat inim.

³¹ U ra bung namur taana u ra malaana, waat na muaana maa diat paam a kunubu karom diat wetwetalaai. Baa ia raap anundiat pinapaam, Aaisaak i tur tula ta ditul u ra aakapi urong Geraar ma ditul waan koni ma ra maalmaal.

³² U ra bung maa a kum tultul anun Aaisaak diat wapuai u ra daanim baa diat kili. Diat piri taana naa diat aa baat paa a palaa.

³³ Aaisaak i waiang taa a daanim maa, baa Sibaa. Kumari a iaa ra taamaan di waatungi baa Ber-Sebaa.§

³⁴ Baa ia 40 kilaala na lalaaun anun Esaau, i taulaa ma ru tabuan, Iudit a natun Beri a te Ket, ma Baasemaat a natun Elon a te Ket utkaai.

³⁵ A ru tabuan anun Esaau diaar watapunuk Aaisaak ma Rebekaa.

27

Iaakob i waruga paa a pir wadaan anun Esaau

¹ Baa Aaisaak i takaana a ruin mataana pa i babo wakaak ma. Raa bung na wanua Aaisaak i wataa paa anuna mugaana naat muaana Esaau karomi, ma i piri taana naa, “Natunglik!” Ma Esaau i baalui naa, “Bi ku iaau.”

² Aaisaak i piri naa, “Iaau aa takaana, pa iaau nunurai unaangaian ang maat.

³ Un lo paa anum bunaaraa na nilebe ma un lebe paa ngaang ta wewagua matira u ra bil na wanua.

§ 26:33: Sibaa a kukuraaina baa “weweliman”, ma Ber-Sebaa a kukuraaina baa “daanim na weweliman”

⁴ Un waninaar paa ta koina namnamian na winangaan baa iaau nemnemi, ma un loi karom iaau kupi ang aani. Ma ang pir wadaan ta ui baa ang maat maku.”

⁵ Rebekaa i walangoro taa Aaisaak baa i pirpir karom natunalik Esaau. Io, baa Esaau i waan kup a bil na wanua, kupi in lebe paa ta wewagua,

⁶ Rebekaa i wapua natuna Iaakob naa, “Baboi, iaau walangoro taa tamaam i piri karom temlik Esaau lenbi,

⁷ ‘Un lebe paa ta wewagua urin ma un waninaar paa ta koina namnamian na winangaan kupi ang aani. Io, ang pir wadaan ta ui namataa ra TADAARU baa ang maat maku.’

⁸ Io, natunglik, un walangoro iaau ma un paam a kum utnaa raap baa ang piri naa un paami.

⁹ Un waan ubarong naa ra kum wewagua ma un babo paa ta ru tubutubu na baarmaan na me, ma un lo diaar urin. Ma iaau ang waninaar paa ta koina namnamian na winangaan an tamaam, lenutmaa i nemnemi.

¹⁰ Io, un loi karom tamaam kupi in aan paai ma in pir wadaan ta ui baa in maat maku.”

¹¹ Iaakob i piri karom naana Rebekaa naa, “Iaau wakir a paning i weweu, iaku Esaau a panina i weweu.

¹² Baa tamaang in paam a paning ma in baat pa iaau naa iaau warugai, io, wakir in pir wadaan iaau, in taar ku ta dekdek na naagagon karom iaau.”

¹³ Naana i piri taana, “Natunglik, maadek wa a naagagon baa iaau ang lo paai. Un paam ku a

kum utnaa baa iaau aa pir taai taam. Un waan ma un lo paa ta ru me urin karom iaau.”

¹⁴ Io, Iaakob i waan ma i lo paa a ru me, ma i taar taai karom naana. Ma naana i waninaar paa a koina winangaan lenutmaa tamaandiat i nemnemi.

¹⁵ Ma Rebekaa i lo paa in koina maalu anu ra nuna mugaana naat Esaau, baa i walwalaangi ku u ra ruma, ma i wamong taa Iaakob a murmur na natuna mai.

¹⁶ Ma i burung baat taa kaai a panpanin Iaakob baa pa i weweu, ma ra pani ra me, a ru limaana ma ra in kabarono.

¹⁷ Io, i taar taa ma a koina namnamian na winangaan ungaai ma ra bred baa ia paam taai kupi natuna Iaakob in loi karom tamaana.

¹⁸ Iaakob i waan karom tamaana ma i piri lenbi, “Tamaang!” Ma tamaana i baalui naa, “Aawa, natunglik? Ui woi?”

¹⁹ Iaakob i piri taan tamaana, “Iaau Esaau anum mugaana naat, iaau aa waninaar paa a kum utnaa baa u pir taai taang. Wakaak, un ki ma un wangaan ko ra wewagua bi iaau aa lebe paai, ma namur un pir wadaan ta iaau.”

²⁰ Aaisaak i tiri natunalik Iaakob, “Le, u baat gagaa paa ku a wewagua mi lelawaai?” Iaakob i baalui naa, “A TADAARU anum God i waraaut iaau.”

²¹ Ma Aaisaak i piri taan Iaakob naa, “Waan marawaai urin baa ang paam lele a panim, baa ui mulu ut a natunglik Esaau, baa pate.”

²² Iaakob i waan marawaai karom tamaana Aaisaak, ma tamaana i paam lele a panina ma

i piri naa, "In ingaam in ingaan Iaakob, iaku a limaam a limaam Esaau."

²³ Aaisaak pa i nunurai naa Iaakob, maa i pula ma a ru limaam Iaakob i weweu welaar ma ra ru limaam tenalik Esaau. Io, Aaisaak i pir wadaani.

²⁴ Aaisaak i wetiri, "A lingtatuna ut, ui natunglik Esaau?" Iaakob i baalui, "Iaau ut mi."

²⁵ Ma Aaisaak i baalui naa, "Natunglik, lo ta utnaa urin ko ra utnaa baa u lebe paai kupi ang aani, ma ang pir wadaan ta ui."

Iaakob i lo tabaara taai ma i wangaan, ma i lo tabaarai ma ra waain ma i inim.

²⁶ Io, Aaisaak i piri naa, "Waan urin, natunglik, ma un dum a papaar a waang."

²⁷ Io, Iaakob i waan karom tamaana ma i dum a papaara waana. Baa Aaisaak i lung lele paa a maalu anun Esaau, i pir wadaan Iaakob ma i piri naa,

"Maia, aangawin natunglik i welaar ma ra aangawi ra buaal, baa a TADAARU ia wadaan taai.

²⁸ Ma God in tabaara ui ma ra ngaala na maaok taanginaanga u ra maawa,

ma ra koina pia, ma ra koina tinawa na wit,
ma ra waain in wa mongmongoro na waina.

²⁹ Ma a kum wunwuna taara diat a taraam taam,
ma diat a ki but keke karom ui.

Un naagagon a kum tatem liklik,

Ma a kum taptabun naam diat a ki but keke karom ui.

Ma diat raap baa diat pir aakaka ui,
din baanaakaka diat.

Ma diat raap baa diat pir wadaan ui,

din pir wadaan diat.”

³⁰ Aaisaak i pir wadaan taa Iaakob, ma baa ku i pari paa kon tamaana, Esaau kaai i waan paat ko ra nilebe.

³¹ Esaau bulung i waninaar paa a kokoina utnaa na winangaan ma i loi karom tamaana. I piri naa, “Tamaang, un tur ma, un ki baa un aan a winangaan baa iaau, natumlik, iaau lebe paai naa a maam, ma un pir wadaan iaau.”

³² Aaisaak i wetiri naa, “Woi ui?” Esaau i baalui naa, “Iaau natumlik Esaau, anum mugaana naat.”

³³ Ma Aaisaak i kakaian, ma i dadader ma i piri naa, “Woi kumun maa i lebe paa a wewagua ma i lo tabaara iaau mai? Iaau aan raap paai, ma mi ut ku maa iaau pir wadaan taai. Io, ui kaai u waan paat. Ma ia baa iaau aa pir wadaan taai, in daan ut.”

³⁴ Baa Esaau i walangoro a kum pirpir anun tamaana, i ung pulaanga wa a niluan, ma i piri naa, “Un pir wadaan ta iaau utkaai, tamaang.”

³⁵ Iaku Aaisaak i piri taana naa, “Temlik i waruga mulu pa iaau, ma ia walong paa anum pir wadaan.”

³⁶ Esaau i piri naa, “I dowot aakit a iang baa di taar taai un Iaakob.* Ia ru pakaan i waruga iaau. Ia lo paa anung kini na munuga, io mi bulung i lo paa anung pir wadaan.” Ma i tiri tamaana naa, “Pa ta pir wadaan mulu ma kuraa, baa un pir wadaan ta iaau mai?”

³⁷ Aaisaak i baalu Esaau naa, “Iaau aa pir wadaan taai naa in naagagon ui, ma ra kum

27:36: Tur 25:29-34

* **27:36:** Iaakob a kukuraaina baa “i warwaruga”

kakuna ut diat a ki na tultul anuna. Ma iaau taar taa a koina tinawa na wit taana, ma ra waain kaai baa in wa a mongmongoro na waina. Io, aawa balet ma maa ang taari taam, natunglik?”

³⁸ Esaau i piri taan tamaana, “Tamaang, pa ta pir wadaan mulu ma kuraa? Un pir wadaan ta iaau kaai, tamaang.” Ma Esaau i luan balet.

³⁹ Aaisaak i piri karom Esaau,
“Un lalaaun ingen ko ra koina pia,
ma welwelik kaai ko ra maaok taanginaanga
u ra maawa.

⁴⁰ Un lalaaun ko ra num in liwan na wineium,
ma un ki naatudaangi ra naagagon anun
temlik.

Iaku, namur baa u nem na laangalaanga,
un palaa pa ui ko ra nuna naagagon.”

⁴¹ Namur Esaau i nget Iaakob, kabina u ra pir wadaan baa Iaakob i lo paai kon tamaandiaar. Esaau i piri karom ia ut naa, “Tamaang marawaai in maat ma miaat a tapunuk uni. Baa a kum bungbung na tapunuk maa in raap, ang aak doko wa tenglik Iaakob.”

Iaakob i waan kup Lebaan

⁴² Baa Rebekaa i walangoro baraata a pirpir baa Esaau a mugaana natuna i piri, i wetulaa kup Iaakob a murmur na natuna. Rebekaa i piri taan Iaakob naa, “Walangoroi, temlik Esaau i nemi naa in aak doko ui kupi a nuknukina in ngo.

⁴³ Io, natunglik, un paam a utnaa baa ang piri taam. Tenglik Lebaan kurong ut u ra taamaan Aaraan. Mi ut un waan kupi.

⁴⁴ Un ki kumun marong tuk baa temlik in dumaana wa a utnaa baa un paam taai karomi.

⁴⁵ Ma baa pa in kaankaan ma, io, kuraa ku ang taar wa ta pirpir kup ui baa un waan talili balet urin. Pa iaau nemi baa ang luan mur raap un raa bung ku.”

⁴⁶ Io, Rebekaa i piri karom Aaisaak naa, “Anung lalaaun pa i koina ma kabina u ra ru tabuan anun Esaau, a ru tabuan Ket. Ma baa Iaakob bulung in taulaa ku ma ta tabuan ko ra taamaan mi, iaau pang lalaaun liklik.”

28

¹ Aaisaak i wataa paa Iaakob ma i pir wadaani ma i pir baat adekdeki baa, “Koku u taulaa ma ta tabuan Kaanaan.

² Un waan ut urong Mesopotaamia, kup a taamaan anun tabum Betuel, ma un baat paa anum ta tabuan marong ko ra kum natnatun labaam Lebaan.

³ God baa i Dekdek Aakit in pir wadaan ui ma in tabaara ui ma mongoro na natnatum, un wabure, ma un waan paat a tamaa ra mongoro na wunwuna taara.

⁴ God in tabaara ui ungaai ma ra num wuna taara ma ra pir wadaan baa i pir wadaan mun Aabaraam mai. Io, un kale a pia mi u lalaaun na waira uni, maa mari ut ia a pia baa God i taari karom Aabaraam.”

⁵ Baa Aaisaak i pirpir paa karom Iaakob, i tula wai urong Mesopotaamia. Iaakob i waan karom Lebaan, a natun Betuel a te Aaraam. Lebaan a tein Rebekaa, baa naandiaar ma Esaau.

⁶ Esaau i walangoroi naa tamaana Aaisaak ia pir wadaan taa Iaakob ma ia tula wai urong Mesopotaamia kupi in baat paa nuna ta tabuan matira. I nunurai kaai naa Aaisaak ia tur baat adekdek taai baa koku i taulaa ma ta tabuan Kaanaan.

⁷ Ma Esaau i walangoroi baa Iaakob i taraam karom tamaana ma naana ma ia waan urong Mesopotaamia.

⁸ Baa i nunurai naa Aaisaak pa i gaaia uni baa i taulaa ma ra ru tabuan Kaanaan,

⁹ i waan balet karom Ismaael a natun Aabaraam ma i taulaa ma natuna Maakaalat. Maakaalat anuna wetula tabuan. Maakaalat dina ma Nibaiot, a naat muaana, a natun Ismaael.

Iaakob i beberon irong Betel

¹⁰ Iaakob i waan ko ra taamaan Ber-Sebaa ma i waan urong kup a taamaan Aaraan.

¹¹ U ra nuna winawaan i ngo paa un raa wanua kupi in inep, maa in mage ia lop. I baat paa ina waat matira kupi in ululaangi baa in inep.

¹² Iaakob i beberon ma i babo paa a kaakaatato, i tur paai matira napia, ma i waan tato unaanga u ra maawa. Ma i babo a kum aangelo anun God diat waanwaan tato ma diat waanwaan pari uni.

¹³ Ma inaanga nate u ra kaakaatato, Iaakob i babo a TADAARU i tur taau ma i piri lenbi, "Iaau a TADAARU, a God anun tabum Aabaraam, ma a God anun Aaisaak. Ang tabaara ui ma ra num wuna taara ma ra pia maa u inep iaai.

¹⁴ Anum wuna taara diat a welaar ma ra kabu i ra pia ma diat a ki werweraan raap un waat na

mataana dadaip. A kum wunwuna taara raap din pir wadaan diat kabina un ui ma ra num wuna taara.

¹⁵ Iaaui ang ki ungaai ma ui, ma ang baboura ui u ra kum wanua raap baa un waan iaai. Ma ang ben talili ta ui balet kup a pia mi. Pang waan ingen paa kon ui tuk baa ang paam ot paa anung weweliman mi iaau aa paam taai karom ui.”

¹⁶ Io, Iaakob i tawaangun ko ra nuna ininep ma i piri naa, “Dawot aakit, a TADAARU kuri ut u ra wanua mi, iaku pa iaau nunurai.”

¹⁷ I burut aakit ma i piri balet lenbi, “Iaaui burut aakit u ra wanua mi! I dowot aakit a wanua mi a ruma anun God ma a bonanaaka i ra maawa.”

¹⁸ Iaakob i tur u ra malaana kinalik ma i lo paa ina waat baa i ululaangi, ma i watur taai, ma i langer taa a wel na oliwa nate uni.

¹⁹ Namuga a iaa ra wanua maa Lus, iaku Iaakob i kiaana wa a iaa ra wanua maa naa Betel.*

²⁰ Io, Iaakob i paam a weweliman ma i piri naa, “Baa God in ki ungaai ma iaau, ma in baboura iaau u ra nung winawaan, ma baa in tabaara iaau ma ra utnaa na winangaan kupi ang aani, ma ra maalu kupi ang mong mai,

²¹ ma ang pet laar paai baa ang waan talili kup a ruma anun tamaang, io, a TADAARU in waan paat anung God.

²² Ma ina waat mi iaau aa watur taai, in waan paat a ruma anun God, ma iaau ang tabaara God balet ma raaraa utnaa ko ra kum naina utnaa raap baa i tabaara iaau mai.”

* **28:19:** Betel a kukuraaina baa “ruma anun God”

29

Iaakob i waan paat karom Lebaan

¹ Iaakob i tur paa balet anuna winawaan, ma i waan paat taau u ra pia anura taara u ra papaara taubaar.

² I babo paa a daanim matira ungaai ma ra tula kikil na sip, diat inep marawaai naa ra daanim. Diat inep walaanga a pakaana bung na ininim. Maa ina waat ko ra mataara daanim maa i ngaala ma i mawaat.

³ Baa a kum kikil na sip raap diat aa waan ungaai taau matira, io, a kum tena baboura sip diat a lo wa ina waat ko ra mataa ra daanim ma diat a wainim diat. Namur diat a ung baat taa balet a mataa ra daanim mai.

⁴ Iaakob i tiri a kum tena baboura sip naa, "A kum tateng liklik, taanga waai muaat?" Diat baalui naa, "Miaat taangirong Aaraan."

⁵ I tiri diat naa, "Muaat nunura ut Lebaan, baa a tabun Naaor?" Diat baalui naa, "Miaat nunurai ut."

⁶ Namur Iaakob i tiri diat, "Lelawaai, i lalaaun wakaak ku?" Diat baalui naa, "I lalaaun wakaak ku. Baboi, natunalik a tabuan barong i waan urin ungaai ma ra kum sip, a iaana Raakel."

⁷ I piri taan diat, "Muaat baboi, a ngaala na mage utbaai mi, pa i ot utbaai a pakaana bung baa muaat a waruk a kum sip u ra liplip. Muaat a wainim ta diat ku, io, muaat a ben ta diat balet kup a wanua baa diat a aan wali iaai."

⁸ Diat baalui, "Pain miaat a pet laar paai. Miaat a ki walaanga paa ut a kum kikil na sip anu ra kum tena baboura sip raap. Baa diat a waan paat

ungaai, io, miaat a lo wa ina waat ko ra mataara daanim, ma miaat a wainim diat.”

⁹ Baa kuraa utbaai i pirpir ma diat, Raakel i waan paat ma ra kum sip anun tamaana, maa ia a tabuan na baboura sip.

¹⁰ Baa Iaakob i babo paa Raakel, natun Lebaan, ma ra nuna kum sip, i waan ma i lo wa ina waat ko ra mataara daanim, ma i wainim a kum sip anun labaana Lebaan, a tein Rebekaa, naan Iaakob.

¹¹ Iaakob i dum a papaara waan Raakel ma i luan dekdek.

¹² I wapua taa Raakel naa ia a natun Rebekaa, ia raa kakun tamaana Lebaan. Io, Raakel i kalaa kupi in wapua taa tamaana uni.

¹³ Io, baa Lebaan i walangoro a wewapua un Iaakob, a natun tenalik Rebekaa, i welulu gagaa, ma i gaaia baraatai. I raat paai ma i dum a papaara waana, ma i ben paai uaa u ra nuna ruma. Ma namur Iaakob i wapuui u ra kum utnaa raap.

¹⁴ Io, Lebaan i piri taana naa, “Ui, daar raa gaap ku.” Ma Iaakob i ki ungaai ma Lebaan welaar ma raain kalaang.

Iaakob i taulaa ma Leaa ma Raakel

¹⁵ Namur Lebaan i piri taana, “Ui a kakung, iaku pa un papaam biaa paa ku karom iaau. Aawa maa u nemi ang dok ui mai?”

¹⁶ A ru natnatun Lebaan, a ru tabuan, a iaa ra mugaana maa Leaa, ma a iaa ra murmurina Raakel.

¹⁷ A binilua i taana u ra mataan Leaa,* iaku Raakel panina i babo wawkakaak, ma a gau-gauwen.

¹⁸ Iaakob i nem aakit Raakel, io, i piri karom Lebaan naa, "Ang papaam karom ui ta 7 na kilaala, kupi un taraam taa a murmur na natumlik Raakel baa ang taulaa mai."

¹⁹ Lebaan i piri karom Iaakob, "I koina aakit baa un taulaa mai. Pa iaau nemi naa in taulaa ma ta muaana ingen. Io, un ki ut min naang."

²⁰ Io, Iaakob i papaam paa 7 na kilaala, kupi Lebaan in taraam taa Raakel karomi. Witu na kilaala maa i welaar ku ma kabaana bung karomi, kabina ku u ra nuna ngaala na nemnem kup Raakel.

²¹ Io, Iaakob i piri karom Lebaan naa, "Un taar taa ma anung tabuan. Anung kum kilaala na pinapaam ia raap, ma iaau nemi naa mir a taulaa ma."

²² Io, Lebaan i ben ungaai paa a kum taara raap ko ra taamaan maa, ma i paam a ngaala na winangaan.

²³ U ra marum i ben paa ku natuna Leaa, ma i tula taai karom Iaakob ma diaar taulaa.

²⁴ Lebaan i taar taa anuna tultul na tabuan Silpaa karom Leaa kupi in tultul anuna.

²⁵ U ra malaana, Iaakob i baboi naa Leaa ku ma diaar taulaa. Io, i piri karom Lebaan naa, "Aawa mi u paami karom iaau? Iaau papaam karom ui kupi ang taulaa ma Raakel, naka? I lawaai ma u waruga iaau?"

* **29:17:** Raa kum tena manaana u ra Buk Taabu diat nuki naa a kukuraaina naa a mataana i babo wakaak, ma raa kum tena manaana diat nuki naa mataana i bilua.

²⁶ Lebaan i baalui naa, “U ra numiaat taamaan, pa miaat wataulaa a kum murmur na natnatumi-aat muga, a kum mugaana ut diat a taulaa muga.

²⁷ A kudulaana wik mi un ki ungaai kumun ma Leaa, namur miaat a taar taa a murmur na natumiaat Raakel kaai, kup ta 7 na kilaala balet un papaam paai.”

²⁸ Ma Iaakob i paami ut lenmaa, diaar ki ungaai ma Leaa raa wik, ma namur Lebaan i taar taa bulung natuna Raakel kupi anuna taulaa utkaai.

²⁹ Lebaan i taar taa anuna tultul na tabuan Bilaa karom Raakel kupi in tultul anuna.

³⁰ Io, Iaakob i taulaa kaai ma Raakel. I nem dekdek aakit Raakel kon Leaa, ma i papaam karom Lebaan 7 na kilaala balet.

A kum natnatun Iaakob

³¹ Baa a TADAARU i baboi naa Iaakob pa i nem wakaak Leaa, i paapa a baa ra naat u ra in balaan Leaa. Iaku maa Raakel i bi.

³² Leaa i kipbaala, ma i buta paa raa naat muaana, ma i waatung taa iaana baa Ruben,[†] ma i piri lenbi, “A TADAARU i babo anung mawaat. Io, mi anung muaana in nem aakit iaau ma.”

³³ Leaa i kipbaala balet, ma i buta paa balet raa naat muaana, ma i piri naa, “A TADAARU i walangoroi naa Iaakob pa i nem iaau, io, i taar taa balet raa naat mi.” Ma i waatung taa a iaana baa Simion.[‡]

³⁴ Leaa i kipbaala balet ma i buta paa raa naat muaana. Leaa i piri naa, “Kumari anung muaana

[†] 29:32: Ruben a kukuraaina baa “babo a naat muaana” raa kukuraaina kaai baa “babo anung mawaat” [‡] 29:33: Simion a kukuraaina baa “ia walangoroi”

in ki marawaai ma karom iaau, maa iaau aa buta paa tula naat muaana uni.” Io, i waatung taa a iaana baa Lewi. §

³⁵ Leaa i kipbaala balet, ma i buta paa raa naat muaana. Ma i piri naa, “U ra pakaana bung mi ang pir walaawa paa a TADAARU.” Ma i waatung a iaana baa Iuda.* Namur i ngo ko ra binabuta.

30

¹ Baa Raakel i baboi naa pa i buta taa ta kum naat un Iaakob, i nuknuk aakaka karom Leaa, ma i piri karom Iaakob naa, “Un wangaala taa anung ta kum naat, kaduk ang maat ma ra tapunuk.”

² Iaakob i kaankaan ma karom Raakel, ma i piri naa, “Iaau pang paam laar paa ta utnaa baa i tale God ku in paami, baa i naagagon baat ui kupi koku u babuta.”

³ Ma Raakel i piri naa, “Bi ia Bilaa, anung tultul na tabuan, un inep ungaai mai kupi in buta taa anung ta kum naat, kupi iaau kaai ang wagua paa ta kum naat.”

⁴ Raakel i taar taa anuna tultul na tabuan karom Iaakob ma i inep ungaai mai.

⁵ Ma Bilaa i kipbaala ma i buta paa raa naat muaana.

⁶ Raakel i piri naa, “God i naagagon iaau naa iaau takado. Ia walangoro anung aaraaring ma ia taar taa raa naat muaana taang.” Ma i waatung taa a iaana naa Daan.*

⁷ Bilaa i kipbaala balet, ma i buta taa a weru naat un Iaakob.

§ 29:34: Lewi a kukuraaina baa “ki marawaai” * 29:35: Iuda a kukuraaina baa “pir walaawa” * 30:6: Daan a kukuraaina naa “i naagagon iaau naa iaau takado”

⁸ Raakel i piri naa, "Iaau ongor kupi ang uwia paa tenawawing, ma iaau aa uwia paai." Io, i waatung taa a iaana naa Naaptaali.[†]

⁹ Baa Leaa i baboi naa pa i babuta ma, i taar taa anuna tultul na tabuan Silpaa taan Iaakob kupi anuna tabuan.

¹⁰ Silpaa i buta paa raa naat muaana.

¹¹ Leaa i piri naa, "Iaau daan." Ma i waatung taa a iaana naa Gaad.[‡]

¹² Silpaa i buta paa balet raa naat muaana.

¹³ Leaa i piri naa, "Iaau gaaia aakit. A kum tabuan diat a piri un iaau naa iaau gaaia." Io, i waatung taa iaana naa Aaser.[§]

¹⁴ U ra pakaana bung baa i ot kupi din tangaa wit, Ruben i waan kup a pinapaam ma i baat paa raa kum diwaai na binabuta, ma i lo paati karom naana Leaa. Iaku Raakel i piri taan Leaa lenbi, "Le, maari iaau ma ta kum diwaai na binabuta kon natum."

¹⁵ Leaa i baalui naa, "U aa ben paa mun anung taulaa kon iaau, io, mi u nemi bulung naa un lo paa ta kum diwaai na binabuta kon natunglik." Iaku Raakel i piri naa, "Baa un taar taa ta diwaai na binabuta kon natum, io, un inep ungaai ma Iaakob umari u ra marum."

¹⁶ Io, baa Iaakob i waan talili ko ra pinapaam u ra maluraap, Leaa i waan baraata paai, ma i piri taana, "Un inep ungaai ma iaau mari u ra marum. Iaau aa kul pa ui ma ra kum diwaai na binabuta anun natunglik." Io, Iaakob i inep ungaai mai u ra bung na marum maa.

[†] 30:8: Naaptaali a kukuraaina naa "ongor" [‡] 30:11: Gaad a kukuraaina naa "daan" [§] 30:13: Aaser a kukuraaina naa "gaaia"

¹⁷ God i walangoro a aaraaring anun Leaa, ma Leaa i kipbaala balet, ma i buta paa a welima na naat muaana un Iaakob.

¹⁸ Leaa i piri naa, "God ia dok ta iaau, kabina maa iaau taar taa anung tultul na tabuan taa ra nung muaana." Io, i waatung taa a iaana naa Isaakaar.*

¹⁹ Leaa i kipbaala balet, ma i buta paa a we-6 na naat muaana.

²⁰ Namur Leaa i piri naa, "God ia taar taa a koina wetabaar karom iaau. U ra pakaana bung mi, anung muaana in papaam karom iaau ma ra urur, maa iaau aa buta taa nom na naat muaana uni." Io, i waatung taa a iaana naa Sebulon.†

²¹ Namur Leaa i buta paa raa tabuan, ma i waatung taa a iaana Dina.

²² God i nuk paa Raakel, i walangoro anuna aaraaring, ma i palaa baa ra naat u ra in balaana.

²³ Io, i kipbaala, ma i buta paa raa naat muaana, ma i piri naa, "God ia rakaan wa a wawirwir kon iaau."

²⁴ Io, i waatung taa a iaana naa Iosep, ma i piri naa, "A TADAARU in taar taa maku ta naat muaana balet taang."‡

A kum wewagua anun Iaakob diat bure

²⁵ Namur baa Raakel ia buta paa Iosep, Iaakob i piri karom Lebaan naa, "Iaau nemi naa un taraam wa iaau ma, kupi ang waan talili balet kup anung taamaan.

* **30:18:** Isaakaar a kukuraaina naa "wedok" † **30:20:** Sebulon kaduk a kukuraaina naa "urur" ‡ **30:24:** Iosep a kukuraaina naa "in taar taa balet"

²⁶ Ang waan u ra nung winawaan. Un maadek taa anung ru tabuan, ma ra nung kum naat kaai karom iaau, maa iaau aa papaam paa karom ui kup diaar. Ui ut u nunura a kum ngaala na pinapaam iaau aa paam taai karom ui.”

²⁷ Iaku Lebaan i piri taana naa, “Baa u maari iaau, io, un ki kumun karom iaau. Iaau paam uraura ma iaau nunurai naa a TADAARU i wadaan iaau, kabina un ui.”

²⁸ Lebaan i piri kaai naa, “Un wapua iaau baa taiaadi maa u nemi kupi ang dok ui mai, ma ang taari taam.”

²⁹ Iaakob i piri taana, “Ui ut u aa nunura anung pinapaam baa iaau aa paam taai, ma ra num kum wewagua diat bure u ra nung binaboura.

³⁰ Baa iaau waan paat min anum kum sip pa diat mongoro, ma mi anum kum sip diat aa mongoro aakit. Pakpakaana bung raap baa iaau paam raa utnaa anum, TADAARU i wadaan ui. Ma unaangaian maa ang paam ta utnaa kup anung kum naat?”

³¹ Lebaan i wetiri, “Aawa maa ang taari taam?” Iaakob i babaalu naa, “Koku u taar taa ta utnaa taang. Iaku un taraam u ra nuknuking bi, baa ang baboura balet anum kum sip.

³² Un maadek wa iaau baa mari ang waan naliwan u ra num kum sip ma ra kum me, ma ang lo wa a kum tukatuka na sip ma ra kum me, ma ra kum marut na naatnaat na sip. Diat maa anung wedok.

³³ Namur baa un waan urin ma un babo anung kum sip, un nunurai baa iaau dowot baa pate. Baa un babo paa ta sip baa ta me baa pa i

tukatuka ma ta sip baa pa i marut, io, un nunurai naa iaau walong paai.”

³⁴ Lebaan i piri taana naa, “Koina ku, daar a paami lenutmaa u aa piri.”

³⁵ Iaku u ra bung ut maa, Lebaan i rakaan raap wa a kum muaana na me baa a weuindiat i tukatuka ma i aalaal na liklik kabaang kuraa un diat, ma ra kum tabuan na me baa i tukatuka, ma i lo raap paa a kum marut na sip kaai. Namur i wapua taa a kum natnatuna baa a kum muaana kupi diat a baboura diat un ta wanua ingen.

³⁶ Ma Lebaan i weur ungaai ma diat i welaar ma tula bung na winawaan ma diat ki matira, ma Iaakob i baboura a kum wewagua baa diat ki talili.

³⁷ Iaakob i lo paa a kum matakina gagaana diwaai, ko ra tuluin mangaana diwaai,§ i paal kutkutu a panindiat, kup a kum gagaana diwaai in kabaang ma in marut.

³⁸ I wainep taa a kum gagaana diwaai u ra kum utnaa na ininim ara kum wewagua, kupi diat a taana takado namataan diat baa diat waan na ininim. Diat waan ungaai,

³⁹ ma diat taulaa namuga naa ra kum gagaana diwaai maa. Ma a kum wewagua raap baa diat buta pa diat matira, a panindiat i aalaal, i tukatuka ma a liklik kabaang un diat,

⁴⁰ ma Iaakob i rakaan ingen wa a kum naatnaat na sip kupi diat ut. Iaku a kum wewagua baa diat tukatuka ma diat marut, baa diat taulaa diat raap diat webabo ungaai ma ra kum sip anun

§ 30:37: U ra pirpir Inglis, a iaa ra tuluin diwaai naa: poplar, almond ma plane

Lebaan. I paam a mangamangaan mi kupi a kum sip ma ra kum me anuna diat a mongoro, ma in weraana wa diat ko ra kum sip ma ra kum me anun Lebaan.

⁴¹ Baa a kum dekdek na tabuan na wewagua diat taulaa ma ra kum muaanaina, io, Iaakob i ung a kum gagaana diwaai namuga namataan diat kupi diat a baboi ma diat a taulaa naa ra kum gagaana diwaai maa.

⁴² Baa a kum binilua na wewagua diat taulaa, Iaakob pa i ung taa ta kum gagaana diwaai. I paami lenmi kupi a kum binilua na wewagua anun Lebaan, ma a kum dekdekina anun Iaakob.

⁴³ U ra mangamangaan mi, Iaakob i waan paat a tadaaru na muaana. Anuna mongoro na wewagua, mongoro na tultul na muaana ma ra kum tultul na tabuan, a kum kaamel ma ra kum dongki.

31

Iaakob i waan ino paa kon Lebaan

¹ Raa bung na wanua, Iaakob i walangoro taa a kum natnatun Lebaan, a kum muaana, diat piri lenbi, "Iaakob ia lo raap paa a kum utnaa baa tamaandaat i naagagoni, ma u ra kum utnaa anun tamaandaat i lo paa a ngaala na wunuwung koni."

² Ma Iaakob ia babo lele paa kaai a mangamangaan anun Lebaan karomi, wakir ma i welaar ma namuga.

³ Ma a TADAARU i piri taan Iaakob naa, “Un waan talili kup a pia anu ra kum tamtamaam ma ra num wuna taara, ma iaau ang ki ungaai ma ui.”

⁴ Io, Iaakob i taar wa a pirpir kup Raakel ma Leaa baa diaar a waan kupi, u ra pakaana baa anuna kum wewagua diat ki iaai.

⁵ Iaakob i piri taan diaar lenbi, “Iaau baboi naa a mangamangaan anun tamaamur karom iaau wakir ma i welaar ma namuga, iaku a God anun tamaang kuri ut i ki ungaai ma iaau.

⁶ Mur nunurai naa iaau papaam karom tamaamur ma ra dekdeking raap,

⁷ ma a tamaamur ia waruga ta iaau ma i puku anung wedok welaar ma noina pakaan. Iaku God pa i maadek wai kupi in baanaakaka iaau.

⁸ Baa i piri naa, a kum tukatuka na wewagua raap maa anung wedok, io, a kum wewagua raap diat buta utkaai a kum naat na tukatuka na wewagua. Ma namur i pukui bulung ma i piri naa, a kum wewagua baa i aalaal na liklik kabaang kuraa un diat, maa anung wedok. Io, a kum wewagua raap diat buta a kum naat na wewagua baa i aalaal na liklik kabaang kuraa un diat.

⁹ Io mi, God ia lo wa a mongoro na wewagua kon tamaamur ma ia taar ta diat taang.

¹⁰ “U ra kalaang baa a kum wewagua diat laana taulaa uni, iaau beberon. Ma u ra nung beberon iaau babo a kum muaana na me, a kum tukatuka ma diat baa i aalaal na liklik kabaang kuraa un diat, diat taulaa ma ra kum tabuan na me.

¹¹ U ra nung beberon a aangelo anun God i wataa iaau naa, ‘Iaakob.’ Iaau baalui naa, ‘Mi ut

iaau.'

¹² Ma aangelo i piri naa, 'Babo tato ma un babo a kum muaana na me raap baa diat taulaa ma ra kum tabuan na me, diat a kum tukatuka ma diat kaai baa i aalaal na liklik kabaang kuraa un diat, maa iaau aa babo a kum utnaa raap baa Lebaan i paampaami karom ui.

¹³ Iaa u a God taanga Betel, a wanua baa u langer taa a wel u ra toro na waat iaai, ma u paam taa a weweliman karom iaau iaai. Io, tur paa, ma un waan taanga min. Un waan talili kup a pia baa di buta ui iaai.' "

¹⁴ Raakel ma Leaa diaar baalu Iaakob lenbi, "Mir a ki balet ma kup aawa? Maa pain mir a kale ta utnaa ko ra kum wunuwung anu ra tamaamir.

¹⁵ Maa i babo mir ku welaar ma ra ru waira. Wakir i taraam wa mir ku kupi un kul pa mir, i waraap wa utkaai a winekul baa u kul pa mir mai.

¹⁶ Lingtatuna aakit, God ia lo wa a wuwuwung kon tamaamir ma ia taar taai baa anundaat ma ra kum natnatundaat. Io, un paam ku a utnaa baa God ia pir taai taam."

¹⁷ Ma Iaakob i wakaa taa anuna ru tabuan ma ra kum natnatuna u ra kum kaamel.

¹⁸ Ma i lu ungaai muga paa anuna kum wewagua kupi diat a muga, ma diat waan. I lo raap paa kaai a kum utnaa liklik baa i kalei baa i ki utbaai irong Mesopotaamia. Ma diat waan kup Aaisaak, a tamaan Iaakob, baa i ki irong u ra pia Kaanaan.

¹⁹ Namuga taa ra nundiat winawaan, baa Lebaan i waan kupi in gele anuna kum sip,

Raakel i walong paa a kum naatnaat na taabataaba liklik, a kum god anun tamaana Lebaan.

²⁰ Iaakob i waruga taa Lebaan, a te Aaraam, ma i kalaa ino paa koni, ma pa i nemi naa in wapua kaapa taai.

²¹ Io, i tur paa ma i waan ungaai ma ra nuna kum utnaa raap, i waan likaai a daanim Eupraat, ma i waan tutunga ku a kum taangaai u ra papaar Giliaad.

Lebaan i waan murmur Iaakob

²² Baa ia tula bung u ra winawaan anun Iaakob, di wapua Lebaan naa Iaakob ia kalaa ino paa.

²³ Namur Lebaan i ben paa anuna taara ma diat murmur kup Iaakob welaar ma 7 na bung, ma diat waan paat karomi u ra kum taangaai irong u ra papaar Giliaad.

²⁴ U ra marum God i waan paat karom Lebaan a te Aaraam u ra beberon, ma i piri taana naa, "Baboura ui u ra num pirpir karom Iaakob. Koku u maangi ma ta mangaana pirpir baa in burut uni."

²⁵ Io, Lebaan i waan paat matira u ra kum taangaai irong u ra papaar Giliaad, baa Iaakob diat, diat aa watur paa anundiat kum ruma na sel iaai. Io, Lebaan ma ra nuna taara diat kaai diat watur anundiat kum ruma na sel matira.

²⁶ Lebaan i piri karom Iaakob lenbi, "Aawa mi u paami karom iaau? U waruga iaau, ma u aal paa a ru natnatung lenbaa naa u aal pa diaar u ra purpuruan.

²⁷ I lawaai maa u waruga iaau lenmi? U welulu ino paa ku, ma pa u wapua ta iaau kupi ang

tula wa muaat ma ra gaaia ma ra kelekele u ra tinaangi i ra gitaa ma ra taambarin.

²⁸ U aa paam wa a longlong na mangamangaan, baa pa u ki pa iaau kupi ang dum taa a papaara waa ra kum taptabung ma a ru natnatung ma ang tur tula wakaak wa diat.

²⁹ A dekdeking kuri ut, i tale ku baa ang baanaakaka ui, iaku nabari a God anun tamaam i piri taang lenbi, 'Baboura ui u ra num pirpir karom Iaakob. Koku u maangi ma ta mangaana pirpir baa in burut uni.'

³⁰ U aa waan kabina maa u nemi naa un waan talili ma kup a taamaan anun tamaam, iaku kup aawa maa u walong paa anung kum god?"

³¹ Iaakob i baalu Lebaan naa, "Iaau burut, maa iaau nuki naa un ben talili paa a ru natnatum kon iaau ma ra kaankaan.

³² Iaku baa un baat paa te baa anum kum god kuaa taana, in maat. Namuga u ra mataara kum kakundaar, ui ut un baat kup ta utnaa baa anum, kuri min naang. Ma baa u aa baat paa ta utnaa, io, un lo paai." Iaakob pa i nunurai naa Raakel ia walong paa a kum god.

³³ Io, Lebaan i ruk u ra ruma na sel anun Iaakob ma u ra ruma na sel anu ra ru tabuan na tultul anun Raakel ma Leaa, ma pa i baat paa ta utnaa. I ruk kaai u ra ruma na sel anun Leaa. Baa i pari, i ruk bulung u ra ruma na sel anun Raakel.

³⁴ Raakel ia wapari wa a kum taabataaba na god maa, ma ia waruk taai u ra nuna kiki, baa i laana ki uni nate u ra kaamel, ma i ki baat pa diat. Lebaan i taakit pukpuku raap taa a kum utnaa u ra ruma na sel ma pa i baat paa ta utnaa.

³⁵ Raakel i piri taan tamaana naa, “Anung tadaaru, koku u kaankaan karom iaau baa pa iaau tur u ra mugaana mataam, maa anung kalaang i um iaau.” Io, i baat papaa ma pa i baat paa ta utnaa.

³⁶ Iaakob i kaankaan ma i pirpir dekdek karom Lebaan lenbi, “Aawa maa iaau paam aaka taai, ma woi na mangaana aakaina maa iaau paam taai mi, u lu murmur iaau uni?

³⁷ Mi baa u aa baat pukpuku taa anung kum utnaa raap, aawa ma maa u baat paai ko ra num ruma? Ung taai bin namuga naa ra kum kakum ma ra kum kakung, kup diat ut diat a naagagoni baa woi na paan daar maa i takado.

³⁸ “Iaau aa ki paa karom ui 20 kilaala ma. Anum kum sip ma ra kum me diat lalaun wawkakaak ma diat babuta wakaak u ra nung binaboura. Pa iaau aan paa ta naat na muaana na sip kon ui.

³⁹ Pa iaau lo taa ta wewagua karom ui baa ta kuaabaar na wewagua i aak doko taai, iaau ut iaau laana kiaanai. Baa te i raara, baa di walong paai u ra marum baa u ra keke, u nemi naa iaau ut ang baalui.

⁴⁰ U ra bungbung na keke, a mage i raang aakaka iaau, ma u ra bungbung na marum iaau madiring ma pa iaau ininep wakaak.

⁴¹ I lenmi karom iaau u ra 20 kilaala raap baa iaau ki karom ui. U ra 14 na kilaala iaau papaam karom ui kup a ru natnatum, ma 6 na kilaala iaau papaam kup anung kum wewagua. Iaku ui, u puku anung wedok naina pakaan.

⁴² Iaku God anun tamaang i ki ungaai ma iaau, a God anun Aabaraam, ma a God anun Aaisaak.

Baa gun pa in ki ungaai ma iaau, kuri un tula wa iaau ku ma ra pabono limaang. God ia babo anung kum mawaat ma ra dekdek na pinapaam baa iaau paami ma ra ru limaang, ma nabari u ra marum i taar a dekdek na pirpir karom ui.”

⁴³ Lebaan i piri karom Iaakob lenbi, “A ru tabuan baa a ru natnatung, ma anundiaar kum naat kaai a kum taptabung. A kum wewagua kaai anung ut, io, a utnaa raap baa u watur akotoi, anung ut. Iaku pang paam ta utnaa kabina u ra ru natnatung ma ra kum taptabung baa diaar aa buta pa diat.

⁴⁴ Io mi, daar a paam ta kunubu. Ma a kunubu maa in papaam lenbaa a wewapua kaapa naliwan karom daar.”

⁴⁵ Io, Iaakob i lo paa ina waat ma i watur taai lenbaa a toro.

⁴⁶ Ma i piri taa ra kum kakuna naa, “Muaat a lo ungaai a waatwaat urin.” Io, diat lo ungaai taa a kum waat, ma diat paam paa a aaim mai. Namur diat wangaan naa ra aaim maa.

⁴⁷ Lebaan i waatung taa a waat na aaim maa baa Iegaar-Saadutaa, ma Iaakob i waatungi naa Gaaled.*

⁴⁸ Lebaan i piri, “A waat na aaim mi in lenbaa a wewapua kaapa naliwan karom daar u ra bung mi.” Maa ia a kabina baa di waatungi naa Gaaled.

⁴⁹ Di waatungi kaai naa Mispaa, † maa Lebaan i piri kaai naa, “A TADAARU in babo daar u ra

* **31:47:** Iegaar-Saadutaa a pirpir Aaraam, ma Gaaled a pirpir Ebraaio. Raa kukuraain diaar ku naa “waat na aaim na wewapua kaapa” † **31:49:** Mispaa a kukuraaina naa “turtur na ruma kup a tena binaboura”

nundaar kinkini weraan.

⁵⁰ Baa pa un waki wakaak a ru natnatung ma baa un taulaa ingen balet kon diaar, nuk paai, God in nunura a weweliman naliwan taan daar, baa pa te i ki ungaai ma daar.”

⁵¹ Lebaan i piri kaai karom Iaakob lenbi, “Bi ia a aaim ma bi ia a toro na waat. Iaa u aa watur taai naliwan taan daar.

⁵² A aaim, ma a toro na waat mi diaar wewapua kaapa baa iaa u pang waan likaai a aaim mi kup anum pakaana kupi ang baanaakaka ui iaai. Ma ui kaai pa un waan likaai a aaim mi ma ra toro na waat mi kup anung pakaana kupi un baanaakaka iaa u iaai.

⁵³ A God anun Aabaraam, ma a God anun Naaor, ma a God anu ra kum tamtamaandiat, in naagagon naliwan taan daar.”

Io, Iaakob i paam a weweliman u ra iaa n God anun tamaana Aaisaak.

⁵⁴ Ma i aak doko paa raa wewagua ma i wetabaar mai karom God, matira u ra kum taangaai. Ma i aaring Lebaan ma ra nuna taara baa diat raap diat a wangaan ungaai. Baa diat aa wangaan raap, diat inep paa balet matira.

⁵⁵ U ra malaana kinalik, u ra bung namur taana, Lebaan i dum taa a papaa ra waa ra kum taptabuna, a ru natnatuna ma i pir wadaan ta diat ma i waan talili kon diat kup anuna taamaan.

32

*Iaakob i waninaar
kupi in baraata Esaau*

¹ Baa Iaakob i waan waanwaan, a kum aangelo anun God diat baraatai.

² Ma baa i babo pa diat, i piri naa, “A wanua mi anun God baa i ki iaai.” Ma i waatung taa a wanua maa naa Maanaaim.*

³ Iaakob i tula muga wa a kum tena wewapua karom tenalik Esaau, irong u ra pia Seir, baa di waatungi kaai naa Edom.

⁴ I wapua ta diat lenbi, “Bi ia a utnaa maa muaat a piri taa ra nung ngaala Esaau, ‘Iaau anum tultul Iaakob, iaau aa ki iwan ungaai paa ma Lebaan, ma mi iaau nem na waan talili ma,

⁵ ungaai ma ra nung kum bulumakaau, kum dongki, kum sip ma ra kum me, a kum tultul na muaana ma ra kum tultul na tabuan. Io, mi iaau taar a pirpir kup ui, anung tadaaru, kupi un maari iaau ma un maraam pa iaau.’ ”

⁶ Baa a kum tena wewapua diat waan talili karom Iaakob, diat piri naa, “Temlik Esaau kuraa i waan urin kupi in baraata ui, ma 400 na muaana kuraa diat weur mai.”

⁷ Iaakob i burut dekdek aakit, ma i laklagon a nuknukina. Io, i weraana wa a taara baa diat ki ungaai mai un ru kikil. I weraana kaai a kum bulumakaau, a kum kaamel ma ra kum wewagua raap.

⁸ I nuknuk lenbi naa, “Kaduk baa Esaau in waan paat ma in weium ma ra mugaana kikil, io, a weru kikil diat a welulu ino.”

⁹ Iaakob i aaraaring lenbi, “A God anun tabung Aabaraam, ma a God anun tamaang Aaisaak, ui a TADAARU baa u piri taang naa, ang waan talili balet kup anung taamaan ma ra kum kakung, ma ui ut un waraaut iaau.

* 32:2: Maanaaim a kukuraaina naa “ru kem”

¹⁰ Iaa u anum tultul ku, iaku pa iaa u koina kup anum maarmaari ma ra num lingtatuna na mangamangaan baa u paampaami karom iaa u. Namuga baa iaa u waan likaai a daanim Ioridaan, pa iaa u lo ta kum utnaa, anung ina buka ku. Ma mi baa iaa u waan talili, miaat ru kikil ma.

¹¹ Iaa u aaraaring baa un walaauun iaa u ko ra limaan tenglik Esaau, maa iaa u burut kaduk in waan urin ma in um iaa u ungaai ma ra kum naat liklik ma ra kum nanaandiat.

¹² Iaku ui ut u aa pir taai taang naa, un waraaut iaa u ma un wabure anung wuna taara, welaar ma ra woio taanga nakono, baa pa in te in luk laar paai.”

¹³ U ra bung na marum maa, Iakob i ngo matira. Ma ko ra nuna kum wewagua ut i pilak paa raa kum wewagua baa in tabaara tenalik Esaau mai:

¹⁴ 200 na tabuan na me, ma 20 muaanaina,

200 na tabuan na sip, ma 20 muaanaina,

¹⁵ 30 tabuan na kaamel ma ra kum natnatundiat,

40 tabuan na bulumakaau ma 10 muaanaina,

20 tabuan na dongki ma 10 muaanaina.

¹⁶ Iakob i maadek taa a kum wewagua mi u ra binaboura anu ra kum tultul, ma i piri taan diat naa, “Muaat a muga taang, ma muaat a weraana a kum wewagua, ma muaat a taar ta kum kolo naliwan taa ra kum kikil na wewagua.”

¹⁷ I wapua taa a tultul baa i muga taan diat naa, “Baa tenglik Esaau in baraata ui, ma in tiri ui naa, ‘Ui anun woi, ma un waan uwaai, ma anun woi a kum wewagua mi diat mukmuga taam?’

¹⁸ Io, un piri naa, 'Anu ra num tultul Iaakob, kuraa i murmur taamiaat. Ma a kum wewagua mi a kum wetabaar anuna karom ui, anuna tadaaru.' "

¹⁹ I wapua taa kaai a weru tultul, a wetula tultul, ma diat raap baa diat weur ungaai ma ra kum kikil na wewagua naa, "Muaat raap muaat a pir ku raa pirpir mi, baa tenglik Esaau in baraata muaat.

²⁰ Ma muaat a nuk paai, muaat a piri naa, 'Anum tultul Iaakob kuraa i murmur taamiaat.' "

I nuki naa, "Ang wamaalmaal muga paa a nuknukina ma ra kum wetabaar bi ang taar muga wai karomi. Namur baa ang baraata paai, kaduk in gaaiia pa iaau."

²¹ Io, a kum wetabaar anun Iaakob diat muga waanwaan taana, iaku ia ut i ki akot ku matira u ra bung na marum maa.

Iaakob ma God diaar wegunaar

²² U ra bung na marum ut maa, Iaakob i tawaangun ma i ben paa anuna ru tabuan, a ru tultul na tabuan ma noina ma raa natnatuna, ma i tula bolo wa diat kup raa papaara daanim Iaakob u ra wanua baa di waanwaan bolo iaai.

²³ Baa ia tula bolo wa diat, i taar bolo wa bulung anuna kum utnaa raap.

²⁴ Iaakob maku i ki matira, ma raa muaana i waan paat karomi ma i raat paai ma diaar wegunaar taltalili maku matira, tuk baa i keke taau un diaar.

²⁵ Baa a muaana maa i kariaanai naa pa i dekdek paa ma Iaakob, i papaam pari kup a

kakanaawa u ra titin Iaakob ma i biu puku taai ma i takiraa.

²⁶ A muaana maa i piri naa, “Un paki wa iaau baa ang waan maa ia keke.” Iaku Iaakob i baalui naa, “Pang paki wa ui, tuk ut baa un pir wadaan ta iaau.”

²⁷ Io, a muaana maa i tiri naa, “Woi na iaam?” Iaakob i baalui naa, “A iaang Iaakob.”

²⁸ A muaana maa i piri naa, “A iaam wakir balet ma Iaakob, a iaam Israael,† kabina maa u wegunaar ungaai ma God, ma ra taara, ma u aa uwia paai.”

²⁹ Iaakob i piri naa, “In koina baa un waatung taa a iaam taang.” Iaku i baalui naa, “I lawaai maa u wetiri kup a iaang?” Ma i pir wadaan taa Iaakob matira.

³⁰ Io, Iaakob i waatung taa a wanua maa Peniel,‡ ma i piri naa, “A kabina maa iaau babo a mataan God, ma iaau aa lalaaun pilaa.”

³¹ A mage i waan tato waanwaan ma Iaakob i waan paa ko ra wanua maa baa i waatung taai ma Peniel, ma i waan bukabuka maku, kabina u ra kakanaawa u ra titina baa i takiraa.

³² Io, tuk u ra bung mi, a taara Israael pa diat aan a lolo ko ra kakanaawa i ra titi ra kum wewagua, maa kabina di biu puku taa a kakanaawa u ra titin Iaakob.

33

Iaakob i baraata Esau

32:28: Tur 35:10 † **32:28:** Israael a kukuraaina naa “diaar wegunaar ungaai ma God” **32:29:** Muk 13:17,18 ‡ **32:30:** Peniel a kukuraaina naa “a mataan God”

¹ Iaakob i babo kado, ma i babo paa Esaau diat waan karomi ungaai ma ra nuna 400 na muaana. Io, i weraana a kum natnatuna karom a kum nanaandiat, Leaa, Raakel ma ra ru tultul na tabuan kaai.

² I watur taa a ru tultul na tabuan ma ra kum natnatundiaar namuga, namur Leaa ma ra kum natnatuna, io, Raakel ma Iosep namur aakit.

³ Iaakob i muga pa diat kupi diat a waan baraata tenalik. Baa i marawaai karomi, i maatudung waanwaan ma ra mataana unapia ma ra urur karomi welaar ma 7 na pakaan.

⁴ Iaku Esaau i gaaia paa Iaakob, i welulu baraatai, i raat paai, ma i dum a papaara waana ma diaar luan.

⁵ Baa Esaau i babo paa a kum tabuan ma ra kum naat liklik, i wetiri naa, "Woi diat mi ungaai ma ui?" Iaakob i baalui naa, "Anung tadaaru, anung kum naat ut mi. God i maari iaau ma i tabaara iaau ma diat."

⁶ Io, a ru tultul na tabuan ma nundiaar kum naat diat waan marawaai karom Esaau, ma diat kaai diat maatudung karomi.

⁷ Namur Leaa ma ra nuna kum naat bulung diat maatudung karomi, ma namur aakit Raakel ma Iosep diaar waan ma diaar maatudung karomi.

⁸ Esaau i tiri Iaakob lenbi, "Iaau baraata muga anum kum wewagua. Aawa kabina maa u tula muga wa diat?" Iaakob i baalui naa, "Anung tadaaru, iaau tula muga wa diat kupi un maraam pa iaau."

⁹ Esaau i baalui balet naa, "Tenglik, anung kum wewagua kaai diat teng. Aawa baa anum un paam kotoi."

¹⁰ Iaakob i worwor ku naa, “Painte, baa u aa maraam pa iaau, un taraam paa anung kum wetabaar. Ma baa iaau babo ui, i lenkubaa iaau babo a mataan God, ma mi u aa maraam mulu pa iaau.

¹¹ Un taraam paa anung kum wetabaar baa iaau tabaara ui mai. Maa God i maari aakit iaau, ma aawa raap baa iaau nemi iaau aa watur kotoi.” Baa ut Iaakob i worwor liklik, io, Esaau i taraam maraagam.

¹² Ma Esaau i piri taana naa, “Io, daat a waan. Daat a weur maku.”

¹³ Ma Iaakob i piri karomi naa, “Anung tadaaru, u nunurai naa anung kum naat diat aa bilua u ra winawaan, ma ang baboura diat ungaai ma ra kum sip ma ra kum bulumakaau baa diat wewangaau. Baa din wararaak diat un raa kudulaana bung, a kum wewagua raap diat a maat.

¹⁴ Un maadek wa iaau anum tultul. Un muga, ma iaau ang waan murmur a winawaan i ra nung kum wewagua ma ra nung kum naat liklik, tuk baa miaat a waan paat karom ui irong Seir.”

¹⁵ Esaau i piri naa, “Ang maadek taa anung ta taara ungaai ma ui.” Iaakob i baalui, “Anung tadaaru, maadek wai. A utnaa ku baa iaau nemi maa u aa maraam pa iaau.”

¹⁶ Io, u ra bung ut maa Esaau i tur paa ma i waan talili balet urong Seir.

¹⁷ Iaku Iaakob i waan urong Sukot, ma matira i watur anuna ruma na sel ma ra kum palpalip anu ra nuna kum wewagua. Io, di waatung taa a

wanua maa ma Sukot.*

¹⁸ Baa Iaakob i waan taangirong Mesopotaamia, i waan paat irong u ra pia Kaanaan, ma pa i baraata ta mawaat u ra nuna winawaan. Ma i watur anuna ruma na sel marawaai naa ra taamaan Sekem.

¹⁹ Iaakob i kul paa a pakaana pia baa i watur a kum ruma na sel iaai, ma 100 na pakaana silwa ko ra kum natnatun Aamor, Aamor a taman Sekem.

²⁰ Matira i paam paa a wunuwung na waat na tuntun wetabaar, ma i waatung taa a wuwuwung maa baa El Eloi Israael.†

34

Sekem i paam aakaina un Dina

¹ Dina, a tauraara, a natun Leaa ma Iaakob, i waan kupi in lauma a kum tabuan irong u ra taamaan Sekem.

² Aamor, a te Kiwi ma a mukmuga ko ra taamaan maa. Natunalik Sekem i babo paa Dina, i paam koto paai, ma i paam aakaina uni.

³ Namur anuna nemnem kup Dina a natun Iaakob i ngaala aakit. I nem aakiti, ma i pir a kum wakwakaak na pirpir karomi.

⁴ Ma Sekem i piri karom tamaana Aamor lenbi, “Un kul taa a tabuan mi, kupi anung taulaa.”

⁵ Baa Iaakob i walangoroi naa di aa paam taa aakaina un Dina, i ki wowon paa a kum natnatuna, baa kuraa utbaai diat ma ra kum wewagua nabuaal.

* **33:17:** Sukot a kukuraaina baa “a kum palpalip” **33:19:** Ios 24:32; Io 4:5 † **33:20:** El Eloi Israael a kukuraaina baa “God a God anun Israael”

⁶ Namur tamaan Sekem i waan paat kupi in pirpir ungaai ma Iaakob.

⁷ Ma a kum natnatun Iaakob kaai diat waan paat ku taanga nabuaal. Baa diat walangoro aawa baa ia waan paat, diat tapunuk ma diat kaankaan dekdek aakit, kabina Sekem ia paam taa raa utnaa karom diat a taara Israael, i raat paa natun Iaakob, a mangamangaan baa i taabu baa te in paami.

⁸ Iaku Aamor i piri taan diat naa, “Natunglik Sekem i nem dekdek aakit a natumuaat. Iaa aaring na maarmaari pa muaat, muaat a mulaaot taa Dina kupi anuna taulaa.

⁹ Daat a taulaa wetwetalaai. Muaat, muaat a taulaa ma ra kum natnatumiaat, ma miaat, miaat a taulaa ma ra kum natnatumuaat.

¹⁰ Muaat a ki ma naliwan taamiaat. A pia i laangalaanga ku karom muaat, muaat a ki uni, muaat a wiura uni, ma muaat a kul paa ta pia kupi anumuaat.”

¹¹ Sekem i piri karom tamaan Dina ma ra kum tatein Dina naa, “Baa muaat maari iaau, io, aawa baa muaat nemi ang taari.

¹² Muaat a luk taa a winekul i ra tabuan, ma ta utnaa kaai baa muaat nemi naa ang taari, baa in lelawaai, ang kuli ut. Iaku muaat a mulaaot taa ku a tabuan kupi anung taulaa.”

¹³ A kum natnatun Iaakob pa diat pir ma ta lingtatuna na pirpir karom Sekem ma tamaana Aamor, kabina maa di aa paam taa aakaina karom a teindiat Dina.

¹⁴ Diat piri karom diaar naa, “Pate, a utnaa na wawirwir baa miaat a taar a teimiaat karom ta

muaana baa pa te i poko kikili. Mi ia a naagagon baa i ngaatngaat karom miaat.

¹⁵ Miaat a mulaaot taa a teimiaat karom ui, baa un paam ku raa utnaa bi: A kum muaana raap kon muaat din poko kikil diat welaar ma miaat.

¹⁶ Io, muaat a taulaa ma ra kum natnatumiaat, ma miaat a taulaa ma ra kum natnatumuaat. Ma daat a ki ungaai main, ma daat a raa maku.

¹⁷ Baa pa muaat a taraam kupi din poko kikil muaat, io, miaat a ben paa a teimiaat ma miaat a waan.”

¹⁸ Aamor ma natunalik Sekem diaar gaaia u ra pirpir maa.

¹⁹ Sekem ia a mugaana natun Aamor, baa diat raap u ra ruma anun Aamor diat rui, pa i ki wa ta pakaana bung, i taraam gagaa, maa kabina i nem dekedek aakit a natun Iaakob.

²⁰ Io, Aamor ma natunalik Sekem diaar waan kup a bonanaaka i ra taamaan, kupi diaar a wewapua uni karom a taara ko ra taamaan maa.

²¹ Diaar piri lenbi, “A taara mi, anundiat koina mangamangaan karom daat. Daat a maadek wa diat baa diat a ki min u ra nundaat kum pia, ma diat a wiura uni, maa mongoro na wanua kupi diat a lalaaun uni. Daat a taulaa ma ra kum natnatundiat, ma diat kaai diat a taulaa ma ra kum natnatundaat.

²² Iaku raa utnaa diat nemi kon daat, naa daat raap din poko kikil daat welaar ma diat, kupi daat a lalaaun ungaai ma diat, ma daat a raa maku.

²³ Nuk paai! Baa daat a taraam, anundiat kum wewagua, ma ra kum utnaa raap, anundaat raap maku. Io, daat a mulaaot taau karom diat, kupi diat a lalaaun naandaat.”

²⁴ A kum muaana raap baa diat waan ungaai naa ra bonanaaka i ra taamaan, diat mulaot ungaai ma Aamor ma natunalik Sekem, ma a kum muaana raap ko ra taamaan maa, di poko kikel diat.

²⁵ Tula bung baat taai, baa kuaa utbaai diat kariaana a ngunungut, a ru natun Iaakob, Simion ma Lewi, a ru tatein Dina mulu baa raa naanditul, diaar lo paa anundiaar ruin liwan na wineium, ma diaar waan paat kakaian irong Sekem. Ma diaar aak doko wa a kum muaana raap.

²⁶ Diaar aak doko wa kaai Aamor ma natunalik Sekem, ma diaar ben paa Dina ko ra nuna ruma, ma ditul waan.

²⁷ Namur a kum natnatun Iaakob balet diat waan taau u ra kum minaat, ma diat walong u ra taamaan, baa di paam aakaina karom a teindiat Dina iaai.

²⁸ Diat walong raap paa a kum sip, a kum me, a kum bulumakaau ma ra kum dongki, ma ra kum utnaa raap baa ko ra nundiat taamaan, ma ko ra andiat kum pinapaam kaai.

²⁹ Diat lo raap paa anundiat kum utnaa raap, ungaai ma ra utnaa kaai ko ra kum rumruma. Ma diat aal paa kaai anundiat kum tabuan ma ra kum naat liklik.

³⁰ Ma Iaakob i piri karom Simion ma Lewi lenbi, "Mur aa paam taa a mawaat karom iaau. Ma mi, iaau aa welaar ma ma ra aangina na utnaa u ra mataa ra taara Kaanaan ma Peris, a taara baa kuri diat lalaun u ra pia mi. Daat pa daat ngaala, ma diat baa diat a tur ungaai, ma diat a weium ungaai ma daat, daat raap daat a maat."

31 Iaku diaar baalui naa, “Lelawaai, mir a maadek wa ku a teimir baa din paam aakaina uni, welaar ma ra paamuk na tabuan?”

35

Iaakob i waan talili balet urong Betel

¹ God i piri karom Iaakob naa, “Un waan ma un ki irong Betel ma un paam ta wunuwung na waat na tuntun wetabaar karom iaau, u ra wanua baa iaau aa waan paat paa mun karom ui iaai, baa u welulu ino paa kon temlik Esaau.”

² Io, Iaakob i piri karom diwaatamaana ut, ma diat kaai baa diat ki u ra nuna naagagon naa, “Muaat a rakaan wa a kum taabataaba na god anu ra taara ingen baa kuraa ut naamuaat, muaat a wagomgom pa muaat, ma muaat a kiaana wa anumuaat kum maalu.

³ Ma daat a waan tato unaanga Betel, ma ang paam ta wunuwung na waat na tuntun wetabaar karom God. Maa i waraaut iaau u ra bung baa anung lalaun i purpuruan, ma i ki ungaai ma iaau u ra kum wanua raap baa iaau aa waan paa iaai.”

⁴ Io, diat taar raap taa a kum taabataaba na god, ma ra kum ring ko ra talingaandiat karom Iaakob, ma Iaakob i punang wa diat natudaangi ra in ngaala na diwaai irong Sekem.

⁵ Ma namur diat waan. Ma a dekdek na bunurut baa God i taar wai, i lo a kum taam-taamaan baa a taara Israael diat waan marawaai naan diat, ma pa diat baanaakaka a taara Israael.

⁶ Iaakob ma ra taara raap baa diat weur mai, diat waan paat irong u ra taamaan Lus, baa di waatungi kaai baa Betel, u ra pia Kaanaan.

⁷ Matira i paam taa a wunuwung na waat na tuntun wetabaar karom God, ma i waatung taa a wanua maa baa El Betel,* kabina maa God ia waan paat paa karomi iaai, u ra pakaana bung baa i welulu paa kon tenalik.

⁸ Debora, a tabuan baa i baboura Rebekaa tur paai baa i naat, i maat, ma di punang taai natudaangi ra in diwaai matira marawaai Betel. Io di waatung in diwaai maa baa In Diwaai na Niluan.

⁹ Ma un raa bung balet, baa Iaakob i waan talili taangirong Mesopotaamia, God i waan paat paa karomi a weru pakaan, ma i pir wadaan taai.

¹⁰ Ma i piri taana naa, "A iaam Iaakob, iaku wakir balet ma din waatung ui baa Iaakob, a iaam maa Israael." Io, i waatung taai baa Israael.

¹¹ Ma God i piri taana kaai lenbi, "Iaau God baa iaau Dekdek Aakit. Maaat a babuta ma maaat a wabure maaat. Ma a kum ngaala na wunwuna taara diat a waan paat kon ui. Ma un waan paat a tamaa ra kum king kaai.

¹² A pia baa iaau taari taan Aabaraam ma Aaisaak, mi iaau taari taam, ma karom anum wuna taara namur taam."

¹³ Ma God i waan tato balet koni, ko ra wanua baa diaar pirpir iaai.

¹⁴ Iaakob ia watur taa a toro na waat u ra wanua baa God ia pirpir paa karomi iaai, ma i

* **35:7:** El Betel a kukuraaina baa "God anu ra taamaan Betel"

35:10: Tur 32:28

35:11: Tur 17:4-8

35:14: Tur 28:18,19

labo taa a waain ma ra wel nate uni, welaar ma ra wetabaar karom God.

¹⁵ Ma i waatung taa a wanua baa diaar pirpir ungaai ma God iaai, naa Betel.[†]

Raakel i maat

¹⁶ Diat waan ko ra taamaan Betel, ma baa diat waan waanwaan marawaai kup a taamaan Epraat, Raakel i kariaanai naa marawaai ma in babuta, iaku anuna binabuta pa i koina.

¹⁷ Baa i kariaana a ngaala na ngunungut, a tabuan baa i waraauti u ra binabuta i piri taana naa, “Koku u burut, maa u aa buta paa balet raa naat muaana.”

¹⁸ Baa marawaai ma in maat, i lo dadaip tintinip paa, ma i waatung taa a iaan natunalik baa Benoni. Io, i maat. Iaku tamaana i taar taa a iaa ra naat baa Beniaamin.[‡]

¹⁹ Baa Raakel i maat, diat punang taai u ra papaara aakapi baa i waan kup Epraat, baa di waatungi kaai naa Betilem.

²⁰ Iaakob i watur taa a toro na waat nate u ra tung na minaat in Raakel, ma tuk mari a toro na waat maa i tur na aaim u ra nuna tung na minaat.

²¹ Israael i kakaraai balet ma i watur anuna ruma na sel namur taan Migdaal Eder.

²² Baa Israael diat, diat ki u ra taamaan maa, Ruben i ruk ma i inep ungaai ma Bilaa a tabuan anun tamaana, ma Israael i walangoro a pirpir u ra pinapaam mi Ruben i paami.

[†] 35:15: Betel a kukuraaina baa “ruma anun God” [‡] 35:18: Benoni a kukuraaina baa “natu ra ngunungut” ma Beniaamin a kukuraaina baa “in ki u ra papaara ot na limaang” 35:22: Tur 49:4

A kum natnatun Iaakob

A 12 a kum naat muaana, a kum natnatun Iaakob, bari diat:

²³ A kum natnatun Leaa:

Ruben, a mugaana natun Iaakob,
pataap Simion, Lewi, Iudaa, Isaakaar, ma
Sebulon.

²⁴ A ru natun Raakel:

Iosep ma Beniaamin.

²⁵ A ru natun Bilaa, a tultul na tabuan anun
Raakel:

Daan ma Naaptaali.

²⁶ A ru natun Silpaa, a tultul na tabuan anun
Leaa:

Gaad ma Aaser.

Bi diat a kum natnatun Iaakob, a kum naat
muaana baa di buta diat irong Mesopotaamia.

²⁷ Iaakob i waan paat karom tamaana Aaisaak
u ra taamaan Maamre, marawaai Kiriaat-Aarbaa,
baa di waatungi kaai baa Ebron, a taamaan baa
Aabaraam ma Aaisaak diaar ki paa iaai.

²⁸⁻²⁹ Aaisaak i takaana aakaka. I lalaaun paa
180 kilaala. Ma i ung wa anuna lalaaun, ma i
maat. Ma a ru natnatuna, Esaau ma Iaakob diaar
punang wai. Io, Aaisaak i ngo welaar ma ra nuna
taara baa diat maat namuga taana.

36

A wuna taara anun Esaau

¹ Bi ia a niluluk i ra wuna taara anun Esaau,
baa di waatungi kaai naa Edom.

² Esaau i taulaa ma tula tabuan Kaanaan,
Aadaa, Olibaamaa ma Baasemaat. Aadaa a natun

Elon a te Ket, ma Olibaamaa a natun Aanaa, ma Aanaa a natun Sibion a te Kiwi.

³ Ma Baasemaat a tein Nibaiiot, a ru natun Ismaael.

⁴ Aadaa i buta taa Elipaas un Esaau, ma Baase-maat i buta Rewel.

⁵ Ma Olibaamaa i buta Ieus, Iaalam ma Koraa. Bi a kum natnatun Esaau, a kum naat muaana baa di buta ta diat uni irong Kaanaan.

⁶ Esaau i ben paa anuna tula tabuan, a kum natnatuna a kum muaana ma ra in tabuan, ma diat raap baa diat ki ungaai mai, ungaai ma ra nuna kum wewagua raap. Ma i lo paa anuna kum utnaa raap taangirong Kaanaan, ma i kakaraai kup a pakaana i ki welwelik kon tenalik Iaakob.

⁷ Anundiaar kum utnaa ma ra kum wewagua raap i bure aakit, ma a pia baa diaar ki uni pa i ngaala kup diaar a ki ungaai uni.

⁸ Io, Esaau baa di waatungi kaai naa Edom, i lalaaun irong Seir, a wanua na taangaai.

⁹ Bi ia a niluluk i ra wuna taara anun Esaau, a tamaa ra taara Edom, baa diat ki irong Seir, a wanua na taangaai.

¹⁰ Bi diat a iaa ra kum natnatun Esaau a kum naat muaana: Elipaas a natun Aadaa, a tabuan anun Esaau, ma Rewel a natun Baasemaat, a tabuan utkaai anun Esaau.

¹¹ Bi diat a iaa ra kum natnatun Elipaas a kum naat muaana: Temaan, Omaar, Sepo, Gaataam ma Kenaas.

¹² Elipaas a natun Esaau i taulaa utkaai ma raa tultul na tabuan, a iaana Timnaa, ma i buta taa raa naat muaana un Elipaas, a iaana baa

Aamalek. Diat bi a kum taptabun Aadaa a tabuan anun Esaau.

¹³ Bi diat a iaa ra kum natnatun Rewel a kum naat muaana: Naakat, Seraa, Saamaa ma Misaa. Diat bi a kum taptabun Baasemaat, a tabuan anun Esaau.

¹⁴ Bi ditul a iaa ra tula natnatun Olibaamaa, a tabuan anun Esaau: Ieus, Iaalaam ma Koraa. Olibaamaa a natun Aanaa, ma Aanaa a natun Sibion.

¹⁵⁻¹⁶ A kum natnatun Elipaas, a mugaana natun Esaau, diat a kum mukmuga u ra kum aapaapik na wuna taara kon Esaau. Diat a kum mukmuga kon Elipaas baa diat ki irong Edom, a kum taptabun Aadaa. Bi diat: Temaana, Omaar, Sepo, Kenaas, Koraa, Gaataam ma Aamalek.

¹⁷ Bi diat a kum natnatun Rewel a natun Esaau: Naakat, Seraa, Saamaa ma Misaa. Diat a kum mukmuga i ra kum aapaapik na taara kon Rewel irong Edom, diat a kum taptabun Baasemaat a tabuan anun Esaau.

¹⁸ Bi ditul a kum natnatun Olibaamaa a tabuan anun Esaau: Ieus, Iaalaam ma Koraa. Ditul bi a tula mukmuga i ra tula aapaapik na taara ko ra tabuan anun Esaau, Olibaamaa, a natun Aanaa.

¹⁹ Diat raap mi a kum mukmuga i ra kum aapaapik na taara ko ra wuna taara anun Esaau, baa di waatungi kaai naa Edom.

A wuna taara anun Seir

²⁰⁻²¹ Bi diat a kum natnatun Seir a te Orit: Lotaan, Sobaal, Sibion, Aanaa, Dison, Eser ma Disaan. Diat bi kuraa diat lalaaun u ra pia Seir, ma diat a kum mukmuga baa diat ki irong Edom.

²² Bi diaar a iaa ra ru natun Lotaan, a ru naat muaana: Ori ma Emaan. Lotaan diaar tenalik ma Timnaa, a tabuan.

²³ Bi diat a iaa ra kum natnatun Sobaal a kum naat muaana: Aalwan, Maanaat, Ebaal, Sepu ma Onaam.

²⁴ Bi diaar a iaa ra ru natun Sibion a ru naat muaana: Aaia ma Aanaa. Aanaa, baa i baat paa a polo wuwan baa i waan paat ko ra pia, u ra bil na wanua, baa i bababoura a kum dongki anun tamaana Sibion.

²⁵ Bi diaar a iaa ra ru natun Aanaa: Dison ma Olibaamaa a tabuan.

²⁶ Bi diat a iaa ra kum natnatun Dison: Emdaan, Esbaan, Itraan ma Keraan.

²⁷ Bi ditul a iaa ra tula natnatun Eser: Bilaan, Saawaan ma Aakaan.

²⁸ Bi diaar a iaa ra ru natun Disaan: Us ma Aaraan.

²⁹ Bi diat a kum mukmuga ko ra taara Orit: Lotaan, Sobaal, Sibion, Aanaa,

³⁰ Dison, Eser ma Disaan. A kum mukmuga mi, diat tur wakilang ut nundiat kum aapaapik na taara u ra pia Seir.

A kum king taanga Edom

³¹ Bi diat a kum king baa diat naagagon namuga irong Edom, baa a taara Israael pa nundiat ta king utbaai.

³² Belaa, a natun Beor, ia a mugaana king irong Edom. Anuna taamaan di waatungi baa Dinabaa.

³³ Baa Belaa i maat, Iobaab a natun Seraa taanga Bosraa, ia bulung i king.

³⁴ Baa Iobaab i maat, Usaam ko ra pia anu ra taara Temaan, ia bulung i king.

- ³⁵ Baa Usaam i maat, Aadaad a natun Bedaad, baa i uwia paa a taara Midian u ra pia Moaab, ia bulung i king. Anuna taamaan di waatungi baa Aawit.
- ³⁶ Baa Aadaad i maat, Saamlaa ko ra taamaan Mesrekaa, ia bulung i king.
- ³⁷ Baa Saamlaa i maat, Saaul ko ra taamaan Reobot, naa ra daanim Eupraat, ia bulung i king.
- ³⁸ Baa Saaul i maat, Baal-Aanaan a natun Aakbor, ia bulung i king.
- ³⁹ Baa Baal-Aanaan a natun Aakbor i maat, Aadaad bulung i king. Anuna taamaan di waatungi baa Paau. A iaa ra nuna tabuan Metaabel a natun Maatred, ma Maatred a naatun Mesaab.
- ⁴⁰⁻⁴³ Esaau a tamaa ra taara Edom. Ma diat bi a kum mukmuga u ra kum wunwuna taara anun Esaau. Diat ki wemur welaar ut ma ra nundiat kum aapaapik na taara, ma welaar utkaai ma ra kum pakpakaana pia anundiat.
- A iaa ra kum mukmuga bi diat:
Timnaa, Aalwaa, Ietet, Olibaamaa, Elaa, Pinon, Kenaas, Temaan, Mibsaar, Maagdiel ma Iraam.
- Diat bi maa a kum mukmuga kon Edom, welaar ut ma ra nundiat kum kinkini u ra kum pakpakaana pia baa diat papaam iaai.

37

Iosep i beberon

- ¹ Iaakob i ki u ra pia baa tamaana i ki paa iaai, a pia Kaanaan.
- ² Bi ia a aakaakur in Iaakob diwaatamaana.

Iosep a baarmaan na muaana, 17 na kilaala anuna, ma i laana baboura a kum wewagua, ungaai ma ra kum tateina a kum naat muaana diat baa a kum natnatun Bilaa ma Silpaa, a ru tabuan anun tamaana laakob. Ma i laana wapua a tamaandiat u ra kum aakaina utnaa baa a kum tateina diat laana paami.

³ Iaakob, baa raa iaana kaai Israael, i nem dekdek aakit Iosep ko ra kum natnatuna raap, kabina maa di buta paai baa laakob ia takaana. Ma i taar taa in koina maalu na minong karomi.

⁴ Baa a kum tatena liklik diat baboi naa tamaandiat i nem dekdek aakit Iosep kon diat, diat nget Iosep ma pa diat laana pir ta koina pirpir karomi.

⁵ Iosep i beberon ma i wapua taa a kum tateina uni. Baa diat walangoroi, diat nget dekdek aakiti maraagaam.

⁶ I piri taan diat lenbi, "Muaat a walangoro a beberon bi.

⁷ Daat wi ungaai taa a kum pakpakut na wit u ra pinapaam. Pa i iwan ku, anung raa pakut i tur takado ma anumuaat raa mangaan diat tur lili paa anung raa, ma diat talukun karomi ma ra urur."

⁸ Baa kum tateina diat walangoroi, diat piri karomi naa, "U nuki naa ui ma maa a king anumiaat? A dawotina ut maa un naagagon miaat?" Ma diat nget dekdek aakiti kabina u ra beberon ma u ra aawa baa ia pir taai.

⁹ Ma namur i beberon balet, ma i wapua a kum tateina uni lenbi, "Muaat a walangoro anung raa beberon balet. A kalaang, in mataana mage ma

noina ma raa ina naangnaang diat ki but keke karom iaau."

¹⁰ Baa i wapua tamaana ma ra kum tateina uni, tamaana i kaankaan karomi ma i piri lenbi, "U nuki naa miaat ma naam ma ra kum tatem liklik, miaat a waan paat ma miaat a ki but keke unapia karom ui?"

¹¹ A kum tateina diat nuknuk aakaka karomi, iaku a tamaandiat i paam akoto a utnaa mi u ra nuknukina.

A kum tatein Iosep diat wiura wai

¹² Io, a kum tatein Iosep diat waan kupi diat a baboura a kum wewagua anu ra tamaandiat marawaai Sekem.

¹³ Ma Iaakob, baa di waatungi kaai naa Is-raael, i piri karom Iosep, "U nunurai naa a kum tatem liklik kuraa diat baboura a kum wewagua marawaai Sekem. Ang tula wa ui karom diat." Iosep i baalui naa, "Koina ku."

¹⁴ Ma i piri karomi naa, "Waan ma un babo taa a kum tatem liklik ungaai ma ra kum wewagua, diat koina ku, baa pate. Ma un waan talili ma un wapua iaau." Io, i tula wai taangirong u ra maale in Ebron, ma i waan urong Sekem.

Baa Iosep i waan paat,

¹⁵ raa muaana i waan taau uni kuraa ma i baat taltalili u ra kum wanua, ma i tiri naa, "Aawa maa u baatbaat kupi?"

¹⁶ I baalui naa, "Iaau babo kup a kum tateng liklik. I koina ku baa un pir waiiaa taa a wanua baa kuraa diat baboura a kum wewagua iaai?"

¹⁷ A muaana maa i baalui naa, “Diat aa waan karaai taanga min. Iaa u walangoro ta diat, diat piri naa diat a waan urong Dotaan.” Iosep i waan murmur a kum tatena liklik, ma i baat pa diat marawaai Dotaan.

¹⁸ Diat babo wai taanga welwelik utbaai ma diat wepaak paa naa, diat a aak doko wai.

¹⁹ Diat pipir ungaai paa lenmi, “A tena beberon bari ma ia i waan urin.

²⁰ Muaat iaap, daat a aak doko wai ma daat a ong ruk taai u ra tung na daanim baa pa ta palaa uni, ma daat a piri naa raa lomlom na wewagua ia aak doko wai. Namur daat a babo aawa in waan paat ko ra nuna kum beberon.”

²¹ Baa Ruben i walangoroi i nuknuk kup ta aakapi kupi in walaan paa Iosep kon diat, ma i piri lenbi, “Koku daat aak dokoi.

²² Koku ta gaap i waan koni. Daat a ong ruk taai ku u ra tung na daanim baa pa ta palaa uni, bari ia u ra bil. Iaku koku te i baanaakakai.” Ruben i piri lenmi kupi in walaan paai kon diat ma in ben talili taai karom tamaana.

²³⁻²⁴ Baa Iosep i waan paat karom a kum tatena liklik, diat paam koto paai, ma diat paa wa anuna koina maalu na minong, baa i ruk uni. Ma diat ong darong taai u ra tung na daanim baa pa ta palaa uni.

²⁵ Baa diat ki kupi diat a wangaan, diat babo kado ma diat babo paa raa kikil na taara Ismaael diat waan taanga Giliaad. Anundiat kum kaamel i teng ma ra kum kokoina aangaangawian na utnaa, a ngaatngaat na marasin ma ra mira, ma diat waan waanwaan kupi diat a lo a kum utnaa maa urong Aaigipto.

²⁶ Iuda i piri karom a kum tatena liklik naa, “In waraaut daat lelawaai baa daat a aak doko wa a teindaat, ma daat a walipa paa anundaat mangamangaan?”

²⁷ Muaat iaap gagaa, daat a wiura paai karom a taara Ismaael ma koku daat aak dokoi, maa teindaat mulu ut mi, raa gaapindaat ma raa panindaat ku.” Ma a kum tatena liklik diat taraam.

²⁸ Baa a taara Ismaael, baa a kum tena kunukul taangirong Midian diat waan marawaai, a kum tatena liklik, diat aal tato paa Iosep ko ra tung na daanim, ma diat wiura paai ma ru nolina silwa karom a taara Ismaael. Ma diat ben paai urong Aaigipto.

²⁹ Baa Ruben i waan talili kup a tung na daanim maa, ma i baboi naa Iosep panaai ma iaai, i rabaana wa anuna maalu, maa kabina i tapunuk aakit.

³⁰ I waan talili balet karom a kum tatena liklik ma i piri taan diat, “Iosep panaai ma iaai, ang lawaai ma mi?”

³¹ Io, diat aak doko paa raa me, diat lo paa a minong anun Iosep, ma diat gul paai u ra gaapi ra me.

³² Diat loi karom tamaandiat, ma diat piri naa, “Bi ia, miaat baat paai. Un babo lelei kaduk a minong bi anun natumlik?”

³³ I babo lele paai ma i piri lenbi, “A minong ut anu ra nung naat mi! Raa karangaap na wewagua ia aan paai. Lingtatuna ut, ia karaat ginagina wa Iosep.”

³⁴ Ma Iaakob i rabaana wa anuna maalu, ma i ruk paa u ra nuna maalu na tinobo, ma mongoro na bung i ki na tapunuk kup natunalik.

³⁵ A kum natnatuna liklik raap, a kum muaana ma ra in tabuan, diat waan karomi kupi diat a wamaraami, iaku pa i taraam karom diat. I piri ku lenbi, "Painte. U ra nung kini na tapunuk mi, ang waan pari ut mai u ra tung na minaat kup anung naat." Ma i luan kup Iosep.

³⁶ U ra pakaana bung maa, a taara Midian diat wiura wa Iosep irong Aaigipto karom Potipaar. Potipaar a mukmuga anu ra kum tena wineium baa diat laana baboura a ruma anun Paraa.

38

Taamaar i waruga paa Iuda

¹ U ra kilaala maa, Iuda i waan paa ko ra kum tatena liklik ma i waan pari kup raa muaana a te Aadulaam a iaana Iraa ma i ki ungaai mai.

² Iuda i baraata paa raa tabuan matira, a natun Sua, raa te Kaanaan, ma i taulaa mai.

³ A tabuan maa i kipbaala ma i buta paa raa naat muaana ma di taar taa a iaana baa Er.

⁴ I babuta balet ma i buta paa raa naat muaana ma di taar taa a iaana baa Onaan.

⁵ Namur i buta paa balet raa naat muaana ma di taar taa a iaana baa Selaa. I buta paai irong Kesib.

⁶ Iuda i baat paa raa tabuan kupi a taulaa anun Er, anuna mugaana naat muaana. Ma a iaa ra tabuan maa Taamaar.

⁷ Iaku Er ia raa tena aakaina namataa ra TADAARU. Io, a TADAARU i rakaan wa anuna lalaun.

⁸ Ma Iuda i piri karom Onaan, “Un taulaa ma ra tabuan anun temlik welaar ma ra nundaat mangamangaan. Baa raa muaana i maat paa ko ra nuna tabuan ma pa ta natuna, tenalik in taulaa ma ra tabuan maa, kupi in wangaala taa ta kum natnatun tenalik baa ia maat.”

⁹ Iaku Onaan i nunurai naa a kum naat baa in wangaala diat wakir anuna, io, a pakpakaana bung raap baa i inep ungaai ma ra taulaa anun tenalik, i laana pet biaa wa ku a polo na panina u ra pia kupi koku i wangaala ta kum naat anun tenalik.

¹⁰ A utnaa baa i paami i aaka namataa ra TADAARU, io, a TADAARU i rakaan wa kaai anuna lalaun.

¹¹ Ma Iuda i piri taan raa paan diaar tabuna Taamaar naa, “Un ki kumun welaar ma ra walaa u ra ruma anun tamaam tuk natunglik Selaa in ngaala.” Iaku u ra nuknukina, Iuda pa i nemi naa Taamaar in taulaa ma Selaa, maa i nuki lenbi, “Kaduk in maat ku kaai welaar ma ra ru tatena liklik.” Io, Taamaar i waan kupi in ki u ra ruma anun tamaana.

¹² Namur baa raa kum kilaala i raap, a taulaa anun Iuda, a natun Sua, i maat. Baa Iuda i waraap wa anuna kinkini na tapunuk, i waan tato kup a taamaan Timnaa, kupi in babo a kum muaana baa diat gele anuna kum sip, ma tepaana Iraa a te Aadulaam i waan ungaai mai.

¹³ Di wapua taa Taamaar lenbi, “Raa paa mur tabuna in waan lenbi kup a taamaan Timnaa kupi in gele anuna kum sip.”

¹⁴ Baa Taamaar i walangoroi, i rakaan wa anuna minong na walaa, i burung baat paa a

mataana ma raa in mangaana maalu, kupi koku di babo lelei. Ma i ki taau u ra bonanaaka i ra taamaan Enaaim u ra aakapi baa i waan kup a taamaan Timnaa. Maa i baboi naa Selaa ia ngaala ma pa te i taar taai kupi Selaa in taulaa mai.

¹⁵ Baa Iuda i babo paai i nuki naa raa paamuk na tabuan maa i burung baat paa mataana,

¹⁶ ma wakir i nuki naa raa paan diaar tabuna. I waan bolo karomi u ra papaara aakapi ma i piri lenbi, "Waan urin ma ang inep ungaai ma ui." Ma raa paan diaar tabuna i wetiri, "Aawa ma un taari taang baa ang inep ungaai ma ui?"

¹⁷ Iuda i baalui lenbi, "Ang taar taa anum ta baarmaan na me ko ra nung kum wewagua." Ma Tamaar i piri naa, "Un taar ta utnaa taang kupi a pet webaat tuk baa un taar wa ta me taang."

¹⁸ Iuda i piri naa, "Woi na utnaa na pet webaat maa ang taari taam?" I baalui lenbi, "Anum wakilang baa u waketei u ra in kabarom ungaai ma ina aaruina, ma num ina buka baraa ia u ra limaam." Io, tabuna i taar baat taai ma ra kum utnaa maa, ma i inep ungaai mai, ma Taamaar i kipbaala taau uni.

¹⁹ Baa Taamaar i waan koni i rakaan wa ina maalu baa i burung baat paa mataana mai, ma i ung paa balet anuna minong na walaa.

²⁰ Baa ta kum bung i raap, Iuda i tula wa tepaana a te Aadulaam ma ra baarmaan na me kupi in lo talili paa balet anuna utnaa na pet webaat ko ra paamuk na tabuan, iaku pa i baat paai.

²¹ A te Aadulaam i tiri a taara baa diat lalaun matira, "Waiaa a paamuk na tabuan baa i laana

kiki min u ra papaara aakapi Enaaim?" A taara diat baalui naa, "Pa ta paamuk na tabuan main."

²² Io, a te Aadulaam i waan talili balet karom Iuda ma i piri naa, "Pa iaau baat paai. A taara kaai baa diat lalaaun marong diat piri naa pa ta paamuk na tabuan marong."

²³ Ma Iuda i piri lenbi, "Maadek wai, in paam koto a kum utnaa maa ia lo paai, kaduk a taara diat a tataur un daar. Iaau taar wa ut a baarmaan na me, iaku a paamuk na tabuan maa panaai ma iaai."

²⁴ Namur baa tula kalaang i raap, Iuda i walan-goroi naa, "Taamaar, raa paa mur tabuna, ia paam wa aakaina mangamangaan baa i paam a pinapaam na paamuk, ma ia kipbaala." Iuda i piri naa, "Din ben pari paai ma din tun doko wai!"

²⁵ Baa di ben pari paai, i taar wa a pirpir karom raa paan diaar tabuna lenbi, "Iaau kipbaala taau u ra muaana baa anuna a kum utnaa bi." I piri kaai naa, "Un babo lele a kum utnaa bi, anun woi a wakilang ma ra ina aaruina, ma ra ina buka kaai?"

²⁶ Iuda i babo lele paa a kum utnaa maa, ma i piri naa, "Taamaar i takado aakit kon iaau, kabina maa pa iaau paam ot paa anung weweliman kupi ang taar taai kupi in taulaa ma natung lik Sela." Ma Iuda pa i inep ungaai paa balet ma Taamaar.

²⁷ Baa a pakaana bung i ot kupi in babuta, i kariaanai naa a ru kataai ut kuraa diaar u ra in balaana.

²⁸ Baa i babuta, raa paa ra ru kataai i ung pari muga wa raa limaana. Io a tabuan baa diaar babuta ma Taamaar i lo paa in taar na aaru ma i

do taai u ra limaa ra naat, ma i piri lenbi, “Raa bi i pari muga.”

²⁹ Iaku baa i aal ruk paa balet a limaana raa paan diaar tenalik i pari, ma a tabuan maa i piri naa, “Ui u aa wowo pari muga pa ui.” Ma di taar taa a iaana naa Peres.*

³⁰ Ma tenalik baa di do taa in taar na aaru u ra limaana, di buta murmuri, ma di waatung taa a naat muaana maa a iaana Seraa.†

39

Iosep ma ra tabuan anun Potipaar

¹ Di ben paa Iosep urong Aaigipto. Ma Potipaar a te Aaigipto, a mukmuga anu ra kum tena wineium baa diat laana baboura a ruma anun Paraa, i kul paa Iosep ko ra taara Ismaael baa diat beni urong Aaigipto.

² A TADAARU i ki ungaai ma Iosep ma i waraauti kupi anuna pinapaam i taar a waina, ma i lalaaun u ra ruma anun Potipaar, anuna ngaala.

³ Baa anuna ngaala i baboi naa a TADAARU i ki ungaai mai ma i waraauti u ra kum utnaa raap baa i laana paami,

⁴ Potipaar i gaaia aakit un Iosep, ma i ung taai kupi in mukmuga anu ra kum tultul raap. I ung taai kupi in naagagon a kum tultul raap u ra nuna ruma, ma i nurnur uni kupi in baboura kaai anuna kum utnaa raap.

⁵ Turpaai u ra bung baa di ung taai kupi in naagagon a ruma ma ra kum utnaa raap anun

* **38:29:** Peres a kukuraaina baa “wowo pari muga” † **38:30:** Seraa a kukuraaina baa “in taar na aaru” **39:2:** Aap 7:9

Potipaar, a TADAARU i wadaan a utnaa raap u ra ruma maa, kabina un Iosep. A TADAARU i wadaan a kum utnaa raap anun Potipaar u ra nuna ruma ma u ra ana pinapaam.

⁶ Io, Potipaar i maadek taa a kum utnaa raap baa anuna u ra binaboura anun Iosep. Baa Iosep i naagagon, Potipaar pa i nuknuk balet ma un ta pinapaam, i nuknuk maku u ra utnaa na winangaan baa i aani.

Iosep i tawa ma i koina baarmaan aakit.

⁷ Ma namur a tabuan anun Potipaar i babo nemnem paai un Iosep ma i piri lenbi, "Aiaap ma un inep ungaai ma iaau!"

⁸ Iaku Iosep pa i taraam, ma i piri lenbi, "Iaau baa iaau naagagon, anung ngaala pa i nuknuk balet ma un ta utnaa. A kum utnaa raap anuna, ia maadek taai u ra nung binaboura.

⁹ Pa te kuri u ra ruma mi baa i ngaala taang. Anung ngaala pa i paam koto ta utnaa kon iaau, raa utnaa maku maa pa iaau naagagoni, maa ui anuna taulaa. I papet lelawaai baa ang paam aakaina mangamangaan mi? Maa bi ia aakaina mangamangaan karom God."

¹⁰ Ma a bungbung raap i pirpir karom Iosep, i benbeni naa diaar a inep ungaai baa diaar a ki ungaai, iaku Iosep pa i taraam mulu ut karomi.

¹¹ Raa bung Iosep i ruk u ra ruma kupi in paam anuna pinapaam, ma naruma u ra ruma pa ta tultul kaai kuraa.

¹² A tabuan anun Potipaar i paam koto paa ina maalun anun Iosep ma i piri naa, "Aiaap ma un inep ungaai ma iaau!" Iaku i welulu paa ko ra

nuna ina maalu na minong baa a tabuan maa i paam koto paai, ma i kalaa pari unataamaan.

¹³ Baa i baboi naa Iosep ia welulu paa ko ra nuna ina maalu na minong baa kuraa u ra limaana, ma ia kalaa pari ko ra ruma,

¹⁴ i wewataai kup anuna kum tultul ko ra ruma, ma i piri taan diat naa, “Muaat babo a te Ebraaio bi, baa di ben taai urin karom daat, i nem na pet awawirwir daat. I ruk baat iaau kupi in inep ungaai ma iaau, iaku iaau kulkulaai.

¹⁵ Baa i walangoro iaau iaau kulkulaai kup ta wewaraaut, i welulu bia taa anuna ina maalu naa ra titing, ma i kalaa pari ko ra ruma.”

¹⁶ A tabuan anun Potipaar i ung taa ut ina maalu anun Iosep lenmaa u ra titina tuk baa anuna muaana i waan paat.

¹⁷ Ma i wapuui u ra aakaakur mi, “A te Ebraaio a tultul baa u ben paai urin, i pet awawirwir iaau, baa i ruk baat pa iaau.

¹⁸ Iaku, baa iaau kulkulaai kup ta wewaraaut i welulu bia taa anuna ina maalu naa ra titing ma i kalaa pari ko ra ruma.”

¹⁹ Baa anuna muaana i walangoro a aakaakur baa anuna taulaa i wapuui uni, u ra aawa baa Iosep i paami karomi, in balaan Potipaar i kup ma i kaankaan dekdek.

²⁰ Potipaar i ben paa Iosep ma i waruk taai u ra ruma na karabus, a ruma baa a kum karabus anu ra king diat laana karabus iaai.

Baa Iosep i ki u ra ruma na karabus,

²¹ a TADAARU i ki ungaai mai, i maari ma i waraauti kupi a tena binaboura ko ra ruma na

karabus in gaaia uni.

²² Io, a tena binaboura i ung taa Iosep baa in tena naagagon u ra kum karabus raap naruma u ra ruma na karabus, ma i naagagon a kum utnaa raap baa di paami matira.

²³ A tena binaboura pa i balaan balet u ra kum utnaa baa i ki u ra binaboura anun Iosep, kabina a TADAARU i ki ungaai mai ma i waraauti kupi anuna pinapaam in taar a waina u ra kum utnaa raap baa i paami.

40

*A mukmuga anu ra kum
tena baboura waain
ma ra mukmuga anu ra
kum tena tuntun bred*

¹⁻² Namur, a mukmuga anu ra kum tena baboura waain ma ra mukmuga anu ra kum tena tuntun bred anun Paraa diaar pet akaankaan paa Paraa, anundiaar mukmuga.

³ Ma i ung ta diaar u ra ruma na karabus, u ra ruma anu ra mukmuga anu ra kum tena wineium baa diat laana baboura ruma anun Paraa, a ruma baa Iosep kaai i karabus iaai.

⁴ A mukmuga anu ra kum tena wineium i tula wa diaar karom Iosep kupi in baboura diaar.

Baa ia iwan anundiaar kinkini na karabus,

⁵ a ru muaana, a mukmuga anu ra kum tena baboura waain ma ra mukmuga anu ra kum tena tuntun bred, diaar raap mi diaar babo a ru beberon un raa bung na marum ku. Anundiaar ru beberon raap i taar kukuraaina ut.

⁶ Baa Iosep i waan karom diaar u ra malaana i baboi naa a ngaala na tapunuk i lo diaar.

⁷ Ma i tiri diaar naa, "I lawaai ma a ru mataa-mur i babo na tapunuk u ra bung mi?"

⁸ Ma diaar baalui, "Mir raap mir beberon, iaku maa pa te baa in palaa a kukuraaindiaar karom mir." Ma Iosep i piri taan diaar, "God ku in pet laar paai baa in palaa a kukuraai ra kum beberon. Mur a wapua iaau u ra numur ru beberon."

⁹ Io, a mukmuga anu ra kum tena baboura waain i wapua Iosep u ra nuna beberon naa, "U ra nung beberon iaau babo in diwaai na waain namuga taang.

¹⁰ Ma u ra in diwaai na waain maa, tula gagaana. Baa ditul takaana ibul tato, ditul pupu ma ditul ung maut a kum wainditul, ma ra kum wainditul maa ia mugaan.

¹¹ Iaau paam paa a kaap anun Paraa, ma iaau lo paa a kum waina waain maa, ma iaau wiwingi u ra kaap an Paraa ma iaau taar taa a kaap taana."

¹² Iosep i baalui naa, "A kukuraaina i waan lenbi: A tula gagaana i welaar ma tula bung.

¹³ Tula bung in raap, io, Paraa in watur pa ui balet, ma in ung ta ui u ra num pinapaam, ma un lolo balet ana kaap na waain karomi, lenutmaa u paampaami baa u papaam mun karomi, welaar ma ra tena baboura waain.

¹⁴ Ma baa a kum utnaa raap i koina ku karom ui, un nuk pa iaau, ma un maari iaau. Un wapua Paraa un iaau kupi in wapari wa iaau ko ra karabus.

¹⁵ Maa di walong pa iaau ku taangirong u ra pia Ebraaio, ma pa iaau paam taa ta utnaa, ma kuri di ung ta iaau u ra ruma na karabus.”

¹⁶ Baa a mukmuga anu ra kum tena tuntun bred i walangoroi naa a kukuraai ra beberon i koina, i piri karom Iosep naa, “Iaau kaai iaau beberon naa iaau ununa paa tula kaa na bred.

¹⁷ Nabalaa ra kaa baa i taana nate aakit, a kum koina aalawur mangaana bred an Paraa, iaku a kum pika diat aan wa ku a bred koni.”

¹⁸ Iosep i baalui, “A kukuraaina i waan lenbi: Tula kaa i welaar ma tula bung.

¹⁹ Tula bung in raap, io, Paraa in watur pa ui, ma in wakete ta ui nate un tin diwaai, ma ra kum pika diat a aan wa a panim.”

²⁰ U ra wetula bung, a bung na binabuta anun Paraa, i paam a ngaala na winangaan a ra nuna kum mukmuga. I watur paa kaai a mukmuga anu ra kum tena baboura waain ma ra mukmuga anu ra kum tena tuntun bred namuga namataa ra nuna kum mukmuga.

²¹ I waki taa balet a mukmuga anu ra kum tena baboura waain u ra nuna pinapaam, kupi in lolo balet a kaap an Paraa karomi.

²² Ma karom a mukmuga anu ra kum tena tuntun bred, di wakete taai nate u ra in diwaai. Ma i lenutmaa Iosep ia pir taai taan diaar baa i palaa anundiaar ru beberon.

²³ Iaku a mukmuga anu ra kum tena baboura waain pa i nuk paa balet ma Iosep, i dumaana wai maku.

41

Paraao i beberon

¹ Baa ru kilaala ia raap, Paraao i beberon. I babo paai naa i tur taau u ra papaara daanim Naail.

² Ma i babo pari paa 7 na bulumakaau ko ra daanim, diat tubu ma diat babo wakaak, ma diat aan wali marawaai naa ra daanim.

³ Namur taan diat maa, raa 7 na bulumakaau bulung diat waan paat ko ra daanim Naail. Diat babo ururian ma diat mariri, ma diat tur ungaai taau ma raa 7 na bulumakaau kaai u ra papaara daanim.

⁴ Ma 7 na bulumakaau baa diat babo ururian ma diat mariri, diat kanom raap paa 7 na bulumakaau baa diat tubu ma diat babo wak-wakaak. Ma Paraao i tawaangun.

⁵ Paraao i inep balet ma i beberon a weru pakaan, i babo 7 na turu na wit diat wa wak-wakaak ma diat koina aakit. Diat tawa paat ku kon raain diwaaina.

⁶ Namur taan diat raa 7 na turu na wit bulung diat ilak paat. Diat mariri ma pa diat tawa wakaak u ra mage ma ra dadaip na taubaar.

⁷ A kum mariri na wit diat kanom raap paa 7 na kokoina wit baa diat tawa wakwakaak. Ma Paraao i tawaangun, ma i nunura lele paai naa, a beberon ku mi.

⁸ U ra malaana a nuknukina i laklagon, io, i wetula kup anuna kum tena paam uraura ma ra kum tena manaana raap taanga Aaigipto. Paraao i wapua ta diat u ra nuna ru beberon, iaku pa te kon diat i palaa laar pa diaar karomi.

⁹ Ma a mukmuga anu ra kum tena baboura waain i piri karom Paraao naa, "Iaau nuk paa anung niraara u ra bung mi.

¹⁰ Raa bung na wanua, u kaankaan karom iaau, ma u ung ta iaau u ra karabus, mir ungaai ma ra mukmuga anu ra kum tena tuntun bred, u ra ruma anu ra mukmuga anu ra kum tena wineium.

¹¹ Mir raap mir beberon un raa bung na marum ku. Ma anumir ru beberon a ru kukuraain diaar ut.

¹² Raa baarmaan a te Ebraaio i ki ungaai ma mir, a tultul anu ra mukmuga anu ra kum tena wineium. Mir wapuai u ra numir ru beberon ma i pir palaa ta diaar karom mir. I pir palaa wawkakaak taa a kukuraai ra ru beberon raap anumir.

¹³ Ma ra kum utnaa raap i waan paat lenutmaa ia pir palaa taai karom mir. Iaau waan talili balet kup anung pinapaam, ma raa paa mir di wakete taai nate u ra in diwaai."

¹⁴ Io, Paraao i wetulaa kup Iosep ma di ben gagaa paai ko ra ruma na karabus. I kakaa wa ana kaabe, i kiaana wa anuna maalu na minong, ma namur i tur namuga naan Paraao.

¹⁵ Paraao i piri karom Iosep lenbi, "Iaau babo a beberon, ma pa te i palaa laar paai. Iaku iaau walangoroi naa ui, baa di wapua ui un ta beberon, i tale un palaai."

¹⁶ Iosep i baalu Paraao naa, "Iaau pang pet laar paai, iaku God ut in taar a kukuraai i ra beberon baa in koina karom ui."

¹⁷ Ma Paraao i piri taan Iosep, "U ra nung beberon iaau babo pa iaau naa iaau tur taau u

ra papaara daanim Naail.

¹⁸ Iaa babo pari paa 7 na bulumakaau ko ra daanim, diat tubu ma diat babo wawkakaak. Diat aan wali marawaai naa ra daanim.

¹⁹ Ma namur iaa babo paa balet raa 7 na bulumakaau bulung diat waan pari ko ra daanim. Diat babo ururian, diat mariri, ma pa diat babo wakaak. Pa iaa babo mulu taa ta kum ururian na bulumakaau lenmi u ra pia Aaigipto raap.

²⁰ A kum ururian na bulumakaau baa diat mariri, diat kanom raap paa 7 na tubutubu na bulumakaau baa diat muga taau.

²¹ Iaku baa diat aa kanom pa diat, pa diat tubu. Diat babo ururian lenutmaa iaa babo paat pa diat. Ma iaa tawaangun paat.

²² “U ra nung weru beberon, iaa babo paa kaai 7 na turu na wit, diat tawa wawkakaak, diat koina aakit ma diat tawa paat ku kon raain diwaaina.

²³ Namur taan diat raa 7 na turu na wit bulung diat ilak paat. Diat mariri, ma pa diat tawa wakaak u ra mage ma ra dadaip na taubaar.

²⁴ A kum mariri na turu na wit diat kanom raap paa 7 na koina turu na wit. Iaa pir taa anung beberon taa ra kum tena paam uraura, iaku pate kon diat i pir palaa laar paai taang.”

²⁵ Io Iosep i piri taan Paraao naa, “Diaar welaar ku anum ru beberon, ma i raa kukuraa in diaar ku. God ia waiaa ta ui u ra aawa baa marawaai in paami.

²⁶ 7 na kokoina bulumakaau i welaar ma 7 na kilaala, ma 7 na kokoina turu na wit kaai i welaar ma 7 na kilaala. Diaar welaar ku.

²⁷ 7 na ururian na bulumakaau baa diat mariri, baa diat waan paat namur, ma 7 na turu na aakaakaina wit baa pa diat tawa wakaak u ra mage ma ra dadaip na taubaar, diat welaar ma 7 na kilaala na minolo baa diat a waan paat.

²⁸ I lenutmaa iaau aa pir taai taam, God ia waiaa ta ui u ra aawa baa in paami.

²⁹ 7 na kilaala in waan paat baa a utnaa na winangaan in bure aakit u ra pia Aaigipto raap.

³⁰ Iaku 7 na kilaala na minolo in waan paat namur. Ma ra ngaala na minaaur irong Aaigipto in panaai, ma a dekdek na minolo in baanaakaka a kum taamtaamaan raap.

³¹ Pa te balet ma in nuk paa a kum kilaala na minaaur, kabina a minolo baa in waan paat in aaka aakit.

³² “God i wababo ui ma ra ru beberon raap baa kukuraaindiaar i welaar, kupi un nunurai naa God ia naagagon taai baa a kum utnaa mi in waan paat ut, ma marawaai in taar pari wai.

³³ “I koina baa ui ut un baat kup ta muaana baa i manaana ma i laana nuknuk wakaak, ma un ung taai kupi in naagagon u ra pia Aaigipto.

³⁴ Ma un pilak paa ta taara kupi diat a mukmuga u ra pia Aaigipto, ma diat a lo paa raaraa utnaa ko ra kum limlima na utnaa raap, baa a taara diat a tangaai u ra 7 na kilaala na minaaur.

³⁵ A kum mukmuga diat a lo ungaai a kum utnaa na winangaan maa ko ra kum kokoina kilaala mi baa in waan paat, ma diat a ung ungaai a kum wit naatudaangi ra num naagagon. A utnaa na winangaan maa in ki na baboura un raaraa taamaan.

³⁶ In taana kupi a taara diat a aani u ra 7 na kilaala na minolo baa in waan paat min Aaigipto, kupi koku a minolo i baanaakaka a taara.”

³⁷ A ninunuk maa i koina karom Paraa ma ra nuna kum mukmuga raap.

³⁸ Io, Paraa i tiri anuna kum mukmuga, “Lelawaai, i tale daat baa daat a baat paa ta muaana welaar ma ra muaana bi, baa a nion God i ki uni? Painte.”

³⁹ Io, Paraa i piri karom Iosep, “God ia wakaa-pakaapa taa a kum utnaa mi karom ui. Pa ta muaana balet i manaana ma i nuknuk wakaak welaar ma ui.

⁴⁰ Ui un naagagon u ra nung ruma, ma anung taara raap diat a taraam u ra num kum naagagon. Raa utnaa ku, un ru anung kiki na king, kupi iaau ut ang ngaala taam.”

Iosep i weru tena naagagon irong Aaigipto

⁴¹ Io, Paraa i piri karom Iosep, “Kumari iaau ung ta ui kupi un naagagon u ra kudulaana pia Aaigipto raap.”

⁴² Ma Paraa i rakaan paa ring ko ra in kaalkaali na limaana baa anuna wakilang na king i ki uni, ma i waruk taai u ra in kaalkaali na limaana Iosep. I wamong taai ma ra kum wakwakaak na minong ma i ung taa kaai a sen di paami ko ra goled u ra in kabarono.

⁴³ Paraa i waki taa Iosep u ra kaaris ma di waan taltalili mai, kupi in waiaai karom a taara naa Iosep a weru tena naagagon. Ma a kum muaana diat ge ma ra pirpir namuga naana lenbi, “Muaat a tur aara aakapi!” Paraa ia ung

taa Iosep kupi in naagagon u ra kudulaana pia Aaigipto raap.

⁴⁴ Ma Paraao i piri karom Iosep, “Iaau a king iaau piri naa, pain te taanga min Aaigipto in paam ta utnaa u ra nuna nemnem, baa pa i tiri muga ta ui.”

⁴⁵ Paraao i taar taa a matakina iaan Iosep baa Saapenaat-Paanea, ma i taar taa kaai a tabuan karom Iosep, a iaana Aasenaat, kupi anuna taulaa. Aasenaat a natun Potiperaa. Potiperaa a tena tuntun wetabaar karom anundiat god, irong u ra taamaan On. Ma Iosep i waan taltalili u ra pia Aaigipto raap.

⁴⁶ I tula noina kilaala na lalaaun anun Iosep baa i turpaa a pinapaam karom Paraao, a king anu ra taara Aaigipto. Ma Iosep i waan pari ko ra ruma anun Paraao ma i waan taltalili u ra kudulaana pia Aaigipto.

⁴⁷ U ra 7 na kilaala na minaaaur a kum utnaa raap i tawa wakaak ma diat wa mongoro na waindiat.

⁴⁸ Iosep i lalo raap ko ra kum utnaa na winangaan baa i tawa u ra 7 na kilaala na minaaaur maa, ma i ung ungaai diat u ra kum taamtaamaan. Un raaraa taamaan i ung ungaai a utnaa na winangaan ko ra andiat kum pinapaam ut.

⁴⁹ Iosep i ung ungaai a ngaala na wit welaar ma woio taanga nakonu. Baa i bure aakit, ma pa i luk laar paai, io, pa i timu koto ma a nilulukindiat.

⁵⁰ Namuga taa ra kum kilaala na minolo, Aasenaat a taulaa anun Iosep i buta paa ru naat muaana. Aasenaat a natun Potiperaa, a tena tuntun wetabaar taangirong u ra taamaan On.

⁵¹ Iosep i taar taa a iaa ra nuna mugaana naat muaana baa Maanaase,* ma i piri lenbi, “A kabina maa God ia waduman iaau ko ra nung kum mawaat raap, ma a taara kaai u ra ruma anun tamaang.”

⁵² A weru naat muaana i taar taa a iaana baa Eparaaim,† ma i piri lenbi, “A kabina maa God i tabaara iaau ma ra ru naat mi, u ra pia baa iaau aa kariaana taa a kum mawaat iaai.”

⁵³ Baa 7 na kilaala na minaur i raap irong Aaigipto,

⁵⁴ a 7 na kilaala na minolo bulung i waan paat. I lenutmaa Iosep ia pir taai. A minolo i waan u ra kum taamtaamaan raap, iaku irong u ra pia Aaigipto a utnaa na winangaan i ki ut.

⁵⁵ Baa a taara Aaigipto diat kariaana a minolo, diat taangi karom Parao kup ta utnaa na winangaan. Ma Parao i piri ku taa ra taara Aaigipto raap lenbi, “Muaat a waan karom Iosep ma muaat a paam aawa baa in piri taa muaat.”

⁵⁶ Baa a minolo i manong a taara raap u ra kum taamtaamaan irong Aaigipto, Iosep i paapa a kum ruma baa ia ung ungaai taa a kum utnaa na winangaan uni, ma i wiurai karom diat.

⁵⁷ Ma a kum taara ko ra kum taamtaamaan ingen kaai diat waan urong Aaigipto, kupi diat a kul utnaa na winangaan kon Iosep, maa a minolo i waan paat dekdek u ra rakrakaan buaal raap.

42

* **41:51:** Maanaase a kukuraaina baa “dumaana wai” † **41:52:** Eparaaim a kukuraaina baa “tamaa ra ru naat” **41:54:** Aap 7:11
41:55: Io 2:5

*A kum tatein Iosep
diat waan urong Aaigipto*

¹ Baa Iaakob i nunurai naa a wit kurong Aaigipto, i piri karom a kum natnatuna naa, "I lawaai maa muaat ki biaa ku?"

² Iaa u aa walangoro taai naa a wit kurong Aaigipto. Muaat a waan ma muaat a kul paa andaat ta wit, kupi daat a lalaaun mai ma koku daat maat."

³ Ma noina tatein Iosep diat waan urong Aaigipto kupi diat a kul paa ta wit.

⁴ Iaku Iaakob pa i tula Beniaamin, ia baa raa naandiaar ma Iosep, kupi in waan ungaai ma diat, maa i nuki naa kaduk ia bulung in wirua ku.

⁵ Io, a kum natnatun Iaakob, baa raa iaana kaai Israael, diat weur ungaai ma raa taara kaai baa diat waan na kul wit, maa a minolo ia waan paat kaai irong Kaanaan.

⁶ Iosep ma maa a mukmuga ko ra pia Aaigipto raap, ia baa i laana wiura wit karom a taara raap. Io, baa a kum tatena liklik diat waan paat, diat ki but keke karomi ma ra mataandiat unapia.

⁷ Baa Iosep i babo paa a kum tatena liklik, i babo lele wa diat maut, iaku i papaam karom diat lenbaa pa i nunura diat, ma i pirpir ma ra dekdek karom diat. I tiri diat naa, "Muaat taangawaai?" Diat baalui naa, "Miaat waan taangirong Kaanaan kupi miaat a kul paa ta utnaa na winangaan."

⁸ Iosep ia babo lele wa a kum tatena liklik, iaku diat ut pa diat babo lele paai.

⁹ Namur i nuk paa anuna kum beberon un diat, ma i piri taan diat naa, "Muaat a kum tena babo ino! Muaat waan urin kupi muaat a babo ino anumiaat taamaan kup ta wanua baa muaat a ruk iaai!"

¹⁰ Diat baalui, "Pate, tadaaru! Miaat waan urin kupi miaat a kul ta utnaa na winangaan.

¹¹ Miaat raap a kum natnatun raa muaana ku. Ma miaat a kum dowot na muaana, wakir a kum tena babo ino."

¹² Iosep i piri taan diat, "Muaat warwaruga! Muaat waan kupi muaat a babo ino anumiaat taamaan."

¹³ Iaku diat baalui naa, "Raa noina ma rudi miaat, a kum natnatun raa muaana ot ku, baa i lalaaun u ra pia Kaanaan. A murmur lik maku kurong diaar ma ra tamaamiaat, ma raa kon miaat i maat."

¹⁴ Iosep i piri taan diat, "Mi ut ia iaau piri taamuaat, naa muaat a kum tena babo ino.

¹⁵ Iaku din walaar muaat lenbi: U ra iaan Paraaio iaau piri taamuaat, pain muaat a waan ko ra taamaan mi, tuk muaat a ben a murmur na teimuaat urin.

¹⁶ Muaat a tula wa te kon muaat, kupi in ben paa a teimuaat, ma muaat raap mi muaat a ki u ra karabus, kupi din walaar muaat baa anumuaat pirpir i lingtatuna, baa pate. Baa pate, io u ra iaan Paraaio, iaau nunurai naa muaat a kum tena babo ino."

¹⁷ Io, i waruk ta diat u ra ruma na karabus welaar ma tula bung.

¹⁸ U ra wetula bung, Iosep i piri taan diat,

“Muaat a murmur anung pirpir, kupi muaat a lalaaun, kabina maa iaau burut karom God.

¹⁹ Baa muaat a kum dowot na muaana, muaat a maadek wa te kon muaat in ki na karabus, ma muaat raap muaat a waan ma muaat a lo paa ta wit kup anumuaat taara baa kuraa diat molo u ra numuaat taamaan.

²⁰ Iaku muaat a ben taa a murmur na teimuaat karom iaau, kupi din nunurai naa anumuaat kum pirpir i dowot, ma kupi koku di aak doko muaat.” Ma diat mulaaot kupi diat a paami lenmaa.

²¹ Diat pirpir wetwetalaai karom diat naa, “Maia, di wakarabus daat kabina u ra kum pina-paam daat paami u ra teindaat Iosep. Daat babo ut anuna tapunuk baa i luan na maarmaari naandaat, iaku pa daat walangoroi. Lenkaai mi daat bulung daat a kariaana a dekke.”

²² Ruben i baalu diat, “Iaau piri taamuaat naa koku muaat paam ta aakaina mangamangaan uni, iaku pa muaat walangoro iaau! Io, mi ma ia a binabaaluina di taari karom daat.”

²³ Pa diat nunurai naa Iosep i walangoro lele ku aawa maa diat piri, kabina maa i pirpir karom diat ma ra pirpir Aaigipto, ma raa muaana ingen i puku a pirpir karom diat u ra pirpir Ebraaio.

²⁴ Baa Iosep i walangoro taa anundiat kum pirpir, i tapuku paa kon diat ma i luan. Namur i tapuku balet karom diat ma i pirpir karom diat. I pilak paa Simion kon diat, ma di do koto taai namataan diat.

*A kum tatein Iosep
diat waan talili urong Kaanaan*

²⁵ Iosep i wetulaa kupi din wateng taa anundiat kum bek ma ra wit, ma din ung talili taa anundiat kum kelom na maani u ra nundiat kum bek, ma din taar taa andiat kiniwa kup anundiat winawaan. Baa di aa paam raap taa a kum utnaa mi,

²⁶ diat wakaa paa anundiat kum utnaa u ra kum dongki ma diat waan.

²⁷ Baa diat ngo paa u ra wanua baa diat ngo aagil paa iaai u ra marum, raa kon diat i paapa anuna bek kupi in tabaara anuna dongki. I babo paa anuna kelom na maani kuraa ut naruma u ra nuna bek.

²⁸ I piri karom a kum tatena liklik naa, "Aai, muaat baboi! Anung kelom na maani bari balet ma ia, u ra nung bek na wit." A balaandiat i laklagon ma diat babo wetwetalaai diat ma diat dadader ma ra bunurut ma diat piri, "Aawa mi God i paami un daat?"

²⁹ Baa diat waan paat karom a tamaandiat Iaakob irong Kaanaan, diat wapuai u ra kum utnaa raap baa i waan paat un diat. Diat piri naa,

³⁰ "A muaana baa i naagagon raap u ra taamaan Aaigipto i pirpir dekdek aakit karom miaat, ma i takuna miaat naa miaat babo ino anundiat taamaan.

³¹ Iaku miaat piri karomi, 'Miaat a kum dowot na muaana, wakir miaat a kum tena babo ino.

³² Raa noina ma rudi miaat, raa tamaamiaat ku, ma raa kon miaat i maat. A murmur taamiaat maku kurong diaar ma ra tamaamiaat irong Kaanaan.'

³³ Ma a muaana baa i naagagon u ra taamaan Aaigipto i piri karom miaat, 'Muaat a paami lenbi kupi ang nunurai naa muaat a kum dowot na muaana: Muaat a maadek taa ta teimuaat in ki min, ma muaat a lo paa ta utnaa na winangaan kup anumuaat taara baa diat molo u ra numuaat taamaan, ma muaat a waan.

³⁴ Iaku muaat a ben taa a murmur na teimuaat urin karom iaau, kupi ang nunurai naa muaat a kum dowot na muaana, ma wakir a kum tena babo ino. Io, ang walaangalaanga wa balet a teimuaat karom muaat, ma muaat a laan-galaanga kupi muaat a kul utnaa ko ra taamaan mi.' "

³⁵ Namur baa diat labo anundiat kum bek na wit, diat labo aara paa balet anundiat kum kelom na maani. Baa diat ungaai ma ra tamaandiat, diat babo paa a kum kelom na maani maa, diat burut.

³⁶ A tamaandiat Iaakob i piri taan diat naa, "Muaat ku muaat pet taa anung ru naat baa pa iaau babo diaar ma. Iosep mun ia panaai, Simion bulung panaai ma iaai, ma mi muaat nem na ben bulung Beniaamin. A kum utnaa raap mi i manong iaau."

³⁷ Ma Ruben i piri taan tamaana lenbi, "Un maadek taa Beniaamin u ra nung binaboura, ma iaau ang ben talili taai balet karom ui. Baa pang ben talili Beniaamin, un aak doko anung ru naat muaana."

³⁸ Iaku Iaakob i piri naa, "Natunglik pa in waan ungaai ma muaat. Raa tenalik mun ia maat, Beniaamin maku mi i lalaaun. Iaau aa takaana, ma baa ta utnaa in waan paat karomi u ra numuaat winawaan ma in wirua, io muaat

ma maa a kabina un iaau baa ang maat ma ra tapunuk.”

43

A weru winawaan balet urong Aaigipto

¹ A minolo i waan utbaai u ra kum taamtaamaan raap.

² Io, baa andiat wit i raap, baa diat kul paai taangirong Aaigipto, Iaakob i piri karom a kum natnatuna naa, “Muaat a waan talili balet ma muaat a kul paa balet andaat ta utnaa na winangaan.”

³ Iaku Iuda i piri taana naa, “A muaana maa i pirpir dekdek karom miaat naa, pa in babo ta miaat balet ma, baa pa miaat a ben a teimiaat urong.

⁴ Baa ut un tula wa a teimiaat ungaai ma miaat, io, miaat a waan ma miaat a kul paa a maam ta utnaa na winangaan.

⁵ Baa pa un tulai, pain miaat a waan, maa a muaana maa i piri karom miaat lenbi, pa in babo ta miaat balet baa pa miaat a ben a teimiaat.”

⁶ Israael baa raa iaana kaai Iaakob i wetiri, “Kup aawa maa muaat taar taa a mawaat mi karom iaau, baa muaat wapua a muaana maa naa raa teimuaat kuri?”

⁷ Diat baalui naa, “A muaana maa i tiri liklikina miaat ku un miaat ut, ma un daat tamaana raap. I tiri miaat, ‘A tamaamuaat kuraa utbaai i lalaaun? Ta teimuaat utkaai kuraa?’ Miaat baalu ku anuna kum wetiri. Pa miaat nunurai naa in piri taa miaat kupi miaat a ben taa a teimiaat karomi.”

⁸ Iuda i piri balet karom tamaana Israael, “Un maadek taa Beniaamin karom iaau, ma mi ut miaat a waan, kupi daat ungaai ma nundaat kum naat, daat a lalaaun ma koku daat maat.

⁹ Iaau weweliman baa iaau ut ang babourai. Ma baa pang ben talili urin karom ui, iaau ut ang lo wetakun uni u ra nung kum bungbung na lalaaun raap.

¹⁰ Baa gun pa un turbaat miaat, kuri ia ru pakaan na winawaan, miaat aa waan paa ma miaat aa waan talili balet urin.”

¹¹ Ma a tamaandiat Israael i piri taan diat naa, “Taa pa nung ta pirpir ma. Muaat a paami ku lenmaa: Muaat a ung ta kum kokoina utnaa taanga main u ra pia Kaanaan u ra numuaat kum bek, ta ngaatngaat na marasin, ta bulit baa a kum bi diat paami, kum koina aangawian na utnaa, a mira, ma ra ru mangaana waina baa diaar welaar ma ra tamaap.* Ma muaat a loi kup a muaana maa, welaar ma ra wetabaar.

¹² Muaat a lo talili taa balet a maani baa muaat baat paai u ra numuaat kum bek, kaduk diat ung banaa taai ku, ma muaat a lo kaai ta maani kupi muaat a kul paa balet andaat ta utnaa na winangaan mai.

¹³ Muaat a ben paa a teimuaat, ma muaat a waan talili gagaa balet urong kup a muaana maa.

¹⁴ Ma God baa i Dekdek Aakit, in maari muaat kupi a muaana maa in palaa wa a teimuaat Simion ma in maadek taa Beniaamin, ma diaar a waan talili ungaai balet ma muaat urin. Baa

* **43:11:** U ra Inglis di waatungi naa pistachio ma almond

anung kum naat diat a raap kon iaau, io koina maku.”

¹⁵ Io, diat lo paa a kum wetabaar, a maani na kunukul ma ra maani baa diat a lo talili taai, ma diat ben paa kaai Beniaamin, ma diat waan gagaa urong Aaigipto. Ma diat waan paat ma diat tur namataan Iosep.

¹⁶ Baa Iosep i babo paa Beniaamin ungaai ma diat, i piri karom a tena baboura ko ra nuna ruma naa, “Ben taa a kum muaana bi kup anung ruma, aak doko paa ta wewagua ma un waninaar a utnaa na winangaan, maa diat a wangaan ungaai ma iaau u ra mage.”

¹⁷ A tena baboura maa i paami lenutmaa Iosep i pir taai taana, ma i ben pa diat kup a ruma anun Iosep.

¹⁸ Io, diat burut baa di ben pa diat kup a ruma anun Iosep. Diat nuki lenbi naa di ben pa diat kabina u ra maani baa di ung taai u ra nundiat kum bek u ra mugaana pakaan. Diat pirpir wetwetalaai karom diat, ma diat piri naa, “A muaana mi i nemi naa in um daat ma in paam koto daat kupi daat a papaam na wilawilaau karomi ma in lo paa anundaat kum dongki.”

¹⁹ Io, diat waan karom a tena baboura ko ra ruma anun Iosep, ma diat pirpir karomi naa ra bonanaaka i ra ruma.

²⁰ Diat piri naa, “Le, maari miaat. Miaat waan paat min a mugaana pakaan kupi miaat a kul paa ta utnaa na winangaan.

²¹ Iaku u ra numiaat winawaan talili, u ra wanua baa miaat ngo iaai u ra marum, miaat paapa numiaat kum bek ma raaraa kon miaat

i baat paa anuna kelom na maani naruma u ra nuna bek. Ma a nilulukina i lenutmaa miaat kukul mun mai. Ma kuri miaat lo talili balet urin.

²² Pa miaat nunurai woi maa i ung taa anumi-aat kum kelom na maani u ra numiaat kum bek. Ma mi miaat lo utkaai raa maani kupi miaat a kul paa balet a maamiaat ta utnaa na winangaan mai.”

²³ A tena baboura i piri, “I koina raap ku. Koku muaat burut. Anumuaat God, a God anu ra tamaamuaat, i ung taa balet anumuaat maani u ra numuaat kum bek. Iaa u aa lo paa anumuaat maani.” Namur i ben pari taa Simion karom diat.

²⁴ A tena baboura maa i ben aruk pa diat u ra ruma anun Iosep, ma i taar taa a palaa taan diat kup diat a gi a kum kakindiat mai, ma i tabaara taa kaai anundiat kum dongki.

²⁵ Baa diat aa walangoro taai naa diat a wangaan ungaai ma Iosep, io, diat waninaar anundiat kum wetabaar kup anuna winawaan paat u ra mage.

²⁶ Baa Iosep i waan paat, diat tabaara taai ma ra kum wetabaar baa diat loi kupi, ma diat ki but keke ma ra mataandiat unapia namuga taana.

²⁷ I tiri diat naa, “Muaat koina ku? Lelawaai, a takaana tamaamuaat baa muaat wapua iaa u uni, i lalaaun utbaai?”

²⁸ Diat baalui lenbi, “Anum tultul, a tamaami-aat, i lalaaun wakaak utbaai.” Ma diat ki but keke ma ra mataandiat unapia kupi diat a taar a urur karomi.

²⁹ Baa i babo diat, i babo paa tenalik Beniaamin, ia baa raa naandiaar ku, ma i wetiri lenbi, “Mi ut ia a murmur na teimuaat baa muaat wapua iaa u

uni?" Ma i piri karom Beniaamin naa, "God in wadaan ui, natunglik!"

³⁰ Baa Iosep i babo tenalik, i maari aakiti ma i tapunuk uni, ma i welulu pari gagaa ma i babo kup ta wanua baa in luan iaai. Io, i ruk taau u ra nuna kukura ruma ma i luan matira.

³¹ Namur baa ia gi paa a mataana, i wadekdek paai ku ma i waan balet karom diat, ma i piri naa, "Muaat a paamtagono a utnaa na winangaan."

³² Diat oko ingen taa a utnaa an Iosep, ma i wangaan ingen. Ma a kum tatena liklik kaai ingen ut, ma a taara Aaigipto kaai diat ut, maa a taara Aaigipto diat milikuaana a taara Ebraaio, ma pa diat laana wangaan ungaai ma diat.

³³ Di waki taa a kum tatena liklik namuga naana, di waki wemur diat welaar ut ma ra nundiat kum kilaala na lalaaun. Baa diat babo lele paai naa diat ki wemur ut a mugaana kup a murmur aakit, diat kakaian ma diat babo wetwetalaai diat.

³⁴ Baa di aa oko raap taa andiat utnaa na winangaan u ra luwu na winangaan anun Iosep, a utnaa na winangaan an Beniaamin i ngaala taan diat raap. Pa i welaar ma ra mangaana okoko baa di paami karom a kum tatena liklik, ma karom Beniaamin i welaar ma 5 na pelet na utnaa raap. Io diat wangaan ma diat inim a waain ma diat gaaia ungaai ma Iosep.

44

*Di baat paa a kaap
u ra bek anun Beniaamin*

¹ Io, Iosep i taar taa a pirpir karom a tena baboura ko ra nuna ruma lenbi, “Wateng wakaak taa anundiat kum bek ma ra utnaa na winangaan, ma un ung taa anundiat kum kelom na maani balet u ra nundiat kum bek raaraa.

² Ma un ung taa ngaang kaap baa di paami ko ra silwa u ra bek anu ra murmur na teindiat, ungaai ma ra nuna kelom na maani baa i kul wit mai.” Ma i paami lenutmaa Iosep i pir taai taana.

³ Baa i keke paat u ra malaana, di tula wa a kum muaana maa u ra nundiat winawaan ungaai ma ra nundiat kum dongki.

⁴ Pa diat waan welwelik utbaai ko ra taamaan, io, Iosep i piri taa ra nuna tena baboura, “Waan gagaa, ma un kalaa murmur a kum muaana baa, ma baa u aa lu koto pa diat un piri taan diat, ‘I lawaai ma muaat baalu a koina ma ra aakaina?’

⁵ Muaat lo paa a kaap baa anung ngaala i laana inim koni, ma i laana papaam mai kupi in pir palaa a utnaa baa in waan paat namur. Aakaina mangamangaan mulu mi muaat paami.’ ”

⁶ Baa a tena baboura maa ia lu koto pa diat, i piri karom diat welaar ma ra pirpir baa Iosep ia pir taai taana.

⁷ Iaku diat piri taana naa, “I lawaai maa anu-miaat tadaaru in pir ta kum utnaa lenmaa? Pain te mulu ut kon miaat in paam a mangamangaan lenmaa!

⁸ Miaat lo talili balet a kum kelom na maani taangirong Kaanaan, baa miaat baat paai ko ra numiaat kum bek. Io, kup aawa maa miaat a walong ta silwa baa goled ko ra ruma anu ra num ngaala?

⁹ Baa te kon miaat din baat paa a kaap maa u ra nuna bek, in maat. Ma miaat raap miaat a papaam na karabus karom anum ngaala.”

¹⁰ A tena baboura i baalu diat lenbi, “Koina ku, din paami lenmaa muaat piri. Te ku kon muaat baa di aa baat paa a kaap u ra nuna bek, ia ku maa in papaam na karabus karom iaau, ma muaat raap muaat a laangalaanga ko ra wetakun mi.”

¹¹ Diat raap raaraa diat ung apari gagaa anun-diat kum bek unapia ma diat paapai.

¹² Ma a tena baboura anun Iosep i turpaai kupi in babo a kum bek. I turpaai u ra mugaana naat ma i waan kup a murmurina. Baa i babo a bek anun Beniaamin i baat paa a kaap.

¹³ Ma a kum tatena liklik raap diat tapunuk ma diat rabaana wa anundiat kum maalu. Namur diat ung tato paa anundiat kum utnaa u ra nundiat kum dongki ma diat waan talili balet kup a taamaan baa Iosep i ki iaai.

¹⁴ Iosep kuraa ut naruma u ra nuna ruma baa Iuda ma ra kum tatena liklik diat ruk, ma diat raap diat ki but keke ma ra mataandiat unapia namuga naana.

¹⁵ Iosep i piri taan diat naa, “Aawa mi muaat aa paam taai? Lelawaai, pa muaat nunurai naa a mangaana muaana lenmi iaau, i tale in nunura ot paa ku a kum utnaa baa te i paam ino taai?”

¹⁶ Iuda i baalui, “Tadaaru, woi na mangaana pirpir balet maa miaat a piri karom ui? Miaat a weoro balet ma lelawaai? God ia wakaapakaapa wa a mangamangaan anu ra num kum tultul.

Mari miaat raap anum kum wilawilaau, ungaai ma ia baa di baat paa a kaap koni.”

¹⁷ Iaku Iosep i piri naa, “Pain te, pang paam ta utnaa lenmaa! Ia ku baa di aa baat paa a kaap koni, in papaam na karabus karom iaau. Muaat raap, muaat a waan talili ma ra maalmaal karom a tamaamuaat.”

Juda i nem na papaam na karabus milon Beni-aamin

¹⁸ Ma Iuda i waan marawaai karom Iosep ma i piri, “Maari iaau, anung tadaaru, maadek wa iaau, anum tultul, ang pir ta pirpir karom ui. Koku u kaankaan karom iaau, maa i dowot aakit baa mur welaar ku ma Parao.

¹⁹ U aa tiri taa miaat mun naa, ‘A tamaamuaat ma ta teimuaat kurong utbaai?’

²⁰ Ma miaat baalu ui lenbi, ‘Tamaamiaat ia takaana, ma raa natunalik baa di buta i baa tamaamiaat ia takaana. Anuna raa tabuan i buta taa ru naat uni. Iaku raa mun ia maat, ma a murmur maku kurong ma tamaamiaat i nem aakiti.’

²¹ Namur u piri naa miaat a ben taai urin, kupi ui ut un baboi ma ra mataam.

²² Ma miaat piri karom ui, ‘A naat pa in waan kon tamaana. Baa in waan kon tamaana, tamaana in maat.’

²³ Iaku u piri taa miaat naa, baa a murmur na teimiaat pa in waan urin, pa un babo ta miaat balet ma main.

²⁴ “Baa miaat waan talili karom a tamaamiaat, miaat wapuai u ra aawa baa u aa pir taai.

²⁵ Namur a tamaamiaat i piri taamiaat naa, 'Muaat a waan ma muaat a kul paa balet andaat ta utnaa na winangaan.'

²⁶ Iaku miaat piri taana naa, 'Baa pa miaat a ben a murmur na teimiaat ungaai ma miaat, pa miaat a waan urong, maa a muaana maa i piri naa, baa pain miaat a ben a teimiaat, pa in babo ta miaat balet.'

²⁷ A tamaamiaat i piri lenbi taa miaat, 'Muaat nunurai naa anung raa tabuan kaai i buta taa ru naat muaana ot ku un iaau.

²⁸ Raa kon diaar mun ia maat kon iaau, ma iaau nuki naa raa wewagua ia karaat ginagina wai. Taanga matira pa iaau babo taai balet ma.

²⁹ Iaau aa takaana, ma baa muaat a ben paa kaai raa bi kon iaau, ma ta utnaa in waan paat karomi ma in wirua, io, muaat ma maa a kabina un iaau baa ang maat ma ra tapunuk.'

³⁰⁻³¹ "Io, mi baa miaat a waan talili karom a tamaamiaat, ma in baboi baa a naat pa i waan ungaai ma miaat, in maat. Maa a tamaamiaat anuna lalaun raap kuri u ra naat mi. Io, miaat ma maa a kabina u ra tamaamiaat baa in maat ma ra tapunuk.

³² Iaau aa weweliman taau karom a tamaamiaat baa ang baboura wakaak a naat bi. Iaau piri karom tamaang, baa pang ben talili karomi, iaau ut ang lo a wetakun uni u ra nung kum bungbung na lalaun raap.

³³ "Ma mi un maari miaat, un mulaaot pa iaau maku kupi ang ki talili main karom ui, anung tadaaru, kupi ang papaam na karabus milon taa Beniaamin, ma un maadek wai in waan talili ungaai ma ra kum tateina.

³⁴ Ang waan talili balet karom tamaang lelawaai, baa a naat bi pa in waan ungaai ma miaat? Painte! Koku maadek wa iaau kupi ang babo a ngaala na tapunuk baa in waan paat un tamaang.”

45

Iosep i wapuaana ia ut karom a kum tatena liklik

¹ Ma Iosep pa i wadekdek baat laar paai ma namuga naa ra nuna kum tultul, ma i ge karom diat lenbi, “Muaat raap muaat a pari kon iaau!” Baa pa te maa i ki ungaai ma diat matira, io, i pir apuaana ia ut karom a kum tatena liklik.

² I taangi dekdek ma a taara Aaigipto diat walangoroi, ma a taara kaai u ra ruma anun Paraa diat walangoro a pirpir uni.

³ Iosep i piri karom a kum tateina naa, “Iaau Iosep. Tamaang i lalaaun utbaai?” Iaku a kum tateina pa diat baalu laar paai, maa diat burut dekdek aakit namataana.

⁴ Ma Iosep i piri karom a kum tatena liklik, “Muaat a waan marawaai urin.” Baa diat aa tur marawaai i piri lenbi, “Iaau a teimuaat Iosep, baa muaat wiura wa iaau urin Aaigipto!”

⁵ Ma mi koku muaat tapunuk ma koku muaat takuna muaat ut u ra kum utnaa baa muaat aa paam taai un iaau. God ut i tula muga wa iaau taamuaat, kupi din walaan pa muaat.

⁶ A minolo mi ia ru kilaala uni, ma 5 na kilaala kuraa utbaai baa pain ta minamaarut u ra pia, ma pain ta tinangaa.

⁷ Iaku God i tula muga wa iaau urin kupi ang walaan pa muaat, ma muaat a taara Israael, koku muaat wirua ko ra rakrakaan buaal. God i paam a ngaala na utnaa na kakaian mi kupi in walaangalaanga pa muaat raap.

⁸ Io, wakir muaat maa muaat tula wa iaau urin. God ut i ung ta iaau kupi ang welaar ma tamaan Paraa, ma ang mukmuga u ra kum utnaa raap u ra nuna ruma, ma ang tena naagagon anu ra taara Aaigipto raap.

⁹ “Mi muaat a waan talili gagaa karom tamaang, ma muaat a piri karomi naa, ‘Iosep baa a natumlik i pir taai lenbi: God ia ung ta iaau kupi ang tena naagagon min Aaigipto raap. Un waan gagaa urin karom iaau!

¹⁰ Un lalaaun u ra papaar Gosaan ma un ki marawaai iaau, ungaai ma ra kum natnatum, kum taptabum, anum kum sip ma ra kum bulumakaau ma aawa raap baa anumuaat.

¹¹ Iaau ang taptabaara ui marong, maa 5 na kilaala na minolo kuraa utbaai. Kaduk ui, ma ra num taara, ma num kum tultul, muaat a pot na maarmaari ma ra kini na niba.’ ”

¹² Ma Iosep i piri kaai karom a kum tatena liklik lenbi, “Muaat ut muaat a babo lele iaau, ma ui kaai tenglik Beniaamin, naa iaau mulu ut mi, iaau pirpir karom muaat.

¹³ Muaat a wapua tamaang naa iaau aa lo paa a ngaala na kini na tena naagagon min raap Aaigipto, ma muaat a wapuai u ra kum utnaa raap mi muaat aa babo taai. Ma muaat a ben gagaa taa tamaang urin.”

¹⁴ Ma i kado a ru limaana karom tenalik Beniaamin, i raat paai ma i luan. Ma Beniaamin kaai i raat paai ma i luan.

¹⁵ Ma karom a kum tatena likik raap, i dum a kum papaara waandiat ma i luan diat. Namur a kum tatena liklik diat pirpir ungaai mai.

¹⁶ Baa a wewapua i tuk paa a ruma anun Paraa, naa a kum tatein Iosep diat aa waan paat, Paraa ma anuna kum mukmuga raap diat gaaia.

¹⁷ Paraa i piri karom Iosep, "Wapua a kum tatem liklik naa diat a paami lenbi: Diat a lo paa ta kum utnaa na winangaan ma diat a wakaai u ra kum wewagua, ma diat a waan talili urong Kaanaan.

¹⁸ Ma diat a ben paa tamaamuaat ma anundiat kum naat karom iaau. Ang taar a koina pakaana aakit ko ra pia Aaigipto karom diat, ma diat a aan a koina utnaa ko ra pia maa.

¹⁹ "Un wapua diat kaai naa diat a paami lenbi: Diat a lo paa ta kum kiki na winawaan taanga min Aaigipto kup a kum natnatundiat ma ra nundiat kum taulaa, ma diat a ben paa tamaamuaat ma diat a waan urin.

²⁰ Diat a maadek wa anundiat kum utnaa raap, maa a kokoina utnaa raap taanga Aaigipto din taari taandiat."

²¹ Io, a kum natnatun Israael diat paami lenmaa. Iosep i taar taa a kum kiki na winawaan taan diat, lenutmaa Paraa ia naagagon taai, ma i taar taa kaai andiat kiniwa kup anundiat winawaan u ra aakapi.

²² Ma karom diat raap raaraa i taar a kum matakina maalu na minong, iaku karom Beni-

aamin i taar tula maar na pakpakaana silwa ma limnain maalu na minong.

²³ Ma bi kaai ia i taar wai kup tamaana: 10 dongki baa di wakaa a kum kokoina utnaa taanga Aaigipto uni, ma 10 tabuan na dongki kaai baa di wakaa taa wit, a bred ma raa kum utnaa na winangaan kaai uni kup a winawaan anun tamaana urong Aaigipto.

²⁴ Namur i tula wa a kum tatena liklik, ma baa diat aa waninaar na winawaan, i piri karom diat lenbi, "U ra numuaat winawaan, koku muaat kaankaan wetwetalaai karom muaat."

²⁵ Io, diat waan taanga Aaigipto ma diat waan paat karom Iaakob a tamaandiat irong u ra pia Kaanaan.

²⁶ Diat wapuai naa, "Iosep kurong utbaai i lalaaun! Ia lo paa a kiki na tena naagagon irong raap Aaigipto." Iaakob i kakaian ma a nuknukina i tabanot ma pa i pirpir laar paai. Pa i nurnur un diat.

²⁷ Iaku baa diat wapuai u ra kum pirpir raap baa Iosep ia wapua ta diat uni, ma baa i babo a kum kiki na winawaan baa Iosep i taar wai kupi din wakaa talili paai mai, a nuknukina i ki balet.

²⁸ Ma i piri lenbi, "Iaau nurnur maraagaam! Natunglik Iosep i lalaaun utbaai. Ang waan ma ang babo muga taai, baa ang maat maku."

46

Iaakob i waan urong Aaigipto

¹ Io, Israael i waan ungaai ma ra nuna kum utnaa raap, ma baa i waan paat irong Ber-Sebaa

i tun wetabaar karom a God anun tamaana Aaisaak.

² Ma u ra marum God i pirpir karom Israael u ra binabo lenbi, "Iaakob! Iaakob!" Iaakob i baalui, "Mi ut iaau."

³ God i piri naa, "Iaau God, a God anun tamaam. Koku u burut kupi un waan urong Aaigipto, maa iaau ang wangaala anum wuna taara, ma diat a waan paat a ngaala na wuna taara marong.

⁴ Iaau ang waan ungaai ma ui urong Aaigipto, ma iaau ut ang ben talili ui balet. Ma Iosep ut in paam doko pa ui."

⁵ Ma Iaakob baa raa iaana kaai Israael, i waan kon Ber-Sebaa. Ma a kum natnatuna diat wakaa paa tamaandiat, anundiat kum taulaa ma ra kum natnatundiat u ra kum kiki na winawaan baa Paraa i taar wai kupi din wakaa diat uni.

⁶ Diat ben paa kaai anundiat kum wewagua ma ra kum utnaa raap baa diat kalei irong Kaanaan. Io, Iaakob ma diat raap baa i wangaala diat, diat waan urong Aaigipto.

⁷ I ben a kum natnatuna a kum muaana ma a kum tabuan, ma ra kum taptabuna a kum muaana ma a kum tabuan ma diat raap baa i wangaala diat.

⁸ Bi ia a iaa ra kum natnatun Israael, baa raa iaana kaai Iaakob, baa diat waan urong Aaigipto:

Ruben a mugaana naat muaana anun Iaakob.

⁹ Bi diat a iaa ra kum natnatun Ruben a kum naat muaana:
Aanok, Paalu, Esron ma Kaarmi.

- ¹⁰ Bi diat a iaa ra kum natnatun Simion a kum naat muaana:
Iemuel, Iaamin, Oaad, Iaakin, Soaar ma Saul.
Saul a natu ra tabuan Kaanaan.
- ¹¹ Bi ditul a iaa ra tula natnatun Lewi a tula naat muaana:
Gerson, Koaat ma Meraari.
- ¹² Bi diat a iaa ra kum natnatun Iuda a kum naat muaana:
Er, Onaan, Selaa, Peres ma Seraa. Iaku Er ma Onaan diaar maat utbaai irong u ra pia Kaanaan.
A ru natnatun Peres a ru naat muaana:
Esron ma Aamul.
- ¹³ Bi diat a iaa ra kum natnatun Isaakaar a kum naat muaana:
Tolaa, Puaa, Iaasub ma Simron.
- ¹⁴ Bi ditul a iaa ra tula natnatun Sebulon a tula naat muaana:
Sered, Elon, ma Iaalel.
- ¹⁵ Bi diat a kum naat muaana baa Leaa i buta ta diat un Iaakob irong Mesopotaamia, ma ra kum taptabuna. Ma raa natuna a tabuan a iaana Dina. Ain tabuan ma ra in muaana raap 33 diat.
- ¹⁶ Bi diat a iaa ra kum natnatun Gaad a kum naat muaana:
Sepon, Aagi, Suni, Esbon, Eri, Aarodi ma Aareli.
- ¹⁷ Bi diat a iaa ra kum natnatun Aaser a kum naat muaana:
Imnaa, Iswaa, Iswi ma Beriaa.
Ma a teindiat a tabuan a iaana Sera.
Bi diaar a iaa ra ru natnatun Beriaa a ru naat muaana:
Eber ma Maalkiel.

¹⁸ Bi diaar a ru natun Silpaa a ru naat muaana baa i buta ta diaar un Iaakob, ma ra kum taptabuna. Silpaa a tultul na tabuan baa Lebaan i taar taai karom natuna Leaa. Diat raap 16 diat.

¹⁹ Bi diaar a iaa ra ru naat muaana a ru natun Raakel a taulaa anun Iaakob:
Iosep ma Beniaamin.

²⁰ Irong Aaigipto, Aasenaat, a natun Potiperaa a tena tuntun wetabaar taangirong On, i buta taa a ru naat un Iosep, a ru naat muaana. A iaandiaar Maanaase ma Eparaaim.

²¹ Bi diata iaa ra kum natnatun Beniaamin, a kum naat muaana:
Belaa, Beker, Aasbel, Geraa, Naamaan, Eki, Ros, Mupim, Upim ma Aared.

²² Bi diaar a ru natnatun Raakel baa i buta ta diaar un Iaakob, ma ra kum taptabuna. Diat raap 14 diat.

²³ Raa natun Daan a naat muaana a iaana Usim.

²⁴ Bi diat a iaa ra kum natnatun Naaptaali a kum naat muaana:
Iaasiel, Guni, Ieser ma Silem.

²⁵ Bi diaar a ru natnatun Bilaa a ru naat muaana baa i buta ta diaar un Iaakob, ma ra kum taptabuna. Bilaa a tultul na tabuan baa Lebaan i taar taai karom natuna Raakel. Diat raap 7 diat.

²⁶ Io, a niluluk raap i ra wuna taara anun Iaakob baa diat waan urong Aaigipto i welaar ma 66 diat. A kum tabuan anu ra kum natnatun Iaakob pa te i luk diat u ra niluluk bi.

²⁷ Irong Aaigipto kaai Iosep ma ru natnatuna, a nilulukindiat raap a wuna taara anun Iaakob irong Aaigipto i welaar ma 70.

Iaakob ma ra nuna taara diat ki irong Aaigipto

²⁸ Iaakob i tula muga wa Iuda karom Iosep kupi in waiaa taai u ra aakapi urong Gosaan. Baa diat waan paat irong Gosaan,

²⁹ Iosep i waninaar paa nuna kiki na winawaan ma i waan urong kupi in babo tamaana Israael. Baa i babo paa tamaana, i raat paai ma i luani a ngaala na iwan.

³⁰ Ma Israael i piri taana lenbi, "Iaau ut, iaau aa babo taa a mataam ma iaau nunurai naa kuri utbaai u lalaaun. Io, i koina ku baa ang maat."

³¹ Iosep i pirpir karom a kum tateina ma a taara baa diat weur ma tamaana lenbi, "Iaau ang waan ma ang wapua taa Paraa naa, 'A kum tateng liklik ma ra taara baa diat weur ma tamaang diat aa waan taangirong Kaanaan ma kuri ma diat naang.

³² A kum muaana mi diat a kum tena baboura sip ma ra kum bulumakaau. Ma a kum utnaa raap anundiat, diat lo raapi ut urin, a kum sip, a kum bulumakaau ma raa kum utnaa utkaai.'

³³ Baa Paraa in wataa pa muaat ma in tiri muaat naa, 'Aawa maa anumuaat pinapaam?'

³⁴ muaat a baalui lenbi, 'Miaat anum kum tultul, miaat laana baboura a kum wewagua turpaai ko ra kum kilaala baa miaat naat utbaai, lenutmaa a kum tamtamaamiaat kaai diat laana paami.' Io, din mulaaot pa muaat kupi muaat a lalaaun u ra papaar Gosaan. In welwelik ko ra

taara Aaigipto, maa diat milikuaana a kum tena baboura wewagua.”

47

¹ Iosep i waan ma i wapua Paraaonaa, “Tamaang ma ra kum tateng liklik ungaai ma ra nundiat kum sip, kum bulumakaau ma ra nundiat kum utnaa raap, diat aa waan paa taangirong Kaanaan ma mi kurong ma diat Gosaan.”

² Iosep i pilak paa lima na tatena liklik ma i ben ta diat karom Paraaonaa.

³ Paraaonaa i tiri diat lenbi, “Aawa maa anumuata pinapaam?” Diat baalui naa, “Miaat anum kum tultul, miaat a kum tena baboura wewagua, lenutmaa a kum tamtamaamiaat diat laana paami.”

⁴ Ma diat piri kaai lenbi karomi, “Miaat waan kupi miaat a ki kumun min, kabina maa a minolo i waan paat kaai irong Kaanaan, ma anumuata kum sip pa andiat ta koina wali na winangaan. Io, mi miaat aaring na maarmaari karom ui kupi un maadek ta miaat baa miaat a ki kumun irong Gosaan.”

⁵ Paraaonaa i piri karom Iosep, “Tamaam ma ra kum tatem liklik diat waan urin karom ui.

⁶ Ma a pia Aaigipto i ki u ra num naagagon, un waki taa tamaam ma ra kum tatem liklik un ta koina wanua. Taar taa a pia Gosaan kupi diat a lalaaun iaai. Ma baa u nunura ta taara kon diat baa diat kaapa wakaak kup a baboura wewagua, io, ung ta diat kupi diat a baboura anung kum wewagua.”

⁷ Ma Iosep i ben paa tamaana Iaakob ma i waiaa taai karom Paraa. Namur Iaakob i pir wadaan taa Paraa.

⁸ Paraa i tiri Iaakob, "Taiaadi ma anum kilaala na lalaaun?"

⁹ Ma Iaakob i piri karom Paraa naa, "Anung kum kilaala na winawaan min u ra rakrakaan buaal i welaar ma 130. Anung winawaan na lalaaun pa i iok welaar ma ra lalaaun anu ra kum tamtamaang, ma iaau aa baraata taa mongoro na mawaat."

¹⁰ Ma Iaakob i pir wadaan taa balet Paraa ma i pari ko ra mugaana mataana.

¹¹ Io, Iosep i waki taa tamaana ma ra kum tatena liklik irong Aaigipto ma i tabaara diat ma ra koina pakaana pia irong u ra taamaan Raameses, baa i koina ko ra kum pia raap irong Aaigipto, lenutmaa Paraa ia naagagon taai.

¹² Iosep i tabaara tamaana, a kum tatena liklik ma ra taara raap baa diat ki ungaai ma tamaana, ma ra utnaa na winangaan. I tabaara diat welaar ut ma ra niluluk in raaraa kaba tamaana.

*Iosep i baboura taara
u ra kum kilaala na minolo*

¹³ A minolo mi i dekdek aakit maraagaam ma pa ta utnaa na winangaan u ra kum taamtaamaan raap. A taara raap irong u ra pia Kaanaan ma Aaigipto diat pot na maarmaari ma ra minolo.

¹⁴ A taara Aaigipto ma Kaanaan diat waraap wa anundiat maani u ra kul wit, ma Iosep i lo raap wa a maani karom Paraa.

¹⁵ Baa a taara Aaigipto ma a taara Kaanaan diat baboi naa anundiat maani ia raap, diat waan

karom Iosep ma diat piri lenbi, “Miaat aa waraap wa anumiaat maani. Un tabaara miaat ma ta utnaa na winangaan. Kup aawa maa u babo miaat ku lenmi baa miaat a maat namataam?”

¹⁶ Iosep i piri ku taandiat naa, “Baa muaat aa waraap wa anumuaat maani, io iaau ang wiura utnaa na winangaan karom muaat ma muaat a kuli ma ra numuaat kum wewagua.”

¹⁷ Io, diat ben taa anundiat kum wewagua karom Iosep ma i kiaana diat kup a utnaa na winangaan. Ma u ra kilaala maa, Iosep i kiaana anundiat kum os, kum dongki, kum bulumakaau, kum sip ma ra kum me, kup a utnaa na winangaan. Ma a taara diat lalaaun raap.

¹⁸ Baa a kilaala maa ia raap, io, diat waan balet karom Iosep, ma diat piri naa, “Tadaaru, pa miaat a walipa laar paa ta utnaa kon ui, anumiaat maani ia raap, ma anumiaat kum wewagua kaai anum maku. Pa ta utnaa ma kuri baa miaat a kukul mai, miaat maku ma ra numiaat pia.

¹⁹ Kup aawa maa u babo miaat ku lenmi baa miaat a maat namataam, ma ra numiaat kum pia kaai in buaal maku? Un kul pa miaat ungaai ma ra numiaat pia kupi a wekiaa i ra utnaa na winangaan. Ma miaat ma ra numiaat pia, miaat a ki u ra naagagon anun Paraa. Un tabaara miaat ma ra wit kupi miaat a lalaaun mai ma koku miaat maat, ma kupi a pia kaai koku i buaal.”

²⁰ Iosep i kul raap paa a pia Aaigipto kupi anun Paraa. A taara Aaigipto raap diat wiura wa anundiat kum pia, maa a minolo i dekdek aakit karom diat.

²¹ A taara Aaigipto raap kon raa kukura taamaan kup raa kukura taamaan kaai, diat papaam na wilawilaau karom Paraa.

²² Iaku a pia anu ra kum tena tuntun wetabaar karom anundiat kum god, Iosep pa i kuli. Kabina maa diat kulkul utnaa na winangaan ut ma ra maani baa Paraa i laana dok diat mai u ra nundiat pinapaam. Bi ia a kabina baa pa diat wiura anundiat kum pia.

²³ Iosep i piri taa ra taara lenbi, “Mi iaau aa kul pa muaat ungaai ma ra numuaat kum pia karom Paraa. Bi ia a waina wit baa muaat a maaruti u ra numuaat kum pinapaam.

²⁴ Iaku baa a utnaa u ra numuaat kum pinapaam ia mugaan, muaat a taar raaraa kon limlima na utnaa na winangaan karom Paraa. Ma a utnaa baa i ki walili muaat a paam kotoi kup a maamuaat winangaan ungaai ma ra numuaat taara ma ra numuaat kum naat liklik, ma ta mangaan muaat a ung ingen wai kaai kup a minamaarut.”

²⁵ Diat piri naa, “Tadaaru, miaat aa baat paa a maarmaari namuga na mataam. U aa walaan pa miaat. Koina ku, miaat a papaam na wilawilaau karom Paraa.”

²⁶ Io, Iosep i taar a naagagon mi karom a taara u ra kum taamtaamaan raap irong Aaigipto, naa raaraa kon limlima na utnaa na winangaan raap in waan karom Paraa. Tuk mi diat murmur utbaai a naagagon maa. A pia maku anu ra kum tena tuntun wetabaar karom anundiat kum god, Paraa pa i kakale uni.

A tintinip na nemnem anun Iaakob

²⁷ Io, a taara Israael diat ki ma matira u ra pia Aaigipto u ra papaar Gosaan. Diat lo paa a kum pia matira, diat babuta burbure, ma a nilulukindiat i tawa waanwaan.

²⁸ Iaakob i lalaaun irong Aaigipto 17 na kilaala, ma a kilaala na lalaaun anuna i welaar ma 147 na kilaala.

²⁹ Baa a pakaana bung i marawaai waanwaan kup Iaakob, baa raa iaana kaai Israael, in maat, i wetulaa paa natuna Iosep ma i piri karomi, “Baa u maari iaau, un taraam u ra nung niaaring bi. Un ung pari a limaam natudaangi ra paraagum na kaking, ma un weweliman ma ra lingtatuna karom iaau, naa koku u punang iaau min Aaigipto.

³⁰ Iaku baa iaau aa ngo welaar ma ra kum tamtamaang, un lo a minaating taanga min Aaigipto, ma un punang iaau u ra pakaana baa di aa punang taa a kum tamtamaang iaai.” Iosep i baalui naa, “Ang paami lenutmaa u aa pir taai.”

³¹ Iaakob i piri naa, “Un weweliman karom iaau.” Ma Iosep i weweliman. Ma Iaakob i inep ukaal taau u ra nuna ina buka, ma i lotu.

48

Iaakob i pir wadaan Maanaase ma Eparaaim

¹ Namur Iosep i walangoroi naa tamaana i malaapaang. Io, i ben pa ru natnatuna, Maanaase ma Eparaaim, ma ditul waan.

² Baa di wapua taa Iaakob naa, “Natumlik Iosep mari ut ia,” io, Iaakob i wadekdek paai ku, ma i ki tur u ra baana.

³ Iaakob i piri karom Iosep naa, “God baa i Dekdek Aakit i waan paat karom iaau irong Lus u ra pia Kaanaan ma i pir wadaan ta iaau marong.

⁴ Ma i piri taang lenbi, ‘Iaau ang tabaara ui ma mongoro na natnatum, un wabure, ma un waan paat a tamaa ra mongoro na wunwuna taara. Ma iaau ang taar a pia Kaanaan kupi anum takum ma karom anum taara namur taam.’

⁵ “Baa pa iaau waan utbaai urin, u aa wangaala taa a ru natnatum a ru naat muaana min Aaigipto. Ma mi iaau nemi naa din luk diaar ungaai ma ra kum natnatung. Eparaaim ma Maanaase diaar aru natnatung, welaar ma Ruben ma Simion diaar aru natnatung.

⁶ Ta kum naat baa din buta ta diat un ui namur taan diaar bi, diat a kum natnatum. Diat a kakale u ra kum taamtaamaan baa Maanaase ma Eparaaim diaar a naagagoni.

⁷ “U ra nung winawaan talili taangirong Mesopotaamia, Raakel i maat taau taandaat irong u ra pia Kaanaan, ma iaau tapunuk aakit uni. Daat welwelik kinalik utbaai kon Epraat, io iaau punang taai maku u ra papaa ra aakapi baa i waan kup Epraat.” (A taamaan baa mari di waatungi ma Betilem.)

⁸ Baa Israael i babo paa a ru natnatun Iosep, i wetiri naa, “Woi diaar mi?”

⁹ Iosep i baalu tamaana naa, “A ru natnatung baa God i tabaara ta iaau ma diaar min.” Io, Israael i piri, “Ben ta diaar urin karom iaau, baa ang pir wadaan ta diaar.”

¹⁰ Israael ia takaana ma pa i babo wakaak ma, maa a ruin mataana diaar aa gawul. Io, Iosep i ben taa a ru natnatuna marawaai karomi, ma tamaana i dum a papaara waandiaar ma i raat pa diaar.

¹¹ Israael i piri karom Iosep lenbi, “Pa iaau nuki balet ma naa ang babo taa a mataam, iaku God ia mulaaot ta iaau kupi ang babo kaai a ru natnatum mi.”

¹² Ma Iosep i aal atur paa ru natnatuna baa diaar ki naa ra kakin Israael, ma i ki but keke ma ra mataana unapia karom tamaana.

¹³ Ma namur Iosep i watur taa Eparaaim u ra papaara ot na limaana kup a maira na limaana Israael, ma Maanaase i watur taai u ra maira na limaana kup a ot na limaana Israael, ma i ben marawaai diaar karomi.

¹⁴ Iaku Israael i kado bolo a ot na limaana ma i ungi u ra in lorin Eparaaim, a murmur. Ma i kado bolo a maira na limaana ma i ungi u ra in lorin Maanaase, a mugaana.

¹⁵⁻¹⁶ Ma i pir wadaan Iosep lenbi,
“A God baa tabung Aabaraam ma tamaang
Aaisaak,
diaar tartaraam karomi,
in wadaan a ru naat bi.
Ia a God baa anung tena baboura
u ra nung lalaaun raap tuk u ra bung mi,
a Aangelo baa i walaaun pa iaau
ko ra nung kum mawaat.
Diaar a wabure u ra rakrakaan buaal.
Ma a taara pa diat a dumaana a iaang
ma a iaan tabung Aabaraam
ma ra iaan tamaang Aaisaak.”

¹⁷⁻¹⁸ Baa Iosep i babo tamaana i ung a ot na limaana u ra in lorin Eparaaim, pa i gaaia. I piri naa, "Pate, tamaang, bi ia a mugaana naat. Un ung a ot na limaam u ra in lorina." Io, i paam paa a limaana tamaana kupi in rakaan wai ko ra in lorin Eparaaim ma in ung taai u ra in lorin Maanaase.

¹⁹ Iaku tamaana pa i mulaaot ma i piri, "Iaau aa nunurai, natunglik, iaau aa nunurai. A bure na taara diat a waan paat ut kon Maanaase. Iaku a murmur na tenalik in ki na ngaala taana, ma anuna wuna taara diat a waan paat mongoro na wunwuna taara."

²⁰ Israael i pir wadaan ta diaar u ra bung maa ma i piri naa,
"Baa a taara Israael diat a pir wadaan wetweta-
laai diat,
diat a waatung a ru iaamur, lenbi,
'God in pir wadaan ui welaar ma i wadaan
Eparaaim ma Maanaase.' "

Io lenmaa, i ung taa Eparaaim a mugaana taan Maanaase.

²¹ Ma Israael i piri karom Iosep lenbi, "Iaau kariaana iaau naa ang maat ma, iaku God in ki ungaai ma muaat, ma in ben ta muaat balet kup a pia anu ra kum tamtamaamuaat.

²² Ma karom ui, anung wetabaar in ngaala taa ra wetabaar baa ang taari karom a kum tatem liklik. Ang tabaara ui ma ra koina pia irong Sekem, baa iaau lo paai ko ra taara Aamor ma ra nung in liwan na wineium ma ra nung panpanaak."

49

Iaakob i pir wadaan a kum natnatuna

¹ Namur Iaakob i wetulaa kup a kum natnatuna ma i piri lenbi, “Muaat a waan ungaai urin ma ang wapua muaat u ra aawa baa in waan paat un muaat u ra kum bungbung kuri namuga.

² A kum natnatung, muaat a tur ungaai
ma muaat a walangoro iaau,
a tamaamuaat Iaakob.
Muaat a walangoro a tamaamuaat Israael.

³ “Ruben, ui a mugaana natunglik,
ui a dekdeking,
ui a mugaana wakilang i ra dekdeking.
Ui a ngaala baa a taara diat urur karom ui,
a dekdekim i ngaala aakit.

⁴ U welaar ma ra in aal na daanim baa i dekdek aakit,
baa pa te in paam kado paai.
Iaku, pa un lo ma a kini na munuga,
kabina maa u inep ungaai ku bulung ma ra
nung taulaa,
pa u ru a baang.

⁵ “Simion ma Lewi diaar tenalik.
Anundiaar ruin liwan na wineium
pa diaar ngo ma ra wineium.

⁶ Pang tur ungaai ma diaar baa diaar wepaak
un ta utnaa baa diaar a paami.
Pang taraam u ra nundiaar kum ninunuk,
kabina maa diaar aa aak doko wa mongoro na
muaana
u ra nundiaar kaankaan,

ma diaar bur a kum kaki ra kum karabaau
u ra nundiaar kum gaaia biao ku.

⁷ A naagagon karom diaar in aaka aakit,
kabina u ra nundiaar kum kaankaan.

Maa anundiaar mangaana kaankaan pa ta maar-
maari uni.

Iaau ang weraana wa a kum natnatundiaar,
ma diat a ki werweraan.

Diat a ki werweraan naliwan karom a taara
Israael raap.

⁸ “Iuda,* a kum tatem liklik diat a pir walaawa pa
ui.

U ra ru limaam un uwia paa anum kum
ebaar.

A kum tatem liklik diat a ki but keke karom ui.

⁹ Iuda, u welaar ma ra baarmaan na laaion.
Natunglik, u welaar ma ra laaion baa i waan talili
ko ra aan wirua,

ma i inep wowowon,
welaar ma ra tabuan na laaion baa pa te in pet
reke taau naana,
kaduk in kaankaan.

¹⁰ Ina buka na king pa in waan kon Iuda.

Ina buka na king pa in kakaraai ko ra nuna
wuna taara,
tuk baa ia baa anuna ina buka maa in waan paat,
ma a kum taamtaamaan raap diat a taraam
karomi.

¹¹ Anuna mongoro na diwaai na waain aakit,
io, in do biao ku anuna dongki u ra kum
diwaai na waain.

* **49:8:** A iang Iuda i walangor lenbaa “pir walaawa” u ra pirpir
Ebraaio. **49:9:** Nil 24:9; Bin 5:5

In do biaa ku a naat na dongki u ra kum kokoina
gagaana waain.

Ma in gi maku anuna maalu u ra polo na
waain,
anuna iokaana maalu na minong
u ra polo na waain baa i taar.

¹² A ruin kiok na mataana in taar dekdek
taa ra polo na waain,
ma a kaba lakono kaai in kabaang dekdek
taa ra polo na tu i ra bulumakaau.

¹³ “Sebulon in lalaaun nakono,
ma anuna ina waalwaalian
in koina ololo anu ra kum paraau.
A tuktuk i ra nuna pia in marawaai
naa ra taamaan Sidon.

¹⁴ “Isaakaar i welaar ma ra dekdek na dongki,
baa i inep pari naliwan u ra nuna ru kaa na
nilalo.

¹⁵ Baa i baboi naa i koina aakit anuna wanua na
ningo,
ma i koina aakit anuna pia,
in taar taa a pupuakina kupi in lo a kum mawaat,
ma in wakinalik paai karom te baa in wowo
taai
kupi in papaam karomi.

¹⁶ “Daan[†] in naagagon anuna taara,
maa diat kaai kon diat a taara Israael.

¹⁷ Daan i welaar ma ra ina aakaina wui u ra
papaara aakapi,

[†] **49:16:** A iang Daan i walangor lenbaa “naagagon” u ra pirpir
Ebraaio

baa in karaat a kaki ra os,
kupi ia baa i kaa u ra os in katuk tataada unamur.

18 “TADAARU, iaau ki walaang kup anum war-
walaan.

19 “Gaad, a kikil na taara na winalong
diat a tur na wineium kupi,
iaku in um diat ma in lu diat.

20 “Aaser, ana pinapaam in wa wakaak,
a kum utnaa na winangaan maa in topaa a
king.

21 “Naaptaali in welaar ma ra lomlom na diaa,[‡]
baa i murmur anuna nemnem.
Ma i buta paa a kum wakwakaak na naat.

22 “Iosep, in welaar ma ra in diwaai na waain
baa i wa mongoro na waina,
ain diwaai na waain baa i tur marawaai naa ra
daanim,
ma a kum gagagaana i kakaa bolo u ra liplip.

23 A kum tena papanaak diat a weium dekdek
ungaai mai,
diat a weium ma diat a nem na baanaakakai.

24 Iaku anuna panpanaak kaai pa in ngo paa.
A ru dekdek na limaana pa diaar a bilua,
kabina u ra wewaraaut anun God karomi,
a Dekdek na God anun Iaakob,
a Tena Baboura, ia a Waat Ki anun Israael.

25 Maa God anun tamaam in waraaut ui,

[‡] 49:21: A diaa, a wewagua lenbaa a me. A tena welulu ma a
muaanaina a komina i taar gagagaana.

God baa i Dekdek Aakit in pir wadaan ui.

In taar a baata welaar ma ra wetabaar ko ra baakut,

ma in wadaan ui ma ra palaa ko ra pia.

In tabuan diat a daan,

ma diat a babuta.

²⁶ A pir wadaan anun tamaam karom ui i ngaala aakit,

i ngaala taa ra pir wadaan

baa i waan paat ko ra kum taangaai taanga namuga,

ma i ngaala taa ra utnaa u ra kum taangaai baa diat tur takum.

A kum pir wadaan raap mi in ki un Iosep, ma anuna kini na ngaala i ngaala taa ra kum tatena liklik.

²⁷ “Beniaamin i welaar ma ra karangaap na paap baa i karangaap dekdek.

U ra malaana i um anuna kum ebaar welaar ma ra karangaap na paap

baa i aan a utnaa baa ia lebe paai.

U ra maluraap i weraana a utnaa baa ia raa paai kon diat.”

²⁸ Bi ia 12 wunwuna taara raap anun Israael ma mi ia kum pirpir baa tamaandiat i piri taan diat baa i pir wadaan diat. I pir wadaan a kum natnatuna ma ra pir wadaan baa i topaa diat raaraa.

A minaat in Iaakob

²⁹ Ma Iaakob i pirpir karom diat lenbi, “Iaau waninaar ma baa ang maat, ma ang ngo welaar ma ra nung taara baa diat maat muga taang.

Muaat a punang iaau ungaai ma ra kum tamta-maang u ra maata na waat u ra pia anun Epron, a te Ket.

³⁰ A maata na waat maa kurong u ra pia Maakpela, marawaai Maamre irong Kaanaan. Aabaraam i kul paai ungaai ma ra pakaana pia kon Epron a te Ket, kupi din punpunang minaat iaai.

³¹ Matira di punang Aabaraam ma Saaraa anuna taulaa, di punang kaai Aaisaak ma Rebekaa anuna taulaa, ma iaau kaai iaau punang Leaa iaai.

³² A pia ma ra maata na waat maa, di kul paai ko ra taara Ket.”

³³ Baa Iaakob ia pirpir raap karom a kum natnatuna, i ung tato a ru kakina unate u ra baana. Ma i lo paa a tintinip na dadaip ma i ngo welaar ma ra nuna taara baa diat maat muga taana.

50

¹ Iosep i inep taau nate un tamaana ma i luani ma i dum a papaara waana.

² Ma Iosep i naagagon taa a kum doktaa baa diat laana papaam karomi, naa diat a wamong a minaatin Israael ma ta kum marasin kupi koku i mareng. Io, diat paami lenmaa.

³ I welaar ut ma 40 bungbung baa a kum doktaa diat wamongi ma ra marasin, maa a pinapaam mi i laana lo ut 40 bungbung uni. Ma a taara Aaigipto diat ki na tapunuk kup Iaakob welaar ma 70 bungbung.

⁴ Baa a kum bungbung na tapunuk ia raap, Iosep i piri karom a kum mukmuga anun Paraa naa, “Baa muaat a maari iaau, muaat a pirpir taau anung karom Paraa lenbi,

⁵ ‘Tamaang ia weweliman ta iaau ma i piri lenbi naa, baa in maat, miaat a punangi u ra maata na waat baa ia ut ia kil muga taai, irong u ra pia Kaanaan. Io, mi un mulaaot wa iaau baa ang waan ma ang punang wa tamaang ma namur ang waan talili balet.’ ”

⁶ Paraa i piri naa, “Un waan ma un punang wa tamaam, maa ia weweliman ta ui kupi un punangi.”

⁷ Io, Iosep i waan kupi in punang wa tamaana. A kum tena pinapaam raap anun Paraa diat waan ungaai mai, ungaai ma a kum ngaalangaala ko ra nuna mataanitu, ma ra kum ngaalangaala raap kaai taangirong Aaigipto.

⁸ Diat ungaai ma ra taara raap anun Iosep, kum tatena liklik, ma a taara raap anun tamaana Iaakob. A kum naat liklik maku, ma ra kum sip ma a kum bulumakaau maa diat ki talili irong Gosaan.

⁹ A kum kiki na winawaan, ma ra kum muaana baa diat waanwaan ma ra kum os diat kaai diat waan ut, a ngaala na taara maa diat waan ungaai mai.

¹⁰ Baa diat waan paat u ra wanua baa di wal-wali wit iaai irong Aataad, marawaai u ra daanim Ioridaan, diat luan dekdek ma diat kulkulaai unaanga nate, ma matira Iosep i taar taa balet 7 na bung na tapunuk kup tamaana.

¹¹ A taara Kaanaan baa diat lalaaun matira, diat babo a pinapaam na tapunuk baa di paami u ra wanua baa di walwali a wit iaai irong Aataad. Ma diat piri naa, "A taara Aaigipto diat paam waiaa a pinapaam na tapunuk." Maa ia a kabina baa di waatung a wanua maa marawaai u ra daanim Ioridaan ma Aabel-Misraaim.*

¹² Io, a kum natnatun Iaakob diat paami lenut-maa ia wapua ta diat uni.

¹³ Diat loi kup a pia Kaanaan, ma diat punang taai u ra maata na waat u ra pia Maakpelaa, marawaai Maamre, a maata na waat ungaai ma ra pakaana pia baa Aabaraam i kul paai kon Epron a te Ket, kupi din punpunang minaat iaai.

¹⁴ Iosep ungaai ma ra kum tateina raap, ma diat kaai baa diat waan ungaai mai kup a pupunang, diat waan talili raap balet urong Aaigipto namur taa ra pupunang.

Iosep i pirpir na maarmaari karom a kum tatena liklik

¹⁵ Baa a kum tatein Iosep diat baboi baa tamaandiat ia maat, diat piri lenbi, "Baa Iosep in nuknuk na binabaalu karom daat, u ra manga-mangaan baa daat aa paam taai uni, daat a lawaai ma?"

¹⁶ Io, diat taar wa a pirpir karom Iosep lenbi, "Tamaam ia ung taa a naagagon bi namur baa i maat maku.

¹⁷ I piri naa, 'Bi ia a pirpir baa muaat a piri karom Iosep: Iaaun aaring ui baa un dumaana wa aakaina baa a kum tatem liklik diat aa paam taai

* **50:11:** Aabel-Misraaim a kukuraaina naa "tapunuk anu ra taara Aaigipto" **50:13:** Aap 7:16

un ui. Maari diat ma un dumaana wa anundiat aakaina, maa diat kaai a kum tultul anun God anun tamaam.' " Baa anundiat wewapua i tuk paa Iosep, Iosep i luan.

¹⁸ A kum tateina diat waan paat karomi, diat ki but keke namuga naana, ma diat piri lenbi, "Miaat a papaam na karabus karom ui."

¹⁹ Iaku Iosep i piri taan diat naa, "Koku muaat burut. Iaau wakir God.

²⁰ Muaat nem na baanaakaka iaa, iaku God i pukui kup a koina, kupi in paam ot paa a nuknukina mari daat baboi, baa i walaan paa mongmongoro na taara.

²¹ Io, koku muaat burut. Iaa ang tabaara muaat ma a kum natnatumuaat kaai." Ma Iosep i pirpir na maarmaari karom diat, ma i wango a nuknukindiat.

A minaat in Iosep

²² Iosep i ki irong Aaigipto ungaai ut ma ra wuna taara anun tamaana. I lalaan paa 110 kilaala.

²³ Ma i babo taa ut a wetula taaun taara, a kum taptabun Eparaaim. Ma i babo taa utkaai a kum natnatun Maakir a natun Maanaase. A kum natnatun Maakir baa di buta diat, di ung ta diat naa ra akin Iosep kupi diat a kum natnatun Iosep ma.

²⁴ Iosep i piri karom a kum tateina naa, "Iaa ang maat ma. Iaku God in waraaut muaat, ma in ben pari pa muaat ko ra pia mi, ma in ben ta muaat kup a pia baa ia weweliman taai karom Aabaraam, Aaisaak ma Iakob."

²⁵ Ma Iosep i wapua a taara anun Israael naa, “Muaat a weweliman karom iaau naa, u ra bung baa God in waraaut muaat ma in ben apari pa muaat, muaat a lo paa utkaai a ururing ma muaat a waan pari ungaai mai ko ra taamaan mi.”

²⁶ Ma Iosep i maat baa i 110 kilaala anuna. Ma namur diat wamong taa a minaatina ma ra kum marasin kupi koku i mareng. Ma diat waruk taai u ra bok na minaat irong Aaigipto.

BUK TAABU MATAKIN + TURPAAINA
The New Testament and Genesis in the Ramoaaina
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na Stat long tokples Ramoaaina
long Niugini

copyright © 2006, 2023 Wycliffe Bible Translators, Inc. and Wycliffe Sweden

Language: Ramoaaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Genesis copyright © 2023 Folk&Språk - Wycliffe Sweden

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-07-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Jul 2025 from source files dated 19 Jul 2025

d012ec6e-d199-5aa4-85c8-36d400ff7b21